

วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ

Journal of Liberal Art of Rajamangala University
of Technology Suvarnabhumi

P-ISSN: 2586-9825

ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2563)

E-ISSN: 2730-1982

Vol.2 No.3 (September-December 2020)

วัตถุประสงค์

วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ เป็นวารสารวิชาการมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นักศึกษา ในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติทางด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และบริการ และสหวิทยาการ ลักษณะของบทความที่จะนำลงตีพิมพ์ ได้แก่ บทความวิจัย (Research Article) บทความวิชาการ (Academic Article) บทความปริทัศน์หรือบทวิจารณ์วรรณกรรม (Review Article) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

บทความที่ได้รับตีพิมพ์จะต้องได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind Peer Review) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-เมษายน

ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม-สิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน-ธันวาคม

คณะกรรมการอำนวยการ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยเอก ดร.ธนู ทดแทนคุณ	คณบดีคณะศิลปศาสตร์
2. อาจารย์ ดร.สัมพันธ์ สุกใส	รองคณบดีด้านบริหารและพัฒนาระบบ
3. อาจารย์วันดี ศรีสวัสดิ์	รองคณบดีด้านวิชาการและวิจัย
4. อาจารย์ศุภชาติ เสถียรธนาสาร	รองคณบดีด้านพัฒนานักศึกษา
5. อาจารย์วาสนา มะลินิน	รองคณบดีประจำศูนย์นันทบุรี
6. อาจารย์ ดร.นันทยา คงประพันธ์	รองคณบดีประจำศูนย์สุพรรณบุรี
7. นางสาวมลฤดี ทับพรม	หัวหน้าสำนักงานคณบดี

บรรณาธิการ

1. อาจารย์ ดร.จิตาภา เร่งมีศรีสุข	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

กองบรรณาธิการ

1. รองศาสตราจารย์ ดร.กรณีย์พล วิวรรณมงคล	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
2. รองศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา	มหาวิทยาลัยศิลปากร
3. รองศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
4. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ จันทะนี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
5. รองศาสตราจารย์สายหยุด อู่ไรสกุล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
6. พลอากาศตรี ดร.นภัทร์ แก้วนาค	ข้าราชการบำนาญ วิทยาลัยการทัพอากาศ
7. พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธรรมสุโข, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
8. พระปลัดสมชาย ปโยโค, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
9. อาจารย์ ดร.สัมพันธ์ สุกใส	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
10. อาจารย์ ดร.สมพงษ์ เกษานุช	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
11. อาจารย์ ดร.ทิวา ใจหลัก	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
12. อาจารย์ ดร.อภิษฎา ศรีเครือตอง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

1. ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. ศาสตราจารย์ ดร.จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก (ต่อ)

3. รองศาสตราจารย์ ดร.เสรี วงษ์มณฑา	มหาวิทยาลัยพะเยา
4. รองศาสตราจารย์ ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
5. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ จันทะนี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
6. รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
7. รองศาสตราจารย์ ดร.ชลอ รอดลอย	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
8. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
9. รองศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
10. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
11. รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
12. รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
13. รองศาสตราจารย์ธโสธร ตูทองคำ	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
14. พลอากาศตรี ดร.นภัทร์ แก้วนาค	วิทยาลัยการทัพอากาศ กองทัพอากาศ
15. นาวาอากาศหญิง ดร.อุษา โพนทอง	กรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกลาโหม
16. พระปลัดสมชาย ปโยโค, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดา หนัมนี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
19. รองศาสตราจารย์ ดร.รัตน์ ปญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
20. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
21. รองศาสตราจารย์ ดร. โชติ บดีรัฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
22. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา คล้ายเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
23. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตามใจ อวิรุทธโยธิน	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
24. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภักดิ์ กัลยาณมิตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
25. ดร.กิตติศักดิ์ เจริญสิทธิประเสริฐ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
26. อาจารย์ ดร.ณัด แก้วเจริญไพศาล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
27. อาจารย์ ดร.อภิษฎา ศรีเครือดง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
28. อาจารย์บรรรัตน์ ลาวัณย์เลิศสกุล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
29. ดร.จิตมา พักเพียง	องค์การบริหารส่วนตำบลราชบุรี
30. พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธรรมสุโข, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
31. พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปณฺโญ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
32. ดร.ภาส ภาสัทธา	ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย
33. ดร.ดุสิตพร ฮกทา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยเอก ดร.ธนู ทดแทนคุณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
2. รองศาสตราจารย์สายหยุด อุไรสกุล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
3. รองศาสตราจารย์ ดร.โกศล จิตวิรัตน์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาลิษฐ์ บัญมี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงจันทร์ สิ้นโพธิ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์เนาวรัตน์ อินทรประสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นันทวดี วงษ์เสถียร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลัดดาวัลย์ สำราญ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี สังข์ทอง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมบัติ ศิริจินดา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิตยา ปุระชาติ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์แจ่มจันทร์ บุญโญปกรณ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวิภา วิริยา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
14. อาจารย์ ดร.นันทยา คงประพันธ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
15. อาจารย์ ดร.จิตาภา เร่งมีศรีสุข มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
16. อาจารย์ ดร.สมพงษ์ เกษานุช มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
17. อาจารย์ ดร.สัมพันธ์ สุขใส มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
18. อาจารย์ ดร.ธารณี นวสนธิ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
19. อาจารย์ ดร.ธณภูมิ ปองเสงี่ยม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
20. ว่าที่ร้อยตรี ดร.ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
21. อาจารย์ ดร.เบญจพร เชื้อผึ้ง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
22. อาจารย์ ดร.ทิวา ใจหลัก มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
23. Mr. Arnel Dave A. Jimenez มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

จัดเตรียมต้นฉบับ

1. อาจารย์นิสาชล ตรีไพบูลย์
2. อาจารย์ชนิตาภา กระแจะจันทร์
3. อาจารย์กังสดาล ญาณจันทร์
4. อาจารย์พรทิพย์ ช่วยเพล
5. อาจารย์จิราณีย์ พันมูล

ตรวจสอบบทความภาษาอังกฤษ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงจันทร์ สิ้นโพธิ์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จักกเมธ พวงทอง
3. Mr. Arnel Dave A. Jimenez
4. Ms. Aura Mendoza Siojo
5. อาจารย์ออมวจิ พิบูลย์
6. อาจารย์ ดร.ทิวา ใจหลัก

ตรวจรูปแบบและพิสูจน์อักษร

1. อาจารย์นันทิ เพชรบุรี
2. อาจารย์ฐานะมนตร์ กลิ่นจันทร์แดง
3. อาจารย์จุฬารัตน์ ชัยพิทักษ์
4. อาจารย์ชาลินี สำราญอินทร์
5. อาจารย์มณพัฒน์ บุญยะบุญณ

ดูแลระบบวารสาร

1. อาจารย์ ดร.สัมพันธ์ สุกใส
2. อาจารย์ ดร.จิตาภา เร่งมีศรีสุข
3. อาจารย์वासนา มะลินิน
4. อาจารย์ ดร.สมพงษ์ เกษานุช
5. นายเอกชัย นาคณอม
6. นายจิระวุฒิ สารธรรม

ออกแบบปก : นายจิระวุฒิ สารธรรม

จำนวนพิมพ์ : 120 เล่ม

เจ้าของ : คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
เลขที่ 60 หมู่ 3 ถนนสายเอเชีย (กรุงเทพฯ-นครสวรรค์) ตำบลหันตรา
อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13000
โทร. 035-709208, โทรสาร. 035-709208 <http://www.arts.rmutsb.ac.th>

พิมพ์ที่ : ออยุธยาดีไซน์

บทบรรณาธิการ

วารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ เป็นวารสารวิชาการมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นักศึกษา ในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติทางด้านสังคมศาสตร์ สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ตลอดจนถึงการท่องเที่ยวและการโรงแรม

วารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ จัดทำขึ้นปีละ 3 ฉบับ ฉบับนี้เป็นฉบับที่ 6 (ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2563) มีบทความจำนวน 8 เรื่อง ประกอบด้วยบทความวิจัยจำนวน 5 เรื่อง และบทความวิชาการ จำนวน 3 เรื่อง

อนึ่ง ความคิดเห็นจากบทความวิชาการหรือรายงานการวิจัยแต่ละเรื่องที่น่าสนใจในวารสารฉบับนี้ เป็นความเห็นจากผู้เขียนหรือผู้วิจัย กองบรรณาธิการมีหน้าที่จัดพิมพ์และเผยแพร่เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการแก่สังคมเท่านั้น

กองบรรณาธิการวารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าบุคลากรทั้งในสถานศึกษาและสถานประกอบการตลอดจนผู้สนใจโดยทั่วไป จะได้รับสาระประโยชน์จากวารสารฉบับนี้

Jidapa Rang

ดร.จิตาภา เร่งมีศรีสุข

บรรณาธิการ

คณะศิลปศาสตร์
Faculty of Liberal Arts

RUS

วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ

Journal of Liberal Art of Rajamangala University
of Technology Suvarnabhumi

สารบัญ

บรรณาธิการ (ก)

บทบรรณาธิการ (ข)

บทความวิจัย : Research Article

- การวิเคราะห์ความกำกวมและความคลุมเครือในมุกตลกภาษาอังกฤษ 493
ที่พบในสื่อสังคมออนไลน์

AN ANALYSIS OF AMBIGUITY AND VAGUENESS IN ENGLISH JOKES ON
SOCIAL MEDIA

ปรเมศ คำลือ, และพิชญ์สินี เสถียรธราดล

- การพัฒนาศักยภาพของชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริม 503
การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว

A POTENTIAL DEVELOPMENT OF THE COMMUNITY AND LOCAL
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION IN ENHANCING BUDDHIST TOURISM
AND CULTURE OF THAI-LAOS

ทองคำ ดวงจันทร์เพชร, อภิวัฒน์ชัย พุทธจร, และสมพงษ์ เกษานุช

- การศึกษาผลกระทบทางสังคมของประชาชนจากการจัดการท่องเที่ยวสมัยใหม่: 517
กรณีศึกษา อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

THE STUDY OF SOCIAL IMPACT ASSESSMENT OF PEOPLE MODERN
TOURISM MANAGEMENT: A CASE STUDY OF AYUTTHAYA HISTORICAL
PHRANAKON SI AYUTTHAYA PROVINCE

ชนิดาภา กระแจะจันทร์

- ระบบการมีส่วนร่วมการจัดการขยะในชุมชนเชิงบูรณาการเขตพื้นที่ 513
จังหวัดภาคกลาง

THE PARTICIPATION SYSTEM OF WASTE PRODUCTS INTEGRATION
MANAGEMENT OF COMMUNITY IN THE CENTRAL AREA

ลัมพันธ์ สุกใส

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย : Research Article

- วิจัยบนฐานแห่งหลักการสร้างความสุขและการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง 543
INTERNET USAGE BEHAVIOR OF STUDENTS IN RAJAMANGALA
UNIVERSITY OF TECHNOLOGY SUVARNABHUMI
พรทิพย์ ช่วยเพล, นันทยา คงประพันธ์, และสุภาวดี เผือกฟัก

บทความวิชาการ : Academic Article

- วิจัยบนฐานแห่งหลักการสร้างความสุขและการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง 557
THE DEVELOPMENT OF PUBLIC WELFARE MANAGEMENT OF SANGHA
ADMINISTRATORS IN MUNG DISTRICT RATCHABURI PROVINCE
ปริญต์ ไชยนิชัย, และเรืองสิน ปลื้มขุ่น
- การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของพระสงฆ์ 567
LOCAL CULTURAL CONSERVATION OF BUDDHIST MONKS
พระครูสมุทรวิโรจน์ คุณวีโร (ต้นปริบูรณ์)
- ภูมิปัญญาการสร้างอารมณ์ขันในวรรณกรรมล้อประเภทร้อยกรองร่วมสมัย 579
ของไทย
THE WISDOM OF CREATING HUMOR IN THAI PARODY-CONTEMPORARY
POETRY
ฐานะมนตร์ กลิ่นจันทร์แดง

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	ญ
ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย	ท
ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ/พิเศษ/ปริทรรศน์/ปกิณกะ	บ

การวิเคราะห์ความกำกวมและความคลุมเครือ
ในมุกตลกภาษาอังกฤษที่พบในสื่อสังคมออนไลน์
AN ANALYSIS OF AMBIGUITY AND VAGUENESS
IN ENGLISH JOKES ON SOCIAL MEDIA

ปรเมศ คำลือ

Poramat Khamlue

พิชญ์สินี เสถียรธราดล

Phitsinee Sathientharadol

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

School of Liberal Arts, University of Phayao

E-mail: wisdom_sai@hotmail.com

Received September 30, 2020; Revised November 8, 2020; Accepted December 20, 2020

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการใช้ภาษาในมุกตลกภาษาอังกฤษซึ่งพบได้จากสื่อสังคมออนไลน์ และเพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการใช้ภาษาในมุกตลกภาษาอังกฤษว่ามีการใช้รูปแบบใดมากที่สุด ทั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลมุกตลกจากสื่อสังคมออนไลน์อาทิ เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม และทวิตเตอร์ โดยคัดเลือกมุกตลกที่มีจำนวนไลก์ (likes) มากกว่า 10,000 ครั้ง และจำนวนแชร์ (shares) หรือจำนวนการแสดงความคิดเห็น (comments) มากกว่า 1,000 ครั้ง จำนวนทั้งสิ้น 100 มุก โดยเริ่มเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 16-22 ธันวาคม 2562 ผู้วิจัยได้ใช้แนวความคิดเรื่องความคลุมเครือ (Vagueness) และความกำกวม (Ambiguity) ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า มุกตลกในภาษาอังกฤษจำนวน 48 % เกิดขึ้นจากการใช้ภาษาคลุมเครือ 46 % เกิดขึ้นจากการใช้ภาษากำกวม และ 6% เกิดขึ้นจากการใช้ภาษาในรูปแบบอื่น

คำสำคัญ: ความกำกวม, ความคลุมเครือ, มุกตลกภาษาอังกฤษ, สื่อสังคมออนไลน์

Abstract

The objectives of this research are to analyze language patterns in English jokes found on social media and to compare the patterns in which English jokes are used the most. The researchers collected jokes data from social media such as Facebook, Instagram, and Twitter, selecting the 1,000 jokes with more than 10,000 likes, 1,000

shares or 1,000 comments from 16–22 December 2019 by using the concept of vagueness and ambiguity to analyze the data. The research results found that 48% of English language jokes were generated from vague language, 46% are generated by ambiguous language, and 6% from other forms of language.

Keywords: Ambiguity, Vagueness, English Jokes, Social Media

Introduction

Entertainment has always been associated with humans from the past to the present because humans naturally seek for the things that make them happy. Language usage is a way to create an enjoyment in several ways, for example using language to compose a song and poetry, to make a joke, etc.

Jokes are one of people's basic enjoyment. In Thai, Jaroenkiatboworn (2005) said that Thai jokes apply 2 main language strategies, including playing on words (lexical) and discourse strategies. Lexical strategy can be divided into 3 sub-strategies: using words causing misinterpretation, an unexpected interpretation, and emphasizing ambiguity. In the discourse strategy, it can be divided into 6 strategies: by misguiding, presenting of unexpected events, violating tradition, using postulate, using sarcasm, and overlapping joke by joke. Many researchers studied language strategies creating Thai jokes on these discourse perspectives such as Mina (2018) in *The Strategies of Creating Humor in Thai Television Programs*, and Thongprasit (2012) in *A Study of Language Usage and Thai Humor Techniques in Situation Comedy*.

English is considered the international language of the world that people use to communicate between countries. Like other languages, it is also used for entertainment, especially jokes or gags. In comparison with the Thai joke studies, English applied more various linguistic frameworks such as Lutfi (2019) in *A Semantic Pragmatic Study of English Jokes*, Taghiyev (2017) in *English Linguistic Jokes Under the Umbrella of Semiotics*, and Seewoester (2009) in *Linguistics Ambiguity in Language-based Jokes*. Nowadays, more people around the world can get access to the English jokes easier through social media such as Facebook, Twitter and Instagram. Thus, online jokes analysis is an interesting

issue because it is an intermediary that facilitates the exchange of opinions of people around the world currently.

Although there are several linguistic strategies dealing with jokes in Thai and English, strategies mentioned repeatedly in these related researches were ambiguity and vagueness of expressions which affect sense of humor. Ambiguity is a linguistic phenomenon occurring when an expression conveys more than one expected meaning, whereas vagueness is another phenomenon occurring when an audience cannot specify any specific meaning of an expression. These two linguistic phenomena become one of language strategies applied to make jokes since they present unexpected answers to the audience.

Therefore, the researcher is interested to study English jokes in online community to analyze the semantic strategies of English jokes that were found in online society based on ambiguity and vagueness framework and to compare the frequencies of the language strategies used to create jokes.

Research Objectives

1. To analyze the language strategies of English jokes that were found in online society
2. To compare the frequencies of the language strategies used to create jokes

Research Methodology

This research is the analysis of the jokes in online communities used qualitative methods to analyze the linguistic patterns of online jokes framed by the principles of ambiguity and vagueness, and quantitative method was applied to compare the frequency of the patterns of the 100 online jokes.

1. Data Collection

The samples in this research were the jokes collected from Facebook, Instagram and Twitter. The 100 online jokes were randomly collected and counted 100%. The inclusion criteria for the selected data included the number of “likes” (over 10,000 likes), the number of shares (over 1,000 shares), and the number of comments (over 1,000 comments) collected from 16th – 22nd December 2019. The researchers collected the

data by concerning the number of “likes” to make sure that the data presented sense of humor and to verify the meaning of each joke from the comments.

2. Research Instruments

The tools used in collecting the data were electronic media and the tool for analyzing the data was the analysis table as shown below.

Table 1: Examples of Data Analysis

No.	Jokes	Vagueness	Ambiguity	Others
1.	Daughter: Mother, do you <u>love</u> me? Mother: I like you as a friend.		√	
2.	A boss: Don't think about it, just say <u>it</u> . An employee: Fuck you.	√		

The table was divided into 5 columns: No., Jokes, Vagueness, Ambiguity, and Others. If a joke presented underspecificational sense, the researcher would tick on the “Vagueness” column. If a joke presented ambiguous sense, the researcher would tick on the “Ambiguity” column. If a joke presented neither vague nor ambiguous sense, the researcher would tick on the “Others” column.

3. Research methods

3.1 Data collection process

The research collected the 100 online jokes from Facebook, Instagram and Twitter by considering the inclusion criteria mentioned before from December 16th - December 22nd, 2019.

3.2 Data analysis

This research uses the concepts of ambiguity and vagueness as the analysis framework for classifying the jokes as follow.

1) Ambiguity presents the use of unclear words or sentences that are, often causing readers to misinterpretation because those words, phrases or sentences usually convey 2 or more meanings. For example, ‘Foreigners are hunting dogs.’ The underlined phrase is unclear in the sense whether dogs were being hunted, or foreigners are being spoken of as dogs.

2) Vagueness presents the use of words, phrases, or sentences with a wide range of meanings, which allows the reader to freely interpret them. For example, 'I'll be back later'. Vagueness in this sentence is 'later' because it shows underspecification of time when the speaker will come back. It's may be in 5 minutes? 5 hours? Or 5 days? etc.

3) Other language strategies are the jokes that cannot be classified as ambiguity and vagueness, which may come in the form of sarcasm or everyday parody.

3.3 Statistical data analysis

In this research, the researcher has counted the frequency the strategies that were found in terms of percentage.

Results

The results of the analysis of language strategies: ambiguity and vagueness in English Jokes on Social Media were presented in the table below.

Table 2: Frequency of Language Strategies creating English on-lined Jokes

No.	Language Strategies	Percentage
1.	Vagueness	48
2.	Ambiguity	46
3.	Other forms	6

From the above table, there were 3 types of language strategies created English jokes: vagueness, ambiguity, and others. The vagueness was founded in the highest frequency which is 48% of the total, followed by ambiguity with 46%. The other strategies ranged the last with 6% of the total.

From the analysis, 3 types of language strategies were presented and explained as follow.

1. Vagueness

The vagueness refers to words, phrase, or sentences which could be unspecified, so the word or sentence conveying vagueness can be interpreted freely. It may lead to misinterpretation.

Example 4

A woman: Hyy

A man: Did you know you stole something from me when we met yesterday.

A woman: Sorry, I'll return your wallet.

While that man is typing... : you stole my heart.

A man and a woman were chatting on the phone. The man asked her, "Did you know you stole something from me when we met yesterday". After that, the woman responded with "Sorry, I'll return your wallet", while the woman responded, that man was going to type "you stole my heart".

The vagueness presented via the word "something" in "Did you know you stole something from me when we met yesterday". From this situation, it could be seen that the purpose of the man's question was to flirt with the woman by saying that she stole his heart. However, because of "something" could refer to anything in that question, the woman misunderstood. She thought that the man demanded the wallet that she had stolen from this man.

Example 5

A boss: Don't think about it, just say it.

An employee: Fuck you.

There was a brainstorming session in a company. The boss spoke during the meeting "Don't think about it, just say it". At that time, someone said, "Fuck you".

In this context, the vagueness was the word "it" which could refer to any idea in the listener's head at that moment. The humor is created because of the unexpected answer which is the result of vagueness.

2. Ambiguity

In the ambiguity, even though the interpretation of the word or sentence could be more than one meaning, the meanings of that word or sentence is still limited and could not be freely interpreted.

Example 1

Daughter: Mother, do you love me?

Mother: I like you as a friend.

In this conversation, there were a mother and her daughter. The daughter asked her mother "Do you love me mother?", and the mother answered, "I like you as a friend."

In this context, the ambiguity shows in the word "love" which presents 2 meanings:

- (1) Adulterous love.
- (2) Love is the relationship between mother and child.

From the dialogue, the mother misunderstood the child's question by the ambiguity of the word "love".

Example 2

A man: Are you single?

A woman: No, I'm album.

For the example, there was a man who wanted to flirt with a woman. So, he asked her, "Are you single?", and the woman responded, "No, I'm album." The ambiguous word is the word "single" which conveys two meanings:

- (1) Single status
- (2) Song

In this context, the man's question was about the status of the woman, but the woman could answer him with another meaning.

Example 3

A man: Hey, I'm Christian.

A woman: Sorry, I'm not religious.

From the example, a man wanted to get to know a woman. So, he introduced himself, "Hey, I'm Christian", however, the woman's answer is "Sorry, I'm not religious."

In this context, the ambiguous word is "Christian" has two meanings:

- (1) name
- (2) Christianity

In the context, the woman might have misunderstood that the man wanted to tell his religion. Hence, she answered the man that she had no religion.

3. Other language strategies

Other language strategies included the data that apply neither the ambiguity nor the vagueness.

Example 6

Son: Hey Dad, do you believe in ghosts?

Dad: There is no such thing as ghosts.

Son: But our maid said there's ghosts.

Dad: Pack your bag!! Meet me out in the car now!

Son: Why?

Dad: WE DON'T HAVE A MAID.

Father and son were chatting on the phone. The son asked his father "Hey Dad, do you believe in ghosts?", and the father answered "There is no such thing as ghosts". The son then told his father "But our maid said there's ghosts". With shocked, his father said "Pack your bag!! Meet me out in the car now!". His son was startled and asked, "Why?". His father replied, "WE DON'T HAVE A MAID".

This joke was not created from the ambiguity or vagueness of expression. Rather it presents sense of humor because of the unexpected answer.

Example 7

Lawyer: A women shot her husband because he stepped on her freshly mopped floor.

Police: That is correct!

Lawyer: And it took you 20 minutes to arrest her. Why?

Police: The floor was still wet.

At a court, a lawyer was investigating the police about the crime that a wife had killed her husband. The lawyer then asked the police "A women shot her husband because he stepped on her freshly mopped floor." The police responded to the lawyer "That is correct!". The lawyer went on to ask, "And it took you 20 minutes to arrest her. Why?". The police responded, "The floor was still wet."

In this context, the husband was shot by the wife because the husband stepped on the area where the wife was mopped, and it was still wet. So, the police did

not dare to arrest the wife because the police were afraid of being shot since the floor was still wet. This example presented neither the ambiguity nor vagueness.

Discussion

According to the research results, 48% of English online jokes were created by vagueness expressions, and 46% of them were made by ambiguous expressions. These could imply that the vagueness and ambiguity play major role in making English jokes. These findings, which showed that vagueness was founded more often than ambiguity in making the jokes, might happened because the result of vagueness is plenty of the possible answers of the jokes could be interpreted whereas ambiguity could provide fewer. However, they are not obviously different in terms of frequencies of these both strategies.

Moreover, discourse is another factor used to describe the results of ambiguity and vagueness of expressions by concerning the context of the interpretations. On the other hand, ambiguity and vagueness are sub-strategies or lexical strategies under the discourse to present unexpected events or answers to the audiences (Jaroenkiatboworn, 2005).

Finally, to understand and enjoy the jokes, English as a foreign language learner have to know various senses of vocabulary and understand some background information about the culture as well. On the other hand, intercultural knowledge plays an important role in enjoying the jokes of the audiences.

Suggestion

For the next research, the researcher should increase the number of data, and identify what other language strategies found in the jokes are. For the learners who study English as a foreign language, jokes are another fun source for learning English vocabulary and some cultural knowledge.

References

- Chatvikanet, R. (2010). *Potentiality of Gags and Humour in Television Programmes*. Master of Communication Arts thesis, Chulalongkorn University.

- Dynel, M. (2009). Beyond a Joke: Types of Conversational Humour. *Language and Linguistics*. 3(5), 1284–1299.
- Friedrich, G. (2017). *On the Difference between Ambiguity, Vagueness, and Indeterminacy*. Retrieved December 20, 2019 from https://www.researchgate.net/publication/316993788_On_the_Difference_Between_Ambiguity_Vagueness_and_Indeterminacy/link/5bb344aa92851ca9ed33fd81/download.
- Jaroenkiatboworn, K. (2005). *A Discourse Analysis of Jokes in Thai*. Ph.d. in Linguistics dissertation, Chulalongkorn University.
- Kadłub, M. (2017). Sources of Ambiguity in Language. *Studia Anglica Resoviensia*. 14. 44-57.
- Kempson, R. (1999). *Semantics Theory (digital printing)*. Cambridge: The press syndicate of the University of Cambridge.
- Lutfi, A. (2019). A Semantic Pragmatic Study of English Jokes. *Al-Adab Journal*, 1(116), 1- 16. Retrieved November 7, 2020 from <https://doi.org/10.31973/aj.v1i116.472>.
- Mina, P. (2018). The Strategies of Creating Humor in Thai Television Programs. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*. 11(3), 2003-2013.
- Pawestri, N. & Wongwattana, U. (2018). Ambiguity in Indonesian Jokes on the Instagram “Dagelan”. *Journal of Physics: Conference Series* 1028. 1-6.
- Plawong, P. (2004). *Introduction to Semantics*. Bangkok: Ramkhamhaeng University.
- Seewoester, S. (2009). *Linguistics Ambiguity in Language-based Jokes*. Master of Communication thesis, DePaul University.
- Taghiyev, I. (2017). *English Linguistic Jokes Under the Umbrella of Semiotics*. Retrieved November 7, 2020 from https://www.researchgate.net/publication/325248642_English_Linguistic_Jokes_Under_the_Umbrella_of_Semiotics.
- Thongprasit, P. (2012). *A Study of Language Usage and Thai Humor Techniques in Situation Comedy*. Master of Arts in Thai language thesis, Kasetsart University.

การพัฒนาศักยภาพของชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว
A POTENTIAL DEVELOPMENT OF THE COMMUNITY AND LOCAL
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION IN ENHANCING BUDDHIST
TOURISM AND CULTURE OF THAI-LAOS

ทองคำ ดวงขันเพ็ชร

Thongkam Duangkunpet

อภิวัฒน์ชัย พุทธจร

Apiwatchai Phuttajorn

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkhai Campus

สมพงษ์ เกษานุช

Sompong Kesanuch

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

E-mail: sompongek@gmail.com

Received November 7, 2020; Revised November 23, 2020; Accepted December 20, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาของชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ การสังเกต และการสนทนากลุ่มย่อย กลุ่มตัวอย่าง คือ พระสังฆาธิการ ผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน นักวิชาการ ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว จำนวน 50 รูป/คน เครื่องมือในวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อสร้างข้อสรุปประเด็น

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาของชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว พบว่า ทั้งสองประเทศมีปัญหาที่สำคัญ คือ 1) มีข้อจำกัด

ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว 2) แหล่งท่องเที่ยวขาดทักษะด้านบริการ 3) ขาดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ 4) ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน และ 5) ขาดความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น การจราจร สถานที่จอดรถ ห้องน้ำ ห้องสุขา เป็นต้น

2. แนวทางในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว พบว่า 1) ควรส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีดั้งเดิมของชุมชนให้เป็นทรัพยากรท่องเที่ยว 2) จัดอบรมให้ความรู้ทักษะด้านบริการแก่แหล่งท่องเที่ยว 3) พัฒนากิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ด้วยวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นให้มีความหลากหลาย 4) มุ่งเน้นการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน และ 5) จัดทำแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเชิงบูรณาการร่วมกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นมาตรฐานสากล

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพของชุมชน, องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น,
การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม

Abstract

This research aims to 1) study problems of communities and local administrative organizations in promoting Buddhist and Thai-Lao culture tourism and 2) to study the potential development of communities and local government organizations in promoting Buddhism and Thai-Lao culture tourism. The research deployed qualitative research method with the use of interviews, observation and small group discussions. The sample group was the Buddhist ecclesiastic, local administrators, community leaders, academics, entrepreneurs, and tourists which were 50 people in total. Research tools were questionnaires, interviews and observational data analysis by analyzing content to generate a summary of each issue.

The results of research were found that:

1. Problems of communities and local government organizations in promoting Buddhist and Thai-Lao culture tourism revealed that there were significant problems in both countries as follows: 1) Lack of tourism resources; 2) Lack of service skills; 3) Lack of creative activities; 4) Lack of community participation and 5) Lack of preparedness in terms of basic facilities such as traffic, parking places, toilets, etc.

2. Guidelines for developing the capacity of communities and local government organizations in promoting Buddhist and Thai-Lao culture tourism revealed that 1) There should be a promotion and preservation of the community's traditional

ways to be tourism resources; 2) The training courses to provide knowledge on service skills for tourist attractions should be organized; 3) Creative activities with local culture and traditions to be diversified should be developed, 4) Participatory management in both the public, private and public sectors should be emphasized and 5) An integrated infrastructure development plan with the local government organization should be determined to be an international standard.

Keywords: Potential Development of the Community, Local Administrative Organization, Buddhist and culture tourism.

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นสาขาหนึ่งที่อาเซียนให้ความสนใจในลำดับต้น ๆ และตั้งเป้าที่จะให้เป็นจุดหมายปลายทางเดียวกัน (Single Tourist Destination) คือนักท่องเที่ยวไม่เพียงแต่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น แต่ยังท่องเที่ยวเชื่อมโยงไปสู่ประเทศอื่นในภูมิภาคอาเซียน และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวอาเซียนได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวอาเซียน ปี 2554-2558 และปี 2559-2568 เป็นกรอบการทำงานของประเทศสมาชิกที่เน้นการบูรณาการและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมการรักษาคุณค่ามรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมการทำตลาดร่วมกันสำหรับสินค้าทางด้านการท่องเที่ยวใหม่ ๆ เช่น การท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนการท่องเที่ยวทางเรือสำราญ (Cruise) เป็นต้น ซึ่งประเทศไทยเป็นประเทศที่มีสถานที่ท่องเที่ยวที่หลากหลายที่สุดประเทศหนึ่ง และมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเข้ามาท่องเที่ยวตามสถานที่ต่าง ๆ ในช่วงเทศกาลของไทยมีตั้งแต่เทศกาลและประเพณีในประเทศไทย รวมถึงประเทศเพื่อนบ้านด้วย (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558)

จังหวัดหนองคายเป็นเมืองชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ตั้งอยู่ตรงกันข้ามกับนครหลวงเวียงจันทน์ เมืองหลวงของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จึงถือว่าหนองคายเป็นประตูอาเซียนที่นักท่องเที่ยวจะต้องมาเยือนก่อนเดินทางไปลาวและประเทศอื่น ๆ จังหวัดหนองคายจึงเป็นประตูที่เชื่อมสัมพันธ์มิตรประเทศให้แน่นแฟ้น โดยมีสะพานไทย-ลาว ข้ามแม่น้ำโขงให้พี่น้องไทย-ลาว ได้ติดต่อกันได้สะดวกขึ้น เสมือนอยู่แผ่นดินเดียวกัน (พินิจ จารุสมบัติ, 2540) ซึ่งจังหวัดหนองคายเป็นเมืองสงบเรียบง่ายจนได้รับการยกย่องเป็น “เมืองพักผ่อนที่ดีที่สุด” อันดับ 7 ของโลกจากนิตยสาร Modern Maturity ของสหรัฐอเมริกา โดยมีตัวชี้วัด คือ สภาพอากาศ ค่าครองชีพ วัฒนธรรมที่อยู่อาศัย สาธารณูปโภคการคมนาคม การบริการทางแพทย์ สภาพแวดล้อม กิจกรรมนันทนาการ

ระบบการรักษาความปลอดภัยความมั่นคงทางการเมืองและเทคโนโลยี หนองคาย หลากหลายด้วย ศิลปวัฒนธรรม ร่องรอยทางประวัติศาสตร์ อบอวลไปด้วยศรัทธาในพระพุทธศาสนา อุดมด้วย ทรัพยากรธรรมชาติอันล้ำค่า (องค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองคาย, 2559) และเป็นจังหวัดชายแดน ผังแม่น้ำโขงที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งเพราะเป็นประตูสู่เมืองเวียงจันทน์ เมืองหลวงของสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาวที่เชื่อมโยงดินแดนที่พระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง และประชาชน ยึดถือ ขนบธรรมเนียมประเพณีฮีตสิบสอง คลองสิบสี่ เป็นแนวทางในการดำรงชีวิต ทำให้ดินแดนแห่งนี้อยู่กัน ด้วยความผาสุกร่มเย็น และมีวัฒนธรรมเกี่ยวเนื่องกันมาอย่างยาวนาน เป็นการรักษาเอกลักษณ์เดิม เอาไว้อย่างเหนียวแน่น ไม่ว่าจะเป็นความศรัทธาของพระพุทธศาสนาซึ่งอยู่ในหัวใจของชาวลาว ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีที่คงไว้อย่างดีงามผสมผสานอย่างเรียบง่ายคล้ายคลึงกับอีสานของไทย จึงทำให้นักท่องเที่ยวมีความรู้สึกอบอุ่นเหมือนอยู่บ้านของตนเอง (พินิจ จันทร, 2556)

ทั้งนี้เจตจำนงของการพัฒนาการท่องเที่ยวของทั้งสองประเทศให้เกิดความยั่งยืนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาในระดับพื้นที่ โดยหน่วยงานสำคัญ คือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นหน่วยงานราชการระดับท้องถิ่น ที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญคือบริการสาธารณะระดับท้องถิ่น (Local Affairs) ทั้งการกำหนดกิจกรรมที่เกี่ยวกับท้องถิ่นโดยเฉพาะเพื่อตอบสนองความต้องการที่สอดคล้องกับ ชีวิตประจำวันของคนในท้องถิ่น ทั้งเรื่องเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม การอำนวยความสะดวก การจัดสวัสดิการให้คนในท้องถิ่น รวมไปถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยว และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมด้วย (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2547)

ดังนั้น ในการศึกษาการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย-ลาว ครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเพราะเป็นการศึกษา ศักยภาพของชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว ตลอดทั้ง แนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงของจังหวัดหนองคายและนครหลวง เวียงจันทน์ให้สามารถพัฒนาคู่กันไปอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว

2. กลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เป็นการศึกษาวิจัยในเชิงลึก มุ่งเน้นการสัมภาษณ์และประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 รูป/คน ซึ่งประกอบไปด้วย 1) เจ้าอาวาสและผู้บริหารวัดของประเทศไทย จำนวน 4 แห่งๆ ละ 4 รูป/คน รวม 16 รูป/คน 2) เจ้าอาวาสและผู้บริหารวัดของประเทศไทยลาว จำนวน 4 แห่งๆ ละ 4 รูป/คน รวม 16 รูป/คน 3) เจ้าหน้าที่ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ของประเทศไทย 4 คน 4) เจ้าหน้าที่ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ของประเทศไทยลาว 4 คน 5) นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวจังหวัดหนองคาย จำนวน 5 คน และ 6) นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวนครหลวงเวียงจันทน์ จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ 2) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และ 3) แบบสังเกต การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่านเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ทั้งความตรงของเนื้อหา (Content validity) และความตรงตามโครงสร้าง (Construct validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence) ซึ่งสูตรของ IOC (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543 : 117)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยลงพื้นที่การลงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของประเทศไทยและลาวด้วยตนเอง ดำเนินการเก็บข้อมูล 3 วิธี คือ 1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Observations Participant) ซึ่งเป็นการสังเกตพฤติกรรม และการแสดงออกของฝ่ายต่าง ๆ ที่จะทำควบคู่กับการสัมภาษณ์ และเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนที่เป็นกรณีศึกษา เพื่อเห็นแนวทางการการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว 2) การสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) สำหรับพระสังฆาธิการ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน นักวิชาการ ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว และผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว และ 3) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา การพัฒนาศักยภาพของชุมชนและท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และสังเคราะห์การเชื่อมโยง และจัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษา ผู้วิจัยใช้วิธีการจัดกลุ่มประเด็นข้อความ (Word Grouping) แล้วทำการอธิบายขยายความ (Explanation) โดยเรียบเรียงถ้อยคำขึ้นใหม่จากข้อมูลให้ผู้ให้ข้อมูลให้มา ทำการตีความ (Interpretation) บางประโยคหรือบางถ้อยคำที่ผู้ให้ข้อมูลให้มาจำเป็นต้องตีความหรือแปลความหมายแฝง ผู้วิจัยก็จะทำการตีความถ้อยคำ ดังกล่าวโดยอาศัยบริบทของการสนทนามาสนับสนุนการตีความ แล้วทำการพรรณนาความ (Description) เป็นการร้อยเรียงถ้อยคำ โดยการจัดระบบการเกิดขึ้นก่อน-หลังของเนื้อหาสาระจากการวิเคราะห์ พร้อมกับการพรรณนาเชื่อมโยงแต่ละเนื้อหา/เหตุการณ์ให้เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน และตรงตามประเด็นที่ศึกษาเพื่อนำไปสู่การสร้างข้อสรุปในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว

6. ขอบเขตของการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่/สถานที่ในการศึกษา ดังนี้

- 1) พระธาตุที่สำคัญของประเทศไทย คือ พระธาตุหลวง และพระธาตุบังพวน ส่วนของประเทศไทย คือ พระธาตุพนม และพระธาตุศรีเมือง
- 2) วัดที่สำคัญของประเทศไทย คือ วัดโพธิ์ชัย และวัดศรีชมภูองค์ตั้ง ส่วนของประเทศไทย คือ วัดศรีสะเกษ และวัดองค์ตั้ง และ
- 3) วัฒนธรรมประเพณีเป็นการศึกษาเฉพาะประเพณีสงกรานต์ และประเพณีแข่งขันเรือยาว

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาไทย-ลาว พบผลการวิจัยดังนี้

1.1 ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว พบว่า ประเทศไทยมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยในแหล่งท่องเที่ยวจะมีศาสนวัตถุ เช่น พระพุทธรูป พระธาตุ เพียงแห่งละหนึ่งถึงสองสิ่งเท่านั้น ขณะที่ปัญหาหลักของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาของประเทศไทย แบ่งเป็น 2 ประการ คือ 1) ข้อจำกัดด้านการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว พบว่า มีสิ่งอำนวยความสะดวกน้อยโดยเฉพาะอย่างยิ่งห้องน้ำ-ห้องสุขา และสถานที่จอดรถ และ 2) ขาดความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นโบราณสถาน (วัด พระธาตุ) และโบราณวัตถุ (พระพุทธรูป) ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน

1.2 ด้านการบริหารจัดการ พบว่า การบริหารจัดการของสถานที่ท่องเที่ยวส่วนใหญ่ของประเทศไทยยังขาดแนวทางการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยเฉพาะ เช่น การพัฒนาทักษะบุคลากรในการบริการนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ไม่มีมัคคุเทศก์ให้ความรู้ของแต่ละสถานที่ เป็นต้น ส่วนการบริหารจัดการของประเทศไทย ส่วนใหญ่บริหารจัดการโดย

หน่วยงานราชการ และยังพบว่า มีเจ้าหน้าที่คอยอำนวยความสะดวกจำนวนน้อยและขาดทักษะด้านการบริการเพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว

1.3 ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว พบว่า ทั้งสองประเทศมีลักษณะคล้ายกัน คือ เป็นกิจกรรมการทำบุญตามประเพณีชาวพุทธ เช่น การไหว้พระขอพรพระพุทธรูป กราบนมัสการพระธาตุ และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ แต่ขาดกิจกรรมที่ส่งเสริมอาชีพของคนในชุมชน

1.4 ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า การมีส่วนร่วมของประเทศไทยเป็นลักษณะการให้ความร่วมมือในช่วงเทศกาลเท่านั้น เพราะวัดต่าง ๆ มุ่งเน้นการบริหารจัดการในรูปคณะกรรมการ ดังนั้นกลุ่มคนที่มีส่วนร่วมกับทางวัดมากที่สุด คือ คณะกรรมการที่ได้รับแต่งตั้ง ส่วนประชาชนหรือคนในชุมชนเป็นเพียงผู้คอยให้การสนับสนุนในช่วงที่มีกิจกรรมสำคัญ ๆ เท่านั้น ส่วนในประเทศลาวการมีส่วนร่วมของชุมชนยังมีน้อย เพราะโดยส่วนมากแหล่งท่องเที่ยวจะถูกบริหารจัดการโดยภาครัฐ แม้ทางวัดจะมีบทบาทอยู่บ้าง แต่หากเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศก็จะมีเจ้าหน้าที่ภาครัฐเข้ามาดูแลเป็นหลัก

2. สภาพปัญหาของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไทย-ลาว พบผลการวิจัยดังนี้

2.1 ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว พบว่า ปัญหาหลักของทั้งสองประเพณี คือ เรื่องของการปรับตัวที่มีลักษณะประยุกต์กับความนิยมสมัยใหม่มากเกินไปจนทำให้ประเพณีดั้งเดิมเลือนรางลง กล่าวคือ ประเพณีสงกรานต์มักจะ พบว่า ประชาชนมุ่งเน้นเรื่องของความรื่นเริงมากกว่าการรักษาวัฒนธรรมอันดี มีการดื่มสุราของมึนเมา และมีการทะเลาะวิวาทกัน มีการล่วงละเมิดและการกระทำความรุนแรงทางเพศ ซึ่งเป็นผลมาจากลักษณะของกิจกรรมที่เปลี่ยนไปตามความนิยม ในขณะที่ประเพณีการแข่งเรือ ปัญหาหลัก คือ มีการเล่นการพนันของทั้งผู้นำเรือเข้าแข่งขันและผู้เข้าชมการแข่งขัน ซึ่งเป็นปัญหาที่นำมาสู่ความขัดแย้งและการทะเลาะวิวาทไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรมที่มุ่งสร้างความรักความสามัคคี

2.2 ด้านการบริหารจัดการ พบว่า การบริหารจัดการประเพณีส่วนใหญ่จะพบปัญหาหลัก คือ 1) ปัญหาด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย ทั้งนี้เนื่องจากประเพณีทั้งสองเป็นประเพณีเพื่อสร้างความรื่นเริงสนุกสนานจึงมักก่อให้เกิดการกระทบกระทั่งของผู้ร่วมงาน 2) ปัญหาด้านความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำ สถานที่จอดรถ และจุดทิ้งขยะ ที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว 3) จำนวนเจ้าหน้าที่ในการจัดงานไม่เพียงพอ เนื่องจากประเพณีทั้งสองโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเพณีสงกรานต์ที่มีการออกมาเฉลิมฉลองและเล่นน้ำในหลายพื้นที่ ดังนั้นการดูแลอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่จึงไม่เพียงพอ นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ในระดับท้องถิ่นยังขาดทักษะในการอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ ให้เป็นไปตามมาตรฐานและสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว

2.3 ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว พบว่า ประเด็นปัญหาหลักของกิจกรรมการท่องเที่ยว ประเพณีสงกรานต์ คือ 1) ปัญหาด้านระเบียบวินัยของนักท่องเที่ยว ที่ไม่เคารพกฎกติกาที่เป็นการรักษาวัฒนธรรมอันดีงาม 2) ปัญหาด้านระยะเวลาของการจัดกิจกรรม ที่พบว่าในปัจจุบันการเล่นสงกรานต์ในเวลากลางคืนซึ่งเป็นการสุ่มเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาทั้งปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการล่อลวงละเมิดทางเพศ และปัญหาอื่น ๆ 3) รูปแบบของกิจกรรมที่เปลี่ยนไป โดยในปัจจุบันมุ่งเน้นกิจกรรมรื่นเริง มีมหรสพ มีการดื่มสังสรรค์ ซึ่งทำให้รูปแบบกิจกรรมดั้งเดิมเสื่อมคลายลง ขณะที่ประเพณีแข่งเรือยาว มีปัญหาหลักคือ 1) ปัญหาการพนันแอบแฝง ซึ่งเป็นปัญหาที่พบในทุกสนามการแข่งขันของทั้งสองประเทศ ทำให้กิจกรรมที่จัดขึ้นลดความสนุกและนำมาซึ่งปัญหาความขัดแย้งของผู้แข่งขันและผู้ร่วมงาน 2) ความนิยมในการแข่งขันแบบพื้นบ้านลดลง และจำนวนผู้เข้าชมก็ลดน้อยลงทุกปี

2.4 ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า การมีส่วนร่วมในประเพณีต่าง ๆ ของทั้งสองประเทศ มีความแตกต่างกัน โดยประเทศไทยนั้นจะมีลักษณะของการมีส่วนร่วมหลายฝ่าย ทั้งภาครัฐ ภาค เอกชน และประชาชนในพื้นที่ โดยงานด้านงบประมาณ งานด้านการอำนวยความสะดวก และรักษาความปลอดภัยจะเป็นภาระหน้าที่ของภาครัฐ ขณะที่งานในมิติอื่น ๆ เป็นการร่วมมือกันของทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน โดยปัญหาหลักด้านการมีส่วนร่วม คือ ปัญหาเรื่องการสื่อสารทำความเข้าใจที่มีลักษณะของต่างคนต่างทำในแนวทางของตน ขาดความเป็นเอกภาพเชิงการจัดการ ในขณะที่ประเทศลาวพบปัญหาหลัก คือ การได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากภาครัฐน้อย การทำกิจกรรมส่วนมากเป็นของประชาชนในพื้นที่ ภาครัฐเป็นเพียงผู้รักษาความสงบเรียบร้อย และยังขาดการสนับสนุนในการจัดกิจกรรมอย่างจริงจัง

3. แนวทางการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาไทย-ลาว มีผลการวิจัยดังนี้

3.1 ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว มี 4 แนวทางการพัฒนา คือ 1) การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น การจัดทำป้ายบอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวขึ้นใหม่เพื่อให้เพียงพอและสามารถมองเห็นได้ทุกจุดของแหล่งท่องเที่ยว 2) การปรับปรุงถนนหนทางให้มีความปลอดภัยและสะดวก 3) การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาให้เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวของชุมชน และ 4) การพัฒนาให้แหล่งท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมควบคู่ไปด้วย

3.2 ด้านการบริหารจัดการ มี 4 แนวทางการพัฒนา คือ 1) ควรบริหารจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการ 2) ยึดหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน 3) จัดการสนับสนุนเชิงบูรณาการขององค์กรภายนอก โดยภาครัฐ ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้การสนับสนุนด้านการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ แก่ทางวัด และ 4) การพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีความรู้ความสามารถด้านการบริการเพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว

3.3 ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว มี 4 แนวทางการพัฒนา คือ 1) การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธในรูปแบบที่หลากหลาย 2) การเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวกับวิถีชุมชน 3) การเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่ใกล้เคียง และ 4) การเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวโดยการพัฒนามัคคุเทศก์ หรืออาสาสมัครเพื่อให้ข้อมูลความรู้แก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ

3.4 ด้านการมีส่วนร่วม มี 4 แนวทางการพัฒนา คือ 1) การส่งเสริมให้ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาครัฐ เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของทางวัด 2) การส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนวัตวิถีหรือเชิงประวัติศาสตร์พื้นเมืองควบคู่กันไป 3) การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับทางวัดตลอดทั้งปี และ 4) การสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวกับภาคเอกชน ทั้งภายในและภายนอกประเทศ

4. แนวทางในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมไทย-ลาว พบผลการวิจัยดังนี้

4.1 ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว มี 3 แนวทางการพัฒนา คือ 1) มุ่งเน้นการฟื้นฟูและอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมอันดีงามดั้งเดิมของประเพณีสงกรานต์และประเพณีแข่งเรือยาว 2) ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้การสนับสนุนและมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมของประเพณีทั้งสองอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง และ 3) การอนุรักษ์วิถีวัฒนธรรมที่เก่าแก่ให้อนุชนคนรุ่นหลังได้ซึมซับเพื่อเป็นการปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องแก่คนรุ่นใหม่ให้เข้าใจวิถีวัฒนธรรมอย่างถูกต้อง

4.2 ด้านการบริหารจัดการ มี 4 แนวทางการพัฒนา คือ 1) การเพิ่มเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว 2) การรณรงค์ให้มีจิตอาสาเพื่อบริการด้านการท่องเที่ยวในช่วงเทศกาล 3) การกำกับดูแลเรื่องการเล่นการพนันและการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อป้องกันการทะเลาะวิวาท และ 4) การจัดระบบการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวและผู้เข้าร่วมประเพณีให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

4.3 ด้านการจัดกิจกรรม มี 3 แนวทางการพัฒนา คือ 1) เปิดโอกาสให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มสีสันและดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มากยิ่งขึ้น 2) ชุมชนควรเป็นองค์กรหลักในการอนุรักษ์วิถีวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมให้คงอยู่และต้องมีการถ่ายทอดวัฒนธรรมอันดีงามแก่อนุชนคนรุ่นหลัง และ 3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมุ่งเน้นกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ให้มีการสืบทอดประเพณีอันดีงามในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

4.4 ด้านการมีส่วนร่วม มี 3 แนวทางการพัฒนา คือ 1) ชุมชนควรมีส่วนร่วม และเป็นส่วนหนึ่ง ในนามผู้ร่วมจัดกิจกรรมในเชิงสร้างสรรค์ให้มากยิ่งขึ้น 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนและส่งเสริมประเพณีพื้นถิ่นเพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมอันดีให้คงอยู่สืบไป

และ 3) การจัดกิจกรรมประเพณีทั้งหลายควรเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรม

อภิปรายผล

1. สภาพปัญหาของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว จากการศึกษา พบว่า สภาพปัญหาของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทั้งสองประเทศมีวัฒนธรรมความเชื่อและวิถีชีวิตที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ไทยกับลาวมีความเหมือนกัน คือ ประวัติศาสตร์ที่มีร่วมกันมากกว่าหลายร้อยปีที่ผ่านมา ทำให้เกิดการผสมผสานหลายอย่าง เช่น อาหาร ภาษาและวัฒนธรรม ประเด็นแรกที่ยกตัวอย่างได้ดีและเห็นชัดเจน คือ ศาสนา พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาที่ผู้คนส่วนใหญ่ในประเทศไทยและลาวล้วนนับถือ ดังนั้นประเพณี พิธีกรรมทางศาสนา ลัทธิความเชื่อต่าง ๆ ก็จะคล้ายคลึงกับคนไทย เช่น การทำบุญตักบาตร การสวดมนต์ไหว้พระ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่คล้ายคลึงกัน เป็นผลมาจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์ รากฐานทางวัฒนธรรมและการนับถือศาสนา ซึ่งจะสรุปให้เห็นเป็นภาพรวมได้ ดังนี้ 1) ศาสนา ศาสนาสำคัญที่เผยแพร่เข้ามาและได้รับการยอมรับนับถือจากชนชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาที่ผู้คนส่วนใหญ่ในประเทศไทย พม่า ลาว กัมพูชา ล้วนนับถือ ดังนั้นประเพณี พิธีกรรมทางศาสนา ลัทธิความเชื่อต่าง ๆ ของพม่า ลาว กัมพูชา ก็จะคล้ายคลึงกับคนไทย เช่น การทำบุญตักบาตร การสวดมนต์ไหว้พระ การให้ความเคารพพระสงฆ์ การนิยมนำบุตรหลานเข้ารับการอุปสมบท เป็นต้น 2) ภาษา ที่มีการพูดเขียน คล้ายคลึงกับไทย 3) ประเพณี พิธีกรรม เป็นชาติที่มีรากฐานการนับถือศาสนาเป็นพระพุทธศาสนาเหมือนกัน ทำให้ประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ ก็จะคล้ายคลึงกัน เช่น การทำบุญเลี้ยงพระ การเวียนเทียนเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา ประเพณีเข้าพรรษา เป็นต้น ส่วนประเพณีอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนา ก็จะมีประเพณีหลายอย่างคล้ายคลึงกัน เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง เพียงแต่รายละเอียดของการจัดพิธีจะแตกต่างกันออกไป 4) อาหาร ส่วนใหญ่จะประกอบด้วยข้าว ผัก และเนื้อสัตว์ที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น การปรุงอาหารโดยมากจะใช้เครื่องเทศประเภทกะทิ น้ำมันรสชาติจัดจ้าน สีสันดูน่ารับประทาน รสชาติเผ็ดร้อน และ 5) การแต่งกาย หากไม่นับชุดพื้นเมืองและชุดประจำชาติแล้วจะแต่งกายไม่แตกต่างกัน

2. แนวทางการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว จากผลการวิจัยพบว่าแนวทางการพัฒนานั้นแบ่งเป็นสองส่วนคือ 1) แนวทางการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา และ 2) แนวทางการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและ

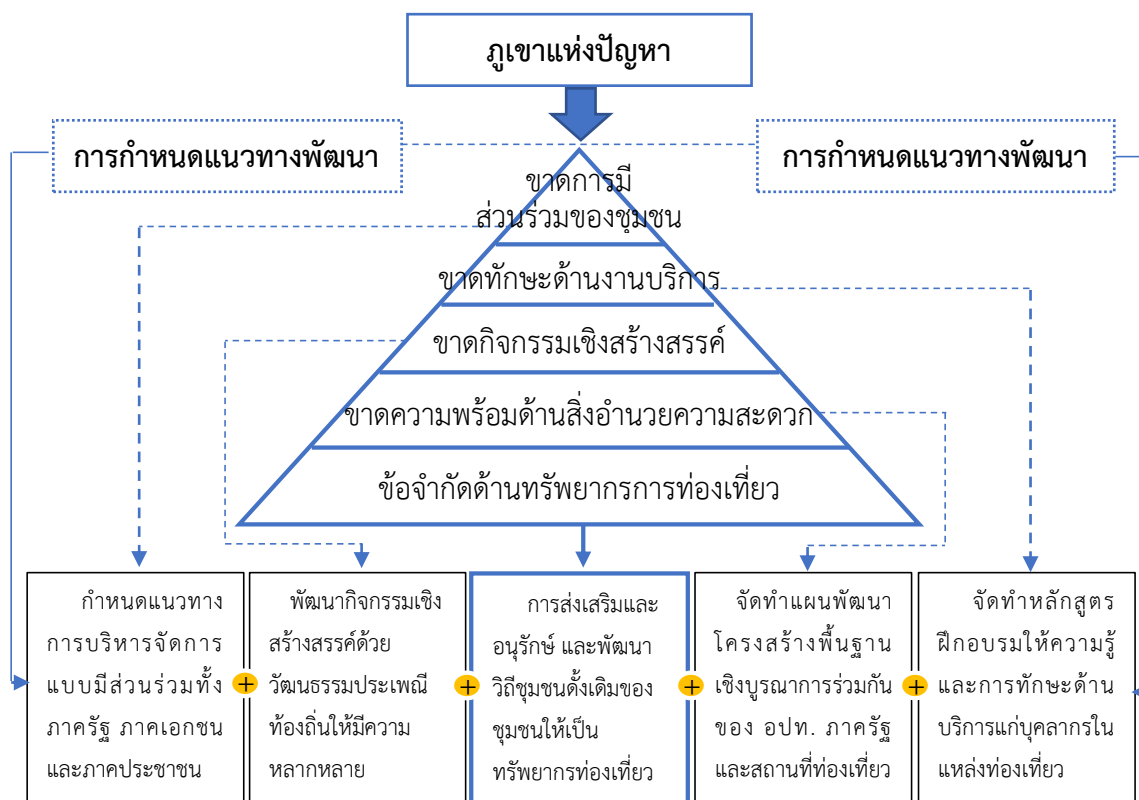
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยทั้งสองแนวทางการพัฒนาจะขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละประเทศ ซึ่งปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการกำหนดแนวทางการพัฒนา คือ ระบบการปกครองที่แตกต่างกัน ทำให้การกำหนดแนวทางการพัฒนาแตกต่างกันในบางประเด็น แต่เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมถือว่าประเด็นแนวทางการพัฒนาที่คล้ายคลึงกัน คือ การพัฒนาด้านการบริหารจัดการ การพัฒนาด้านการบริการ การพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวก การพัฒนาด้านรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยว และการพัฒนาด้านการมีส่วนร่วม ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับสุชาติ รักษ์ก่อ (2560) ที่ศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลนครชุม อำเภอมือกำแหงเพชร จังหวัดกำแหงเพชร ผลการวิจัย พบว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลนครชุม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านแหล่งหรือกิจกรรมท่องเที่ยวยอดนิยมคือ ด้านการตลาดการท่องเที่ยว และด้านที่มีระดับการปฏิบัติต่ำที่สุด คือ ด้านการบริการท่องเที่ยว ส่วนแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลนครชุม มีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ 1) ด้านแหล่งหรือกิจกรรมท่องเที่ยว ควรสนับสนุนงบประมาณเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนแล้วให้ชุมชนบริหารจัดการตนเองสามารถช่วยเหลือและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยจัดกิจกรรมชมวิถีชีวิตในชุมชน มีส่วนร่วมในการหาตลาด การหานักท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยพระพุทธศาสนาให้หลากหลายเชื่อมต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ และ การจัดกิจกรรมสาธิตการทำพระเครื่องเมืองนครชุมแบบเจาะลึกถึงแหล่งเรียนรู้ ฝึกอบรมให้ความรู้กับเจ้าของแหล่งสาธิตการทำพระเครื่อง เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้ไปสู่ นักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี 2) ด้านการบริการการท่องเที่ยว ควรจัดสถานที่จำหน่ายสินค้าและของที่ระลึกไว้บริการนักท่องเที่ยวและให้พ่อค้าแม่ค้าแต่งกายแบบย้อนยุค เพื่อเป็นการสร้างเสน่ห์และดึงดูดนักท่องเที่ยวจัดบริการยูมัคคุเทศก์หรืออาสาสมัครนำเที่ยวของชุมชน และจัดบริการที่พักที่สะอาดและปลอดภัยไว้บริการนักท่องเที่ยว และ 3) ด้านการตลาดการท่องเที่ยว ควรสนับสนุนให้ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการขายร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ และสอดคล้องกับและเอกชน จัดระบบการโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้มีคุณภาพโดยปรับปรุงและตรวจสอบ การประชาสัมพันธ์ในเฟสบุ๊คหรือเว็บไซต์ของเทศบาลให้ข้อมูลเป็นปัจจุบันและทันสมัย และการร่วมมือกับสมาคมการท่องเที่ยวภาคธุรกิจโรงแรมที่พักในการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มากขึ้น เช่น การให้ส่วนลดค่าอาหารและที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น และสอดคล้องกับผลการศึกษาของชายชาญ ปฐมกาญจน (2558) ที่ทำการศึกษารองแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ควรมีการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่มีจิตอาสาในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน ด้านการเงินหรืองบประมาณ ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลหรือท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนงบประมาณในจำนวน

ที่มากพอ ควรมีการรวมกลุ่มกันในการให้ความช่วยเหลือ ประสานงาน และให้ข้อมูลซึ่งกันและกัน เพื่อเป็นเครือข่าย

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว พบองค์ความรู้ที่สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีดั้งเดิมของชุมชนให้เป็นทรัพยากรท่องเที่ยวการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ต้องมีความเข้าใจในประเด็นปัญหาหลักเพื่อกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาเชิงบูรณาการ โดยสภาพปัญหาของชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว พบว่าทั้งสองประเทศมีปัญหาที่สำคัญสรุปได้ 5 การ คือ 1) มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว 2) แหล่งท่องเที่ยวขาดทักษะด้านบริการ 3) ขาดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ 4) ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน และ 5) ขาดความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น การจราจร สถานที่จอดรถ ห้องน้ำ ห้องสุขา เป็นต้น

ดังนั้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จึงควรกำหนดแนวทางแนวทางการพัฒนา ศักยภาพของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมไทย-ลาว 5 แนวทาง ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีดั้งเดิมของชุมชนให้เป็น ทรัพยากรท่องเที่ยว 2) จัดอบรมให้ความรู้ทักษะด้านบริการแก่แหล่งท่องเที่ยว 3) พัฒนากิจกรรมเชิง สร้างสรรค์ด้วยวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นให้มีความหลากหลาย 4) การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน และ 5) จัดทำแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเชิงบูรณาการ ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นมาตรฐานสากล แนวทางดังกล่าวจะช่วยเสริมสร้างศักยภาพ ของการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมสู่ความยั่งยืน และเป็นการสืบสานอนุรักษ์ และธำรงไว้ซึ่ง วิถีอันดีงามของทั้งสองประเทศสืบไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผลการวิจัยพบว่าสภาพปัญหาการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาที่พบ คือการ ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว ดังนั้นควรส่งเสริมให้วัดและชุมชนร่วมมือกันใน การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในลักษณะที่หลากหลายและมุ่งเน้นการถ่ายทอดผ่านวิถีชีวิตดั้งเดิมของ พื้นที่นั้น ๆ

1.2 จากผลการศึกษา พบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและ วัฒนธรรมเป็นผลสะท้อนจากความต้องการของทุกภาคส่วน ดังนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งวัด (สถานที่ ท่องเที่ยว) ชุมชน ภาครัฐ และเอกชน ควรร่วมมือกันเพื่อนำแนวทางที่ได้จากการวิจัยไปพัฒนาแหล่ง ท่องเที่ยวเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มแก่สถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและ วัฒนธรรมไทย-ลาว เพื่อให้เกิดผลเชิงประจักษ์ในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเด่นชัด

2.2 ควรมีการศึกษาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่หรือแหล่งท่องเที่ยวรอง รวมถึง เส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียงที่เชื่อมโยงกับสินค้าการเกษตร ร้านจำหน่ายของที่ระลึกที่เป็น เอกลักษณ์ของไทย-ลาว

2.3 ควรมีการศึกษาพฤติกรรมและความคาดหวังของนักท่องเที่ยวต่างชาติต่อการ ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว เพื่อทราบมุมมองความต้องการของนักท่องเที่ยว ที่เด่นชัดขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ชายชาญ ปฐมกาญจนา. (2558). *แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต), กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พินิจ จันทร. (2556). *เปิดประตูท่องเที่ยวอาเซียน เชื่อมโยง 10 ประเทศเป็นหนึ่งเดียว*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทปัญญาชนดิศพรีวิเตอร์ จำกัด.
- พินิจ จารุสมบัติ. (2540). *“หนองคาย” เพื่อชาวหนองคาย*. กรุงเทพมหานคร: มังกรการพิมพ์.
- สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2547). *กฎหมายการปกครองท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). *รายงานภาวะเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ฉบับที่ 2 (ตุลาคม-ธันวาคม 2558)*. กรุงเทพมหานคร: เอ็กเซลเลนซ์ บิซิเนส แมเนจเม้นท์.
- สุชาดา รักเกื้อ. (2560). *แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลนครชุม อำเภอมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตร มหาบัณฑิต). กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองคาย. (2559). *เที่ยวหนองคาย เมืองหน้าอยู่ ประตูสู่อาเซียน*. หนองคาย: ฝ่ายพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองคาย.

การศึกษาผลกระทบทางสังคมของประชาชนจากการจัดการท่องเที่ยวสมัยใหม่
กรณีศึกษา อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
THE STUDY OF SOCIAL IMPACT ASSESSMENT OF PEOPLE MODERN
TOURISM MANAGEMENT: A CASE STUDY OF AYUTTHAYA
HISTORICAL PHRANAKON SI AYUTTHAYA PROVINCE

ชนิดาภา กระแจะจันทร์

Chanidapa Krachaechan

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

Email: eapinkcute1758i@gmail.com

Received October 31, 2020; Revised November 4, 2020; Accepted December 20, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพสังคม ผลกระทบทางสังคม และแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขผลกระทบทางสังคมจากการจัดการท่องเที่ยวสมัยใหม่ กรณีศึกษา อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ และระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ในส่วนของการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ครั้วเรือน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญรวมทั้งสิ้น 15 คน และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อผลกระทบทางสังคมในด้านบวก อยู่ในระดับดีมาก ทั้งด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม ทั้งนี้เนื่องมาจากการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวแต่ละครั้ง นักท่องเที่ยวจะนำเงินมาใช้จ่ายในการท่องเที่ยวจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นการเช่าที่พัก การซื้ออาหาร หรือแม้กระทั่งการซื้อของฝาก จึงเป็นการส่งเสริมให้ชาวบ้านในบริเวณนั้นมีรายได้มากขึ้นและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่ในด้านผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม พบว่า เกิดปัญหาขยะที่มีจำนวนมากขึ้น รวมทั้งปัญหาการจราจรติดขัดบริเวณเส้นทางเข้าแหล่งท่องเที่ยว และปัญหาแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย คือ รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับการศึกษา และปลูกฝังจิตสำนึกของคนในชาติต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยแทรกการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไว้ในหลักสูตรทุกระดับ และสนับสนุนให้เปิดหลักสูตรการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขึ้นในระดับอุดมศึกษา

คำสำคัญ: ผลกระทบทางสังคม, การจัดการท่องเที่ยวสมัยใหม่

Abstract

This research has a purpose to study social conditions, social impact and guidelines to determine the solution of social impacts from modern tourism management, a case study of the Ayutthaya Historical Park, Phra Nakhon Si Ayutthaya province by using quantitative research method and qualitative research method. In the field of quantitative research, the researcher collected the information from questionnaires for the sample of 400 households. The obtained data were analyzed by using descriptive statistics and mean comparison. For qualitative research, the data were collected by using structured interviews with three key informants and analyzed with descriptive analysis.

The study found that the sample group had a positive opinion on the social impact at very good level in both economic and social aspects. This was due to the fact that tourists will spend a lot of money on tourism since renting accommodation, buying food to buying souvenirs in each of their travelling. Such activities can be assumed as the ways to support the villagers in that area to earn more income and have a better life. However, considering the environmental impact, it was found that the problem of waste is increasing including the problem of traffic jams around the entrance route to tourist attractions as well as the problem of tourist attractions degradation.

The recommendations from the research are that the government should focus on education and cultivate the consciousness of the people in the country for the development of conservation tourism by inserting the development of ecotourism into the curriculum at all levels including encourage the launch of a course on the development of ecotourism at the tertiary level.

Keywords: Social Impact, Modern Tourism Management

บทนำ

ในยุคปัจจุบันการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมหลักชนิดหนึ่งของประเทศไทย ซึ่งนำรายได้จากประชาชนชาวไทย และชาวต่างชาติเข้าสู่ประเทศไทย นับแต่ได้มีการก่อตั้งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยขึ้นในปี พ.ศ. 2503 เพื่อทำหน้าที่ในการควบคุม ดูแล ส่งเสริม และพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย ได้ส่งผลให้เกิดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่พัฒนาก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง และกลายเป็นธุรกิจที่สร้าง

รายได้เข้าสู่ประเทศ ฉะนั้นปรากฏการณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในปัจจุบัน จึงเป็นกิจกรรมรายได้ใหญ่ที่มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นตามลำดับ การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมบริการที่ประกอบด้วยธุรกิจที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่โดยมีธุรกิจหลัก ได้แก่ ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจการเดินทางระหว่างประเทศ ธุรกิจโรงแรม และธุรกิจรอง ได้แก่ ธุรกิจการจำหน่ายของที่ระลึก ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจการเดินทางในประเทศ เป็นต้น รวมทั้งยังเป็นธุรกิจที่กระตุ้น อุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่น ๆ เช่น อุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมบริการก่อสร้างและพัฒนาที่ดิน และยังส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ซึ่งก่อให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ประชาชนในระดับรากหญ้า การท่องเที่ยวจึงเป็นอุตสาหกรรมที่รัฐบาลหลายประเทศให้ความสำคัญในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์หลักในการสร้างรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศให้แก่ระบบเศรษฐกิจของประเทศ อย่างรวดเร็ว โดยได้กำหนดให้การท่องเที่ยวมีความสำคัญในลำดับต้นของแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ

อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวอาจจะมีทั้งคุณและโทษ ทั้งนี้เนื่องจากนักท่องเที่ยวได้เดินทางเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเปรียบเสมือนแหล่งผลิตสินค้าและบริการ ตามปกติสินค้าและบริการ มักจะถูกส่งไปยังผู้บริโภค โดยผู้บริโภคไม่มีโอกาสได้พบเห็นหรือรู้จักกับผู้ผลิตสินค้าและบริการได้เลย แต่สำหรับการท่องเที่ยวนี้มิได้ถูกส่งไปยังผู้บริโภค เพราะส่งไปไม่ได้ เช่น ภูเขา ชายหาด โบราณสถาน โบราณวัตถุ เป็นต้น แต่ตรงกันข้ามผู้บริโภคจะต้องเดินทางเข้าไปยังแหล่งผลิตสินค้า หรือแหล่งท่องเที่ยว นั่น ๆ เอง เมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้ผู้บริโภค คือ “นักท่องเที่ยว” กับผู้ผลิต คือ “เจ้าถิ่น” ต้องเผชิญหน้ากัน (Face to Face Contact) มีการพูดจาสนทนาและรู้จักกันเกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ถือเป็นส่วนหนึ่งที่น่าไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง การปกครอง และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพราะนักท่องเที่ยวได้นำเงินมาใช้จ่าย ขนบธรรมเนียมประเพณี การแต่งกาย และการแสดงออกทางพฤติกรรมต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งย่อมมีผลกระทบโดยผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรง คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ ผลกระทบอาจเป็นไปในรูปของการได้รับผลประโยชน์และเสียผลประโยชน์ กล่าวคือ ในแหล่งท่องเที่ยวที่มักมีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก อาจจะทำให้ประชาชนในละแวกนั้นมีงานทำ มีรายได้ แต่ในขณะเดียวกันก็มีปัญหาต่าง ๆ ปรากฏให้เห็น เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาโสเภณี ปัญหาสิ่งแวดล้อม และสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย (จุมพล สวัสดิ์ยกร. ม.ป.ป. : 3)

ปัจจุบันอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในระดับโลก โดยเฉพาะในประเทศแถบเอเชียและยุโรป เนื่องจากนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวและพักผ่อนในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มีอัตราการเจริญเติบโตสูงอันดับต้นของประเทศและของภูมิภาค ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานหลากหลายส่วน ทั้งภาครัฐ และเอกชน ในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ซึ่งจะเห็นได้ว่าสภาพแวดล้อมของชุมชนและสังคมของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มีการเปลี่ยนแปลง

ไปมาก ทั้งวิถีชีวิต มลภาวะ ขยะ และทรัพยากรถูกทำลายไปอย่างมาก การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ในอนาคตทั้งต่อชุมชน สังคม และสภาพแวดล้อม ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาในด้านใดก็ตาม อาจมีผลกระทบและเกี่ยวเนื่องถึงสิ่งแวดล้อมและสังคมด้วย

ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาผลกระทบทางสังคมและความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่รอบบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา โดยเฉพาะจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวนี้ เป็นส่วนสำคัญในการทราบถึงผลกระทบต่อชุมชนและสังคม จากการวางแผนการใช้ประโยชน์จากการท่องเที่ยว และจะช่วยในการมองปัญหาต่าง ๆ ได้กว้างขวางยิ่งขึ้น รวมทั้งมีการพิจารณาทางสังคม นอกเหนือจากการมองผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ อันได้มาจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพียงด้านเดียว ซึ่งเป็นประเด็นหลักอย่างที่เคยปฏิบัติมาและก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมแก่สังคมและสิ่งแวดล้อมเมืองอย่างมาก การวิเคราะห์ผลกระทบทางสังคมจะเป็นประโยชน์อย่างมาก หากได้รับการนำมาใช้ในการวางแผนป้องกันปัญหา ตั้งแต่ขั้นตอนการศึกษาความเหมาะสมของโครงการ และมาตรการป้องกันและเยียวยาเพื่อลดผลกระทบต่อสังคม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพสังคมและความเป็นอยู่ของประชาชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาต่อการพัฒนาพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวสมัยใหม่รอบอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาต่อการพัฒนาพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อศึกษาแนวทางในปรับปรุงแก้ไขผลกระทบทางสังคม ให้เหมาะสมกับการท่องเที่ยวสมัยใหม่

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนามโดยใช้การเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยกำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรในการวิจัย คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณรอบอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ในเขตเทศบาลเมืองพระนครศรีอยุธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระยะรัศมี 2 กิโลเมตร
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณรอบอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้สูตร Taro Yamane สามารถคำนวณได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 396 คราวเรือน แต่เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้เพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็น 400 คราวเรือน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถาม เพื่อเป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ มีลักษณะของคำถามทั้งแบบปลายปิด (Close-ended Questions) และแบบปลายเปิด (Open-ended Questions) และ 2) แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อเป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ และทำการทดสอบความเชื่อถือ (Reliability) โดยแบบสอบถามมีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) อยู่ที่ 0.74

4. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนาม โดยการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ครั้วเรือน และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐระดับท้องถิ่น ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว รวมจำนวน 15 คน โดยผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดย 1) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และ 2) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการจัดกลุ่มข้อมูล เรียงเรียงข้อมูล ศึกษาวิเคราะห์ และสรุปเนื้อหา โดยข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกันกับผลการวิจัยเชิงปริมาณแล้วทำการสรุปผล และรายงานผลโดยใช้วิธีการบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive Approach)

ผลการวิจัย

1. สภาพสังคมและความเป็นอยู่ของประชาชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยาต่อการพัฒนาพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา พบว่า สังคมมีลักษณะเป็นชุมชนเมือง มีประชาชนกระจายตัวอยู่ตามพื้นที่แบบกระจาย โดยส่วนใหญ่มีที่พักอาศัยอยู่นอกเขตอุทยานประวัติศาสตร์ โดยภาพรวมประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 244 คน คิดเป็นร้อยละ 61.00 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี มากที่สุดมีจำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 36.25 ระดับการศึกษาในระดับอนุปริญญาหรือต่ำกว่ามากที่สุด จำนวน 309 คน คิดเป็นร้อยละ 77.25 สถานภาพสมรสมากที่สุด จำนวน 296 คน คิดเป็นร้อยละ 74.00 ศึกษา มีอาชีพรับจ้าง/ลูกจ้างบริษัทเอกชน ร้อยละ 42.50 มีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาท มากที่สุด จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 37.50 และมีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน มากกว่า 7 ปี คิดร้อยละ 72.50 ตามลำดับ

2. ผลกระทบจากการท่องเที่ยวสมัยใหม่รอบอุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยาต่อการพัฒนาพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามผลกระทบทางสังคมของประชาชนจากการจัดการท่องเที่ยวสมัยใหม่ โดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังรายละเอียดที่แสดงในตารางที่ 1-2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามผลกระทบทางสังคมของประชาชนจากการจัดการท่องเที่ยวสมัยใหม่ โดยรวมและในแต่ละด้าน

ความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลกระทบทางสังคมของประชาชน	จำนวน 400 คน			
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	อันดับที่
1. ด้านเศรษฐกิจ	4.08	.36	มาก	1
2. ด้านสังคม	3.99	.34	มาก	2
โดยรวม	4.01	6.67		

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามผลกระทบทางสังคมของประชาชนจากการจัดการท่องเที่ยวสมัยใหม่ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลกระทบของการท่องเที่ยวทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมอยู่ในระดับมากทั้ง 2 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 4.08$) และด้านสังคม ($\bar{X} = 3.99$)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลกระทบทางสังคมของประชาชนจากการจัดการท่องเที่ยวสมัยใหม่ ด้านเศรษฐกิจและสังคมเป็นรายข้อ

ความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลกระทบทางสังคมของประชาชน	ระดับความคิดเห็น (n=400)			
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	อันดับ
ด้านเศรษฐกิจ				
1. การท่องเที่ยวสมัยใหม่ส่งผลให้ความเป็นอยู่ของท่านดีขึ้น	4.18	.67	มาก	2
2. ท่านมีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจท่องเที่ยวสมัยใหม่มากเพียงใด	3.96	.66	มาก	8
3. รายได้หลักของท่านมาจากธุรกิจการท่องเที่ยว	4.01	.76	มาก	5
4. รายได้เสริมของท่านมาจากธุรกิจการท่องเที่ยว	4.13	.62	มาก	3
5. ธุรกิจการท่องเที่ยวทำให้มีการกระจายรายได้มาสู่ตัวท่าน	4.11	.63	มาก	4
6. ธุรกิจการท่องเที่ยว สามารถสร้างงานให้ท่านหรือชุมชน	3.92	.68	มาก	10

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ ผลกระทบทางสังคมของประชาชน	ระดับความคิดเห็น (n=400)			
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	อันดับ
7. หลังจากที่ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญท่าน มีเงินออมเพิ่มมากขึ้นน้อยเพียงใด	4.01	.65	มาก	6
8. การท่องเที่ยวมีส่วนให้เศรษฐกิจในชุมชนของท่าน ดีขึ้นเพียงใด	4.23	.77	มาก	1
9. หลังจากที่ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญท่าน ใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าครองชีพ (ค่าอุปโภคบริโภค) เพิ่มขึ้นเพียงใด	3.99	.68	มาก	7
10. หลังจากที่ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญท่าน คิดว่าธุรกิจในชุมชนเพิ่มขึ้นมากขึ้นน้อยเพียงใด	3.94	.67	มาก	9
รวม	4.08	.35	มาก	
ด้านสังคม				
1. การท่องเที่ยวส่งผลให้การทำงาน อาชีพของท่าน เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี	4.18	.77	มาก	2
2. การท่องเที่ยวส่งผลให้สาธารณูปโภคในชุมชนดีขึ้น	3.60	.52	ปานกลาง	10
3. ท่านมีส่วนร่วมในการปกป้องผลประโยชน์ของ ชุมชนจากการท่องเที่ยว	4.02	.74	มาก	3
4. ท่านมีความจำเป็นในการย้ายไปประกอบอาชีพใน ถิ่นอื่น	3.99	.70	มาก	6
5. ท่านต้องการให้บุตรหลานของท่านได้รับการศึกษา ที่สูงขึ้น	4.01	.74	มาก	4
6. หน่วยงานราชการได้มีโครงการส่งเสริมอาชีพให้ ท่านหรือชุมชน	3.98	.68	มาก	7
7. การท่องเที่ยวทำให้ทำให้ท่านได้รับหรือเข้าถึง ข่าวสารต่างๆ ง่ายขึ้น	3.85	.63	มาก	9
8. ท่านหรือชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการ พัฒนาการท่องเที่ยว	4.33	.78	มาก	1
9. การท่องเที่ยวส่งผลให้มีการจำหน่ายสินค้า พื้นเมือง ผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน อาหารพื้นบ้าน	4.00	.74	มาก	5

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ ผลกระทบทางสังคมของประชาชน	ระดับความคิดเห็น (n=400)			
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	อันดับ
10. การท่องเที่ยวทำให้ การใช้ภาษาพื้นบ้านลดลง ไป	3.75	.67	มาก	8
รวม	3.85	.36	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลกระทบทางสังคมของประชาชนจากการจัดการท่องเที่ยวสมัยใหม่ ด้านเศรษฐกิจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.08$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเกี่ยวกับผลกระทบทางสังคมของประชาชนมีความคิดเห็นต่อผลกระทบการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การท่องเที่ยวมีส่วนให้เศรษฐกิจในชุมชนของท่านดีขึ้นเพียงใด ($\bar{X} = 4.23$) รองลงมา ได้แก่ การท่องเที่ยวสมัยใหม่ส่งผลให้ความเป็นอยู่ของท่านดีขึ้น ($\bar{X} = 4.18$) และรายได้เสริมของท่านมาจากธุรกิจ ($\bar{X} = 4.13$) ตามลำดับ

ส่วนความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลกระทบทางสังคมของประชาชนจากการจัดการท่องเที่ยวสมัยใหม่ ด้านสังคมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.85$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเกี่ยวกับผลกระทบทางสังคมของประชาชนมีความคิดเห็นต่อผลกระทบการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ท่านหรือชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.33$) รองลงมา ได้แก่ การท่องเที่ยวส่งผลให้การทำงาน อาชีพของท่านเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี ($\bar{X} = 4.18$) และท่านมีส่วนร่วมในการปกป้องผลประโยชน์ของชุมชนจากการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.02$) ตามลำดับ

2.2 การศึกษาผลกระทบทางสังคมของประชาชนจากการจัดการท่องเที่ยวสมัยใหม่
จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) พบว่า

2.2.1 ผลกระทบต่อสังคม พบว่า ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมและสถานการณ์ต่าง ๆ ณ ปัจจุบัน ประเทศไทยมีนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ก็เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีโบราณสถาน สถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง ทำให้นักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศให้ความสนใจแวะเวียนมาท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นเหตุให้เกิดผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบเกิดขึ้น

2.2.2 ผลกระทบต่อวัฒนธรรม พบว่า ความเชื่อและประเพณีของชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์ไม่ได้ขัดแย้งกับท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน แต่ปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นกับชุมชนมักเป็นปัญหาภายในชุมชนเอง เช่น ปัญหาการขาดความสามัคคี ปัญหาการขาดจิตสำนึกของคนในชุมชน

เป็นต้น ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้สมควรได้รับการแก้ไข โดยการเริ่มต้นพัฒนาหรือปรับปรุงแก้ไขจากคนในชุมชนเอง

ด้านการท่องเที่ยวก็มีส่วนทำลายโครงสร้างวัฒนธรรมแบบแผน พฤติกรรม และสังคมของชาวบ้าน เพราะการเร่งหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ทำให้พื้นที่ท่องเที่ยวมีอาชญากรรม การค้าประเวณี ราคาที่ดินแพงขึ้น และอาจสูญเสียมรดกวัฒนธรรม เพราะมีการผสมวัฒนธรรมเมื่อสองวัฒนธรรมขึ้นไปมาพบกัน เช่น นักท่องเที่ยวต่างชาติมาเที่ยวประเทศไทย ก็จะนำประเพณีและวัฒนธรรมของตนมาผสมกับวัฒนธรรมไทย ประเทศแหล่งท่องเที่ยวมักถูกกลืนโดยวัฒนธรรมของประเทศที่พัฒนามากว่าหรือประเทศตะวันตก รวมถึงกรณีที่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวมีความพยายามจะสร้างแรงดึงดูดโดยการปรับบริการให้เหมาะกับความต้องการของนักท่องเที่ยว เป็นเหตุทำให้วัฒนธรรมต่าง ๆ ดั้งเดิมของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป

2.2.3 ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ พบว่า ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวโดยมองว่ามีปัญหาหรือผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สำคัญ 2 ประเด็น คือ 1) เมืองอยุธยาเติบโตได้เพราะส่วนหนึ่งมาจากการท่องเที่ยว เช่น โบราณสถาน ตลาดน้ำ เป็นต้น ด้วยความที่เป็นเมืองท่องเที่ยว จึงทำให้กลุ่มธุรกิจโรงแรม ที่พัก ร้านอาหาร เป็นกลุ่มหลักที่ได้รับผลประโยชน์ เพราะการค้าขาย หรือให้บริการตามสถานที่ท่องเที่ยว ก็เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องมีการพัฒนาเพื่อให้สามารถตอบสนองหรืออำนวยความสะดวกให้กับสถานที่ท่องเที่ยวนั้น ๆ ได้อย่างเต็มรูปแบบ แต่ในอยุธยาก็มีผู้ประกอบการบริการเหล่านี้มาจากหลายพื้นที่ ไม่ได้เป็นแค่คนอยุธยาเพียงอย่างเดียว ซึ่งชาวบ้านหรือคนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้นก็ได้รับผลประโยชน์ในลำดับรองลงมา เช่น การเป็นลูกจ้าง หรือการให้บริการทั่วไป เช่น การขับมอเตอร์ไซด์รับจ้าง เป็นต้น คนในชุมชนส่วนใหญ่แล้วเป็นคนทำงานรับจ้าง ทำงานโรงงาน และค้าขาย การเติบโตของรายได้ หรือปัญหาชุมชนส่วนใหญ่ ก็เป็นไปตามวัฏจักรของเมืองที่มีการเติบโต จะเห็นได้ว่าการเจริญเติบโตของสถานที่ท่องเที่ยว ทำให้เกิดอาชีพกับคนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น คนส่วนใหญ่ที่มาค้าขาย และทำธุรกิจเป็นบุคคลภายนอกจังหวัด เพราะคนอยุธยาไม่อยู่อยุธยา เพราะไม่มีรายได้ จึงจำเป็นต้องไปหารายได้ในจังหวัดอื่น และอาจจะมองได้ว่าบุคคลกับการหาผลประโยชน์ใกล้เคียงด้วยการค้าขาย และ 2) รายได้ส่วนใหญ่มาจากการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมไม่ได้มาจากการที่สถานที่ท่องเที่ยวได้รับการยกย่องให้เป็นมรดกโลก

2.2.4 ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม พบว่า ปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อเมืองหรือต่อประชาชนในชุมชน คือ 1) แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม เช่น บริเวณลานจอดรถหลังวิหารพระมงคลบพิตรไม่เป็นระเบียบ รวมทั้งไม่มีการจัดระเบียบร้านค้า สวนสาธารณะบึงพระรามมีภูมิทัศน์ไม่สวยงาม และปราสาทนครหลวงมีโบราณสถานที่ชำรุดทรุดโทรมหลายจุด 2) ปัญหาขยะที่มีจำนวนมากขึ้น เนื่องจากการท่องเที่ยว 3) เกิดปัญหามลภาวะเนื่องจากการใช้รถยนต์ยานพาหนะรูปแบบอื่นในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์เป็นจำนวนมาก

3. แนวทางในปรับปรุงแก้ไขผลกระทบทางสังคมให้เหมาะสมกับการท่องเที่ยวสมัยใหม่

3.1 แนวทางในปรับปรุงแก้ไขผลกระทบทางสังคมให้เหมาะสมกับการท่องเที่ยวสมัยใหม่ของหน่วยงานรัฐบาล ได้แก่ 1) รัฐบาลควรทำการศึกษาวิจัยถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนแม่บทส่งเสริมพัฒนา

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างจริงจัง โดยคำนึงถึง 2 ด้านพร้อมกันไป คือ ด้านความเป็นไปได้ในการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว และด้านการป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการ 2) รัฐบาลควรร่วมมือกับธุรกิจการท่องเที่ยวภาคเอกชน ในการส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากขึ้น โดยจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากขึ้น 3) รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับการศึกษา และปลูกฝังจิตสำนึกของคนในชาติต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยแทรกการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไว้ในหลักสูตรทุกระดับ และ 4) รัฐบาลควรออกกฎหมายในการควบคุมดูแลผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว และนำกฎหมายมาใช้อย่างเคร่งครัด เพื่อเป็นหลักประกันในด้านความสงบเรียบร้อย และสุนทรียภาพของทรัพยากรทางการท่องเที่ยว

3.2 แนวทางในปรับปรุงแก้ไขผลกระทบทางสังคมให้เหมาะสมกับการท่องเที่ยวสมัยใหม่ของประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว ได้แก่ 1) ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว และประชาชน

เจ้าของท้องถิ่น ควรมีจิตสำนึกในการใช้ทรัพยากร การท่องเที่ยวอย่างหวงแหนในคุณค่า 2) ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว ควรดูแลไม่ให้เกิดผลกระทบทางด้านลบต่อการท่องเที่ยว เช่น การลดมลพิษจากการขนส่ง การติดตั้งเครื่องบำบัดน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพในธุรกิจโรงแรมหรือ ภัตตาคาร เป็นต้น 3) ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว ควรมีโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตลอดจนให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ เพื่อลดผลกระทบที่อาจมีต่อสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น 4) ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว ควรหมั่นตรวจสอบ และประเมินผลเกี่ยวกับการรักษาสภาพแวดล้อม ในหน่วยงานต่าง ๆ ภายในธุรกิจของตนเองอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะระบบกาจัดขยะ และน้ำเสีย และ 5) ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวและประชาชนเจ้าของท้องถิ่น ควรให้ความร่วมมือกับภาครัฐ ในการสนับสนุนโครงการ หรือกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

3.3 แนวทางในปรับปรุงแก้ไขผลกระทบทางสังคมให้เหมาะสมกับการท่องเที่ยวสมัยใหม่ของนักท่องเที่ยว ได้แก่ 1) นักท่องเที่ยวควรเลือกใช้บริการของผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว

ที่แสดงให้เห็นถึงความร่วมมือ สนับสนุนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 2) นักท่องเที่ยวควรท่องเที่ยวอย่างมีจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อม โดยไม่ทำลายทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ทั้งที่รู้และรู้เท่าไม่ถึงการณ์ 3) นักท่องเที่ยวควรปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ และข้อแนะนำของแหล่งท่องเที่ยวที่ไปท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด และควรศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวนั้นล่วงหน้า เพื่อจะได้ช่วยอนุรักษ์ให้คงอยู่คู่การท่องเที่ยวให้นานที่สุดเท่าที่จะนานได้ 4) นักท่องเที่ยวควรงดซื้อสินค้า หรือบริการที่ทำลายนิเวศวิทยา และวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น เช่น สัตว์ป่า โบราณวัตถุ ปะการัง เป็นต้น

และ 5) นักท่องเที่ยวควรให้ความร่วมมือกับรัฐบาล และผู้ประกอบการกิจการท่องเที่ยวในโครงการหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้ท้องถิ่นที่ไปท่องเที่ยว

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพสังคมและความเป็นอยู่ของประชาชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาต่อการพัฒนาพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 244 คน คิดเป็นร้อยละ 61.00 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี มากที่สุดมีจำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 36.25 ระดับการศึกษาในระดับอนุปริญญาหรือต่ำกว่ามากที่สุด จำนวน 309 คน คิดเป็นร้อยละ 77.25 สถานภาพสมรสมากที่สุด จำนวน 296 คน คิดเป็นร้อยละ 74.00 ศึกษา มีอาชีพรับจ้าง/ลูกจ้างบริษัทเอกชน ร้อยละ 42.50 มีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาท มากที่สุด จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 37.50 และมีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน มากกว่า 7 ปี ร้อยละ 72.50 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นุชประวีณ์ ลิขิตศรีณย์ (2562) ทำการวิจัยเรื่องผลกระทบทางการท่องเที่ยวต่อชุมชนรอบบริเวณอุทยานแห่งชาติพุเตย จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งพบว่ากลุ่มตัวอย่าง เจ้าหน้าที่ในอุทยานแห่งชาติพุเตยและประชาชนในพื้นที่ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคลได้ดังนี้ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 213 คน คิดเป็นร้อยละ 53.30 มีรายได้ต่อเดือน อยู่ที่ 10,000-20,000 บาท จำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 45.30 ระดับการศึกษามัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 36.80

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลกระทบของการท่องเที่ยวทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมของประชาชนจากการจัดการท่องเที่ยวสมัยใหม่ กรณีศึกษา อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อผลกระทบของการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยที่อยู่เกณฑ์ที่ใกล้เคียงกัน คือ ด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นมีทั้งด้านบวกและด้านลบ โดยภาพรวมของผลกระทบ เป็นผลกระทบด้านบวกส่วนใหญ่ โดยผลกระทบของการท่องเที่ยวทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การท่องเที่ยวมีส่วนให้เศรษฐกิจในชุมชนของท่านดีขึ้น ละท่านมีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยว ทั้งนี้เนื่องมาจากการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวแต่ละครั้ง นักท่องเที่ยวจะนำเงินมาใช้จ่ายในการท่องเที่ยวจำนวนมาก ซึ่งการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวนั้นจะมีการใช้จ่ายเงินในการท่องเที่ยวค่อนข้างสูง ไม่ว่าจะเป็นการเช่าที่พัก การซื้ออาหาร หรือแม้กระทั่งการซื้อของฝาก จึงเป็นการส่งเสริมให้ชาวบ้านในบริเวณนั้นมีรายได้มากขึ้น และมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยชาวบ้านจะเข้ามาเป็นเจ้าของกิจการ หรือเป็นหุ้นส่วนในกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะธรรมชาติ วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมและประเพณีของชุมชน รวมไปถึงการก่อเกิดอาชีพใหม่ ๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนเป็นจำนวนมาก ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในชุมชน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะ

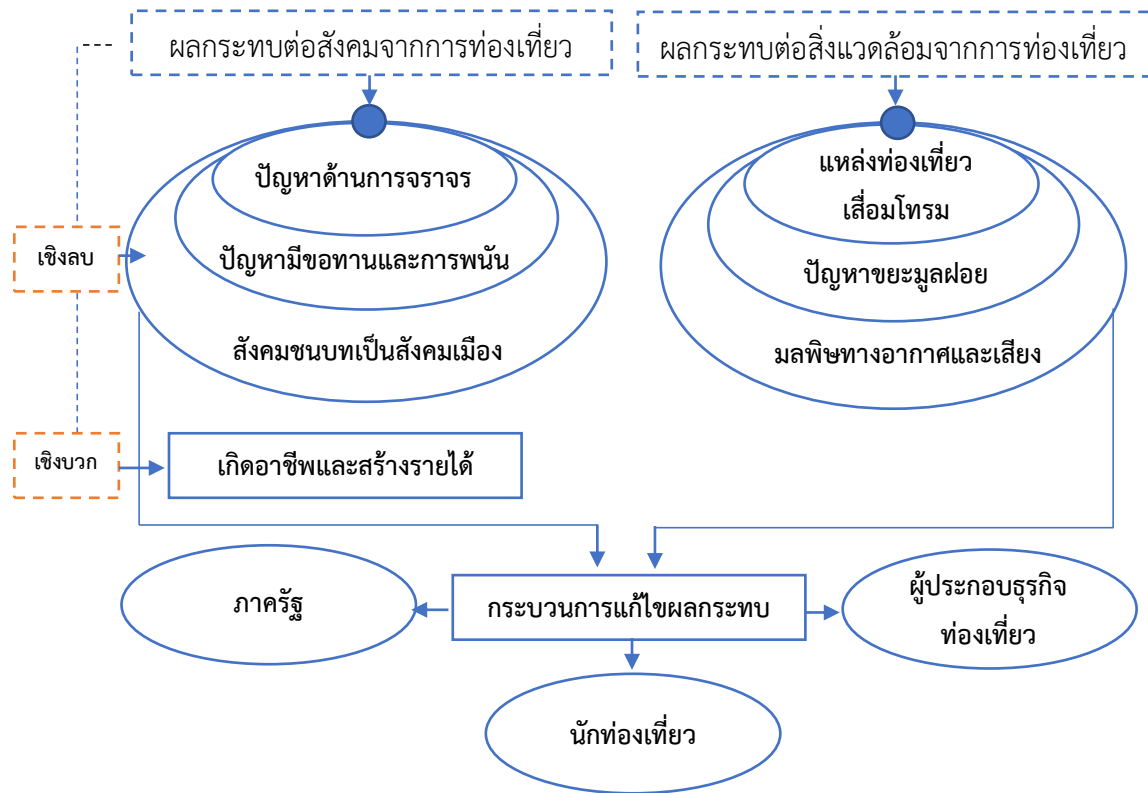

ด้านเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านอาชีพ เกิดการสร้างงาน และทำให้สมาชิกในวัยแรงงานมีงานทำมากขึ้น ส่งผลให้ระดับรายได้เพิ่มขึ้น ส่วนผลกระทบของการท่องเที่ยวทางด้านสังคม ท่านหรือชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวส่งผลให้การงาน อาชีพของท่านเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี และท่านมีส่วนร่วมในการปกป้องผลประโยชน์ของชุมชนจากการท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวมีผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจทำให้รายได้ของชาวบ้านเพิ่มขึ้น สามารถลดภาระหนี้สินและมีรายได้หมุนเวียนในธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ส่วนผลกระทบทางสังคมพบว่า การท่องเที่ยวสามารถเพิ่มงานให้แก่ชาวบ้านในทุกช่วงฤดู สภาพการว่างงานลดลง การอพยพของชาวบ้านเพื่อไปหางานทำนอกพื้นที่ลดลง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นุชประวีณ์ ลิขิตศรีณย์ (2562) ทำการวิจัยเรื่อง ผลกระทบทางการท่องเที่ยวต่อชุมชนรอบบริเวณอุทยานแห่งชาติพุเตย จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งพบว่า ค่าเฉลี่ยผลกระทบอยู่เกณฑ์ที่ใกล้เคียงกันคือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม และด้านวัฒนธรรม อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นมีทั้งด้านบวกและด้านลบ โดยภาพรวมของผลกระทบ ทางการท่องเที่ยวต่อชุมชนรอบบริเวณอุทยานแห่งชาติ พุเตย จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นผลกระทบด้านบวก ส่วนใหญ่คือ ด้านเศรษฐกิจ เกิดการกระจายรายได้ ทางการท่องเที่ยวไปสู่ประชาชนในพื้นที่ รองลงมาคือ ประชาชนในชุมชนมีรายได้แตกต่างกัน และประชาชนในชุมชนมีโอกาสร่วมอาชีพใหม่ ๆ ตามลำดับ ทำให้ชุมชนและประชาชนในพื้นที่มีรายได้เสริมจาก การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ

3. แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขผลกระทบทางสังคม ประกอบด้วย 3 ส่วน ทั้งหน่วยงานรัฐบาล ผู้ประกอบการธุรกิจ และนักท่องเที่ยว ที่ควรร่วมมือกันเพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากขึ้น ปลุกฝังจิตสำนึกของคนในชาติต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยแทรกการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไว้ในหลักสูตรทุกระดับ รัฐบาลควรออกกฎหมายในการควบคุมดูแลผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวและนำกฎหมายมาใช้อย่างเคร่งครัด เพื่อเป็นหลักประกันในด้านความสงบเรียบร้อย และสุนทรียภาพของทรัพยากรทางการท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภธิดา ก้อนศิลา (2555) ทำการวิจัยเรื่องผลกระทบจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว : กรณีศึกษาสามพันโบก ตำบลเหล่างาม อำเภอบึงสามพัน จังหวัดอุบลราชธานี ที่พบว่า แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมถึงนักท่องเที่ยวควรเข้ามาช่วยจัดการร่วมวางแผนและดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และรณรงค์ให้คนไทยหันมาสนใจการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาผลกระทบทางสังคมของประชาชนจากการจัดการท่องเที่ยวสมัยใหม่ กรณีศึกษาอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบองค์ความรู้ที่สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากผลการวิจัย

จากแผนภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อทั้งสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยผลกระทบทางสังคมที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาด้านการจราจร ปัญหามีขอทานและการพนัน และสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง ส่วนผลกระทบต่องานสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม ปัญหาขยะมูลฝอย และปัญหามลพิษทางอากาศและเสียง แต่อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวยังส่งผลกระทบเชิงบวกต่อสังคมในภาพรวมโดยเฉพาะการก่อให้เกิดอาชีพและสร้างรายได้ให้กับคนในพื้นที่ ดังนั้นการกำหนดมาตรการหรือแนวทางการแก้ไขผลกระทบให้เหมาะสมกับการท่องเที่ยวสมัยใหม่ จึงเป็นหน้าที่ของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว ที่ต้องกำหนดมาตรการเพื่อนำสู่การปฏิบัติร่วมกัน เพื่อสร้างความตระหนักและรักษาไว้ซึ่งมรดกอันล้ำค่าของโลก สู่การพึ่งพาอาศัยกันระหว่างมรดกทรัพยากรและการดำรงอยู่ของคนในสังคมอย่างสมดุลและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน ผู้ประกอบการธุรกิจ และนักท่องเที่ยว ควรร่วมมือกันส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากขึ้น

1.2 ควรมีการพัฒนาศักยภาพประชาชนที่อยู่รอบบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้มีองค์ความรู้ มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลก และควรเปิดโอกาสให้เยาวชนคนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ดูแล รักษา และรู้คุณค่าของประวัติศาสตร์ที่สำคัญชุมชน

1.3 หน่วยงานภาครัฐควรเข้ามามีบทบาทในด้านการสนับสนุน กำหนดนโยบายส่งเสริมดูแลผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงมรดก และปัญหามลพิษ อันเกิดจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยศึกษาปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบทางสังคมที่เกิดจากการท่องเที่ยว เช่น รูปแบบการดำรงชีวิต บุคลิกภาพของประชาชนกลุ่มตัวอย่าง ปัจจัยภายนอกตัวบุคคล เช่น ปัจจัยทางด้านครอบครัว และปัจจัยด้านสภาวะแวดล้อม เป็นต้น

2.2 ควรทำการวิจัยผลกระทบทางด้านสังคมและผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากความเสื่อมโทรมของโบราณสถาน

เอกสารอ้างอิง

จุมพล สวัสดิยากร. (2560). *ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อประชาชน*. ใน รายงานการวิจัย.

กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยบูรพา.

นุชประวีณ์ ลิขิตศรีณย์. (2562). ผลกระทบทางการท่องเที่ยวต่อชุมชนรอบบริเวณอุทยานแห่งชาติพุเตย

จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารศิลปวัฒนธรรมวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ*, 20(2), 140.

ศุภธิดา ก้อนศิลา. (2555). *ผลกระทบจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว: กรณีศึกษาสามพันโบก ตำบลเหล่างาม อำเภोधักไธสง จังหวัดอุดรราชธานี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Taro Yamane. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd Ed.) New York: Harper and Row Publications.

ระบบการมีส่วนร่วมการจัดการขยะในชุมชน เชิงบูรณาการเขตพื้นที่จังหวัดภาคกลาง

THE PARTICIPATION SYSTEM OF WASTE PRODUCTS INTEGRATION MANAGEMENT OF COMMUNITY IN THE CENTRAL AREA

สัมพันธ์ สุกใส

Samphan Suksai

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

E-mail: tonggy132@gmail.com

Received November 8, 2020; Revised November 27, 2020; Accepted December 20, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ปัญหาพื้นฐานของการมีส่วนร่วมการจัดการขยะในชุมชนเชิงบูรณาการเขตพื้นที่จังหวัดภาคกลาง และ 2) สร้างแบบจำลองระบบการมีส่วนร่วมการจัดการขยะในชุมชนเชิงบูรณาการเขตพื้นที่จังหวัดภาคกลาง เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 รูป/คน และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน จำนวน 25 รูป/คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถาม 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และ 3) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาพื้นฐานมีส่วนร่วมการจัดการขยะในชุมชนเชิงบูรณาการเขตพื้นที่จังหวัดภาคกลาง พบว่า ปัญหาหลักคือปัญหาการบริหารจัดการขยะ รองลงมาเป็นปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนที่มีสาเหตุมาจากความไม่รู้เรื่องการจัดการขยะของประชาชน ขณะที่แนวทางการมีส่วนร่วม พบว่าประชาชนทุกคนควรได้รับการอบรมเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย การสร้างความตระหนักรู้ด้านการจัดการขยะ และมีการประเมินสถานการณ์ขยะอย่างต่อเนื่อง

2. แบบจำลองระบบการมีส่วนร่วมการจัดการขยะในชุมชนเชิงบูรณาการเขตพื้นที่จังหวัดภาคกลาง พบว่า มีเป้าหมายหลักที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) ชุมชนสะอาด 2) ท้องถิ่นไทยไร้ขยะ และ 3) ประชาชนสุขภาพดี โดยมีหลักการบริหารจัดการ คือ การจัดตั้งธนาคารขยะรีไซเคิล การจูงใจในการจัดการขยะ การปลูกจิตสำนึกรับผิดชอบในชุมชน การกำกับดูแลอย่างต่อเนื่อง และการมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางแก้ปัญหาาร่วมกัน

คำสำคัญ : ระบบ, การมีส่วนร่วม, การจัดการขยะ, ชุมชน, บุรณาการ

Abstract

The objectives of this article are to 1) analyze the fundamental problems of integrated waste management participation of the communities in the central provinces area and 2) to build a model of a system of integrated waste management participation of the communities in the central province area. This research deployed mix-research method with the survey sample of 400 people, 17 key informants / person and 25 photos / specialist in the field were obtained by the specific termination method. The research instruments were 1) questionnaire; 2) in-depth interview form and 3) group discussion record. Statistical data analysis was done by using a computer program and used Content Analysis Technique for context analysis.

The results of this research found that:

1. Fundamental problems of integrated waste management participation of the communities in the central provinces area found that the main problem is the waste management problem followed by the waste problem in the community that is caused by the ignorance of public waste management while the participatory approach found that all people should be trained in waste management to raise waste management awareness and conduct continuous assessment of the waste situation.

2. The model of the integrated community waste management system of the communities in the central provinces area was found to have 3 important goals: 1) clean communities, 2) clean Thai localities, and 3) healthy people. The management principle is the establishment of a waste recycling bank, encouragements for waste management, cultivating of a sense of responsibility in the community, constant supervision and participation in determining direction and solving problems together.

Keywords: System, Participation, Waste management, Community, Integration

บทนำ

ในยุคปัจจุบันที่เกิดภาวะวิกฤตอันเกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยาของโลกซึ่งมีปัญหาสืบเนื่องมาจากกิจกรรมของมนุษย์โลกที่มุ่งสร้างเทคโนโลยีเพื่อความสะดวกสบายในการดำรงชีวิตแต่ผลพวงของเทคโนโลยีเหล่านั้นส่งผลกระทบโดยก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมและส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยาและกระทบต่อมวลมนุษยและสิ่งมีชีวิตทุกชนิดในโลกทำให้ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่ต้องการความร่วมมือร่วมใจในการแก้ไขจากทุกคนในทุกระดับ องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยงานหนึ่งของรัฐที่มีนโยบายอย่างชัดเจนในการที่จะก่อให้เกิดระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี โดยมีเป้าหมายและหลักการที่จะมุ่งสู่การเป็นชุมชนสีเขียวอันเกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมในชุมชนของตนเองให้มีความร่มรื่นน่าอยู่อาศัย

แนวคิดการสร้างระบบการบริหารจัดการขยะและของเสียของชุมชน โดยระบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจร โดยระบบที่พัฒนาขึ้นมีการกำหนดรูปแบบของระบบอย่างชัดเจน และได้จัดทำกิจกรรมเสริมเพื่อส่งเสริมให้เกิดการนำระบบดังกล่าวมาใช้งานจริงในหน่วยงานต่าง ๆ สำหรับระบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจร ได้จัดระบบการจัดการขยะโดยใช้ระบบผู้ทิ้งเป็นผู้คัดแยกขยะ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะลดปริมาณขยะและนำขยะบางส่วนกลับไปใช้ใหม่ตลอดจนนำขยะไปใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มมูลค่า ระบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจรที่พัฒนาขึ้นเป็นการดำเนินการจัดระบบเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อเป็นตัวอย่าง และเป็นระบบต้นแบบให้นักศึกษาและบุคลากรนำไปขยายผลการปฏิบัติต่อไปยังครอบครัวและชุมชนอื่น ๆ ระบบบริหารจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจรที่พัฒนาขึ้นนี้ได้เน้นการคัดแยกขยะและการนำขยะมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยนำกิจกรรมด้านการจัดการและจัดทำธนาคารขยะและการนำขยะเศษอาหารมาใช้ประโยชน์ เป็นกิจกรรมเสริมที่ทำให้ เกิดการกระตุ้นให้มีการนำขยะมาใช้ประโยชน์เพิ่มมากขึ้นและเพิ่มมูลค่าของขยะ อันส่งผลต่อเนื่องทำให้เกิดการลดปริมาณขยะที่ต้องกำจัดหรือบำบัดและลดค่าใช้จ่ายในการกำจัดรวมไปถึงเพิ่มรายได้จากการขายขยะและนำมาใช้ประโยชน์โดยการดำเนินการตามระบบที่พัฒนาขึ้นได้มีการเก็บข้อมูลอย่างเป็นขั้นตอน จากการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนที่ต้องมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชนของตนเองร่วมกัน

ชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มีศูนย์การเรียนรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิต อยู่ในตำบล โดยมีกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมธนาคารชุมชน กิจกรรมร้านค้าชุมชน กิจกรรมการปลูกพืชผักทั้งชนิดน้ำ และป่นเม็ด กิจกรรมกลุ่มผลิตน้ำดื่ม อีกทั้งเป็นตำบลปลอดยาเสพติด มีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ มีผู้นำที่มีความเสียสละ ประชาชนมีความสามัคคี และรักใคร่กันเป็นอย่างดี การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จัดหาสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย เตาเผาขยะสาธารณะ หรือภาชนะรองรับขยะมูลฝอยที่เพียงพอ ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ในหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง เช่น ขุดลอกคูคลอง กำจัดวัชพืชในน้ำ ปลุกต้นไม้หรือพัฒนาสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลก็ถือเป็นอีกองค์การที่สร้างระบบการจัดการขยะที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมปฏิบัติ ในการสร้างระบบ รูปแบบการจัดการขยะที่มีความเหมาะสม รอบคอบ รอบด้าน และที่สำคัญสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงอันจะก่อให้เกิดความยั่งยืนในการบริหารจัดการขยะ เพื่อป้องกันการเกิดโรคต่าง ๆ การมีระบบนิเวศที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาพื้นฐานของการมีส่วนร่วมการจัดการขยะในชุมชนเชิงบูรณาการเขตพื้นที่จังหวัดภาคกลาง
2. เพื่อสร้างแบบจำลองระบบการมีส่วนร่วมการจัดการขยะในชุมชนเชิงบูรณาการเขตพื้นที่จังหวัดภาคกลาง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย ใช้รูปแบบงานวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Research Method) โดยมีการรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative) และเชิงคุณภาพ (Qualitative)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการสำรวจข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้อำนวยการ และประชาชนที่มีส่วนได้เสียทั้งโดยตรงและโดยทางอ้อม กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณของ Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกประชากรด้วยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

กลุ่มที่ 2 สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการขยะในชุมชน โดยการเลือกแบบเจาะจงได้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 รูป/คน

กลุ่มที่ 3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการขยะในชุมชน และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน จำนวน 25 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยมีเครื่องมือในการวิจัย 3 ชนิด ประกอบด้วย 1) แบบสอบถาม 2) แบบสัมภาษณ์ และ 3) แบบสนทนากลุ่ม การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ทั้งความตรงของเนื้อหา (Content validity) และความตรงตามโครงสร้าง (Construct validity) โดยการหาค่า IOC (Rovinelle & Hambleton)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยการออกหนังสือถึงผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ในเขตพื้นที่จังหวัดภาคกลางเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยการออกหนังสือถึง ผู้บริหาร ผู้นำชุมชน และประชาชนผู้มีส่วนได้เสีย ในเขตพื้นที่จังหวัดภาคกลาง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในสัมภาษณ์เชิงลึก

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย ด้วยการทำสนทนากลุ่ม เพื่อพัฒนาระบบการมีส่วนร่วมการจัดการขยะในชุมชนเชิงบูรณาการเขตพื้นที่จังหวัดภาคกลาง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน และประชาชนผู้มาในองค์การบริหารส่วนตำบลใช้การวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามเกณฑ์การตัดสินใจระดับความคิดเห็นสำหรับการตอบที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อนำข้อมูลดังกล่าว ไปกำหนดเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดเป็นข้อคำถาม

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลจากการแบบสัมภาษณ์ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ จำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ทำการวิเคราะห์ค่าให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) และสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ทำการกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม โดยใช้เทคนิคในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล คือ เทคนิค 6'C Technical Analysis ด้วยกระบวนการ 1) กำหนดมโนทัศน์ (Concept) แนวคิดในการวิเคราะห์ 2) สารเนื้อหา (Contents) ของการวิเคราะห์ 3) การวิเคราะห์จำแนกกลุ่ม (Classify) ในการวิเคราะห์ 4) การจัดหมวดหมู่ข้อมูล (Category) เพื่อการสังเคราะห์ 5) การสรุปและจัดระบบความคิด (Conceptualize) และ 6) การอธิบายความหมาย (Communication) ของการสังเคราะห์

6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่ามัธยฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาพื้นฐานของการมีส่วนร่วมการจัดการขยะในชุมชนเชิงบูรณาการเขตพื้นที่จังหวัดภาคกลาง

1.1 ข้อมูลสภาพทั่วไป พบว่า สถานภาพปัจจุบัน ของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นประชาชน จำนวน 385 คน คิดเป็นร้อยละ 96.3 ผู้บริหาร อบต. จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.5 บุคลากร จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.3 เพศ ของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นเพศชาย จำนวน 208 คน คิดเป็นร้อยละ 52.0 และเพศหญิง จำนวน 191 คน คิดเป็นร้อยละ 47.8 และเพศอื่น ๆ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3 ช่วงอายุ ของผู้ตอบแบบสอบถาม ช่วงอายุ ไม่เกิน 20-30 ปี จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 17.0 ช่วงอายุ 31-40 ปี จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 23.8 ช่วงอายุ 41-50 ปีขึ้นไป จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 25.8 และช่วงอายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 33.5 ระดับการศึกษา ของผู้ตอบแบบสอบถาม ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 348 คน คิดเป็นร้อยละ 87 ระดับปริญญาตรี จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 8.75 สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.5 และไม่ได้เข้ารับการศึกษ จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 3.75 อาชีพ ของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบอาชีพ เกษตรกร จำนวน 284 คน คิดเป็นร้อยละ 71.0 อาชีพข้าราชการจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.5 อาชีพธุรกิจ จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 6.8 อาชีพอื่นๆ จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 20.8 ที่พักอาศัยอยู่ในปัจจุบัน ของผู้ตอบแบบสอบถาม จังหวัดนนทบุรี จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 33.5 จังหวัดปทุมธานี จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 31 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 22.25 จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 5.75 และ จังหวัดอ่างทอง จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 7.5

1.2 ภาพรวมของการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แนวทางการบริหารจัดการขยะของ อบต. มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ หลักการสำคัญเพื่อการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน ประเภทของขยะในชุมชนมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

1.3 การจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบล ด้านปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัญหาด้านขยะมูลฝอยในชุมชนเป็นสิ่งที่ทุกคนไม่ปรารถนา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรริเริ่มกระบวนการจัดการขยะในท้องถิ่น และ ประชาชนมีความเข้าใจในปัญหาขยะในชุมชนของเราเกิดจากความไม่รู้ของประชาชน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

1.4 การจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบล ด้านประเภทของขยะในชุมชน ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ขยะมูลฝอยใน

ชุมชนของเรามีทั้งขยะเปียกขยะแห้ง รองลงมาคือ ประชาชนทุกคนควรได้รับการอบรมเกี่ยวกับเรื่องการจัดการขยะมูลฝอย และขยะมูลฝอยในชุมชนของเราส่วนมากสามารถนำกลับมาปรับใช้ได้อีก

1.5 การจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบล ด้านแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน การสร้างความตระหนักรู้ให้เกิดขึ้นในชุมชนด้านการจัดการขยะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ต้องมีการตรวจตราติดตามประเมินสถานการณ์ขยะอย่างต่อเนื่อง และต้องมีการอบรมฝึกฝนทักษะการคัดแยกขยะพื้นฐานจากครัวเรือน

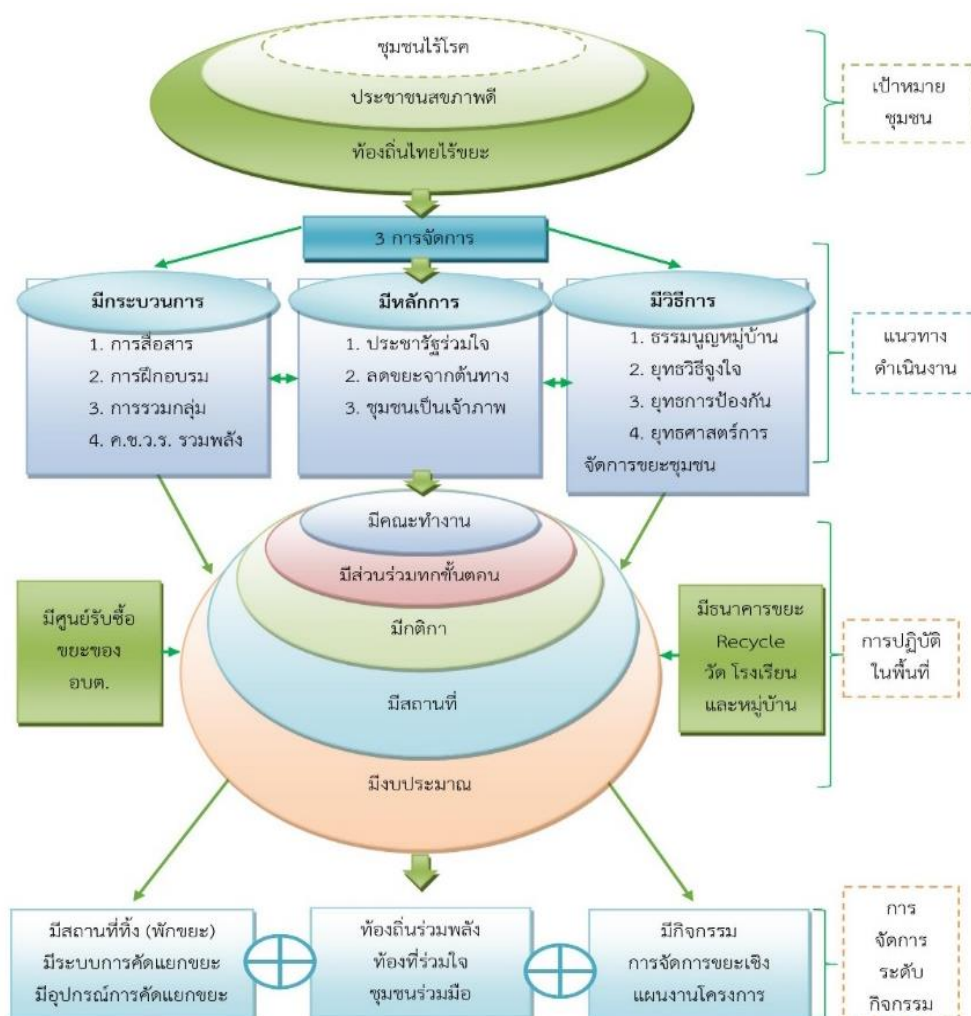
1.6 การจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบล ด้านหลักการสำคัญเพื่อการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ควรนำหลักการด้านเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ รองลงมาคือ ควรนำหลักการด้านการคัดแยกขยะมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับชุมชน และควรนำหลักการด้านการลงโทษทางสังคมมาประยุกต์ใช้กับผู้ที่ไม่ให้ความร่วมมือ

1.7 การจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบล ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ควรนำหลักการด้านเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ รองลงมาคือ ควรนำหลักการด้านการลงโทษทางสังคมมาประยุกต์ใช้กับผู้ที่ไม่ให้ความร่วมมือ และ ควรนำหลักการด้านการสร้างแรงจูงใจให้รางวัลมาประยุกต์ใช้ในการจัดการขยะ

2. ผลการสร้างแบบจำลองระบบการมีส่วนร่วมการจัดการขยะในชุมชนเชิงบูรณาการเขตพื้นที่จังหวัดภาคกลาง พบว่า รูปแบบระบบการมีส่วนร่วมการจัดการขยะในชุมชนเชิงบูรณาการเขตพื้นที่จังหวัดภาคกลาง 1. มีการกำหนดเป้าหมายสำคัญ 3 ประการ คือ ชุมชนไร้โรค ประชาชนสุขภาพดี ท้องถิ่นไทยไร้ขยะ 2. มีแนวทางดำเนินงาน ประกอบด้วย 3 หลักการจัดการ คือ 1) มีกระบวนการในการสื่อสาร การฝึกอบรม และการรวมกลุ่ม 2) มีหลักการ ค.ช.ว.ร. รวมพลัง คือ หลักประชารัฐร่วมใจ หลักการลดขยะจากต้นทาง และหลักชุมชนเป็นเจ้าภาพ 3) มีวิธีการสำคัญ คือ มีธรรมนูญชุมชน มี ยุทธวิธีจูงใจคนในชุมชน มียุทธการป้องกันปัญหาขยะก่อนมีปัญหามา และ มียุทธศาสตร์ 3 รับ และ 4. การปฏิบัติในพื้นที่ มีศูนย์รับซื้อขยะของ อบต. มีธนาคารขยะ Recycle ทั้งในวัด โรงเรียน โดยมีเจ้าภาพ มีส่วนรวม มีกติกา มีสถานที่ มีงบประมาณ มีสถานที่ทิ้ง มีเตาเผาขยะ มีรถเก็บขยะ และต้องมีการสร้างให้ท้องถิ่นร่วมพลัง ท้องที่ร่วมใจ ชุมชนร่วมมือ และมีกิจกรรมการจัดการขยะ ทั้งนี้ทุกกระบวนการต้องมีความต่อเนื่องและเกิดจากความร่วมแรงร่วมใจของทุกฝ่าย อันจะทำให้การบริหารจัดการขยะที่ครบวงจรและเป็นมิตรกับธรรมชาติ

ชุดความรู้ที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ในการสร้างระบบการจัดการขยะชุมชนนั้น มีองค์ประกอบการจัดการที่สำคัญ ได้แก่ 1. การมีเป้าหมายของชุมชนเพื่อการจัดการขยะ คือ ชุมชนไร้โรค ประชาชนสุขภาพดี ท้องถิ่นไทยไร้ขยะ 2. มีแนวทางการดำเนินงาน 3 การจัดการ ได้แก่ 2.1 มีกระบวนการ

ที่ประกอบด้วย การสื่อสารประชาสัมพันธ์ มีการฝึกอบรมครบวงจร มีการรวมกลุ่มเครือข่ายชุมชน และมีการร่วมพลังทุกสถาบันทางสังคม ชุมชน : คชว. 2.2 มีหลักการดำเนินงาน ได้แก่ ประชาชนร่วมใจ ลดขยะต้นทาง และให้ชุมชนเป็นเจ้าภาพ 2.3 มีวิธีการที่เข้มแข็ง ประกอบด้วย มีธรรมนูญชาวบ้าน มียุทธวิธีจูงใจชุมชน มียุทธการป้องกันปัญหาขยะ และมียุทธศาสตร์การจัดการขยะชุมชน 3. แนวทางการปฏิบัติในพื้นที่ โดยให้มีคณะทำงานแต่ละหมู่บ้าน ให้ชุมชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน มีกติกาทุกระดับชุมชน มีสถานที่ดำเนินการชัดเจน มีงบประมาณสนับสนุน มีธนาคารขยะ 4 ระดับในชุมชน ประกอบด้วย ธนาคารขยะของหมู่บ้าน ธนาคารขยะของวัด ธนาคารขยะของโรงเรียน ธนาคารขยะของชุมชนสร้างเป็นธนาคารขยะ สาขาย่อย 24 แห่ง ธนาคารขยะ สำนักงานใหญ่ 1 แห่ง และ 4. การจัดการระดับกิจกรรม โดยมีสถานที่ทิ้ง (พักขยะ) มีสถานที่คัดแยกขยะ มีสถานที่อุปกรณ์การคัดแยกขยะ มีแผนงาน โครงการ จัดการขยะ มีกิจกรรมจัดการขยะ และมีความร่วมมือร่วมใจจากท้องถิ่น/ท้องที่ และชุมชน โดยมีรายละเอียดดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แบบจำลอง : ระบบการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วม

อภิปรายผล

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลถือเป็นหน่วยราชการบริหารส่วนท้องถิ่นที่เป็นกลไกสำคัญในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งหลักการสำคัญของการปกครองท้องถิ่น คือ ให้ประชาชนในท้องถิ่นปกครองกันเองตามหลักการกระจายอำนาจ การที่จะบริหารจัดการองค์การให้ตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะในด้านการบริหารจัดการขยะที่ต้องเกิดจากการร่วมมือกันของทุกภาคส่วน เพื่อการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ครบวงจร อันจะนำมาซึ่งการแก้ปัญหาและการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่าการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลแพงพวย ด้านปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนนั้นมีปัญหาที่สำคัญหลายประการ ได้แก่

1. ระบบการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่พบปัญหาในการสร้างแนวร่วมในการกำหนดแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน โดยผู้นำชุมชน ท้องถิ่น ท้องที่ และประชาชนในชุมชน ต้องมีการสร้างความตระหนักรู้ให้เกิดขึ้นในชุมชนด้านการจัดการขยะ ต้องมีการอบรมฝึกฝนทักษะการคัดแยกขยะพื้นฐานจากครัวเรือน ต้องมีการสร้างกลุ่มเครือข่ายการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน ต้องมีการตรวจตราติดตามประเมินสถานการณ์ขยะอย่างต่อเนื่อง และต้องมีการระดมสรรพกำลังสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการจัดการขยะอย่างเป็นระบบ มีความชัดเจน และที่สำคัญต้องมีความต่อเนื่อง ซึ่งจากการสำรวจทำให้ทราบว่า การจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลแพงพวย ด้านแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน สิทธิสานต์ ทรัพย์สิริโสภา (2544) ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย : กรณีศึกษาการจัดการมูลฝอยเทศบาลตำบลท่าบ่อ อำเภوتاบ่อ จังหวัดหนองคาย” พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ ความตระหนักเกี่ยวกับมูลฝอยและการจัดการมูลฝอย รวมทั้งมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยและมีความต้องการมีส่วนร่วมในการก่อสร้างระบบกำจัดมูลฝอย ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดมูลฝอยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน รายได้ อาชีพสถานภาพทางสังคม การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับมูลฝอยและการจัดการมูลฝอย ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมในการก่อสร้างระบบกำจัดมูลฝอย ได้แก่ ระดับการศึกษา รายได้ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับมูลฝอยและการจัดการมูลฝอย

2. การมีหลักการจัดการขยะที่ดีร่วมกัน โดยปัญหาในการนำหลักการสำคัญเพื่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน โดยต้องมีการถ่ายทอดให้กับทุกคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็น อบต. ท้องถิ่น ท้องที่ บ้าน วัด โรงเรียน ซึ่งควรนำหลักการด้านเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ ควรนำหลักการด้านการคัดแยกขยะมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับชุมชน ควรนำหลักการด้านการสร้างการมีส่วนร่วมมาประยุกต์ใช้เป็นรูปธรรมควรนำหลักการ ด้านการสร้างแรงจูงใจให้รางวัลมาประยุกต์ใช้ในการจัดการขยะ และควรนำหลักการด้านการลงโทษจากสังคมมาประยุกต์ใช้กับผู้ที่ไม่ให้ความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้อง

กับงานวิจัยของ สิริพัฒน์ ลาภจิตร (2550) ได้วิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านชุมชน และปัจจัยด้านองค์การ (อ.บ.ต.) มีความสัมพันธ์และมีผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงาน อ.บ.ต. ซึ่งหากระดับการมีส่วนร่วมกิจกรรมใดสูงก็จะพบว่าระดับการมีส่วนร่วมของกิจกรรมอื่นสูงตามกันด้วย การมีส่วนร่วมส่วนใหญ่เป็นเพียงการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ในขณะที่การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงนโยบายและการตรวจสอบการดำเนินงานของ อ.บ.ต. อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ส่วนปัจจัยหรือสาเหตุที่ทำให้ประชาชนตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมงานกับ อ.บ.ต. พบว่า ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ การเป็นหน้าที่ของประชาชน อาสาสมัครด้วยใจ มีความรู้ความสามารถ กล้าพูดกล้าแสดงความคิดเห็น เป็นที่เคารพนับถือของคนในชุมชน มีทักษะและประสบการณ์ เป็นประโยชน์กับตัวเองและชุมชน ส่วนปัจจัยด้านชุมชน ได้แก่ ชุมชนให้การสนับสนุนและเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม เลือกให้เป็นตัวแทน ชุมชนมีความสามัคคี และมีกลุ่มต่าง ๆ ที่สนับสนุนผลักดันการมีส่วนร่วม ส่วนปัจจัยด้านองค์การ ได้แก่ อ.บ.ต. ดำเนินงานเป็นไปตามกฎระเบียบ เอาใจใส่กระตือรือร้นในการแก้ปัญหา มีประชาสัมพันธ์ประชาสัมพันธ์หมู่บ้านสำหรับตัวแบบการตัดสินใจ

3. ความตระหนักรู้ด้านขยะชุมชน ความเป็นผู้มีจิตสำนึกสาธารณะ และความรู้ความเข้าใจในเรื่องขยะของชุมชน จึงควรมีการสร้างความรู้ด้านขยะชุมชนของประชาชนและความเป็นผู้มีจิตสำนึกสาธารณะของประชาชน ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องขยะของชุมชน ต้องมีการสร้างระบบการสร้างจิตสำนึก ด้วยการอธิบายเพิ่มให้กับเด็กและเยาวชน ในการคัดแยกขยะ การลดขยะจากบ้าน การเพิ่มมูลค่าของขยะด้วยวิธีการด้วยการก่อตั้งธนาคารขยะ การรับแลกเป็นสิ่งของ การเป็นศูนย์กลางในการรับแลกขยะ เพื่อการนำเงินไปเป็นทุนของชุมชน ด้วยการสร้างข้อกำหนดร่วมกันในการนำเงินไปใช้ให้เกิดประโยชน์หรือช่วยชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สาคร เชื้อญวน (2547) วิจัยเรื่อง จิตสำนึกของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองปาดองต่อการจัดการขยะมูลฝอย ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ประชาชน ในเทศบาลเมืองปาดองมีจิตสำนึกต่อการจัดการขยะมูลฝอย และประชาชนในถิ่นประชาชนย้ายถิ่น และประชาชนแฝงมีจิตสำนึกต่อการจัดการขยะมูลฝอย

4. แนวทางการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดยแนวทางการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง เพราะเกิดจากการร่วมกันหาทางออกที่ดีที่สุดให้กับการจัดการขยะให้เกิดมูลค่า เกิดสภาพแวดล้อมที่ดีในชุมชน และจะเป็นอนาคตของลูกหลานที่เราจะต้องร่วมกันดูแลรักษา ซึ่งสิ่งสำคัญคือ การที่ชุมชนมีเป้าหมายร่วมกัน ภายใต้คำว่า “ชุมชนสะอาด ท้องถิ่นไทยไร้ขยะ ประชาชนสุขภาพดี” เป็นนโยบายหลักในการบริหารจัดการประเทศซึ่งทางรัฐบาลให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการหารูปแบบในการบริหารจัดการที่ชุมชน บ้าน วัด โรงเรียน ท้องถิ่นจะร่วมกันบริหารจัดการขยะในชุมชนที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นตาม การขยายของเขตเมืองอย่างต่อเนื่อง

การสร้างชุมชนให้สะอาดนอกจากจะเป็นการลดปริมาณขยะแล้วยังเป็นการสร้างสุขภาวะให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดี มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นด้วยการร่วมแรงร่วมใจกันของคนในชุมชนเป็นสำคัญ โดยมีรัฐบาลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแรงผลักดัน ทั้งทางด้านการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจ ยอมรับ และเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลความสะอาดของชุมชนร่วมกัน การส่งเสริม บ้าน วัด โรงเรียน และ อบต. ให้มีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การคัดแยกขยะการรับซื้อ การขาย การนำเงินที่ได้มาสร้างประโยชน์กับชุมชน การเสริมสร้างระบบการบริหารจัดการที่เป็นรูปธรรม ทั้งการสร้างระบบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการให้ครบวงจร ตั้งแต่การจัดการขยะต้นทางมาถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับร่วมกันจากร่วมมือกันของชุมชนในการบริหารจัดการขยะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัชกุล รัตนวิบูลย์ (2543) ได้ศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษา พบว่า พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย และประชาชนที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย นั้นต้องมีการสร้างความรู้ความเข้าใจในระบบการจัดการขยะที่ทุกฝ่ายต้องมีส่วนร่วมในการจัดการทุกอย่างให้สะดวก สะอาด ทั้งชุมชน

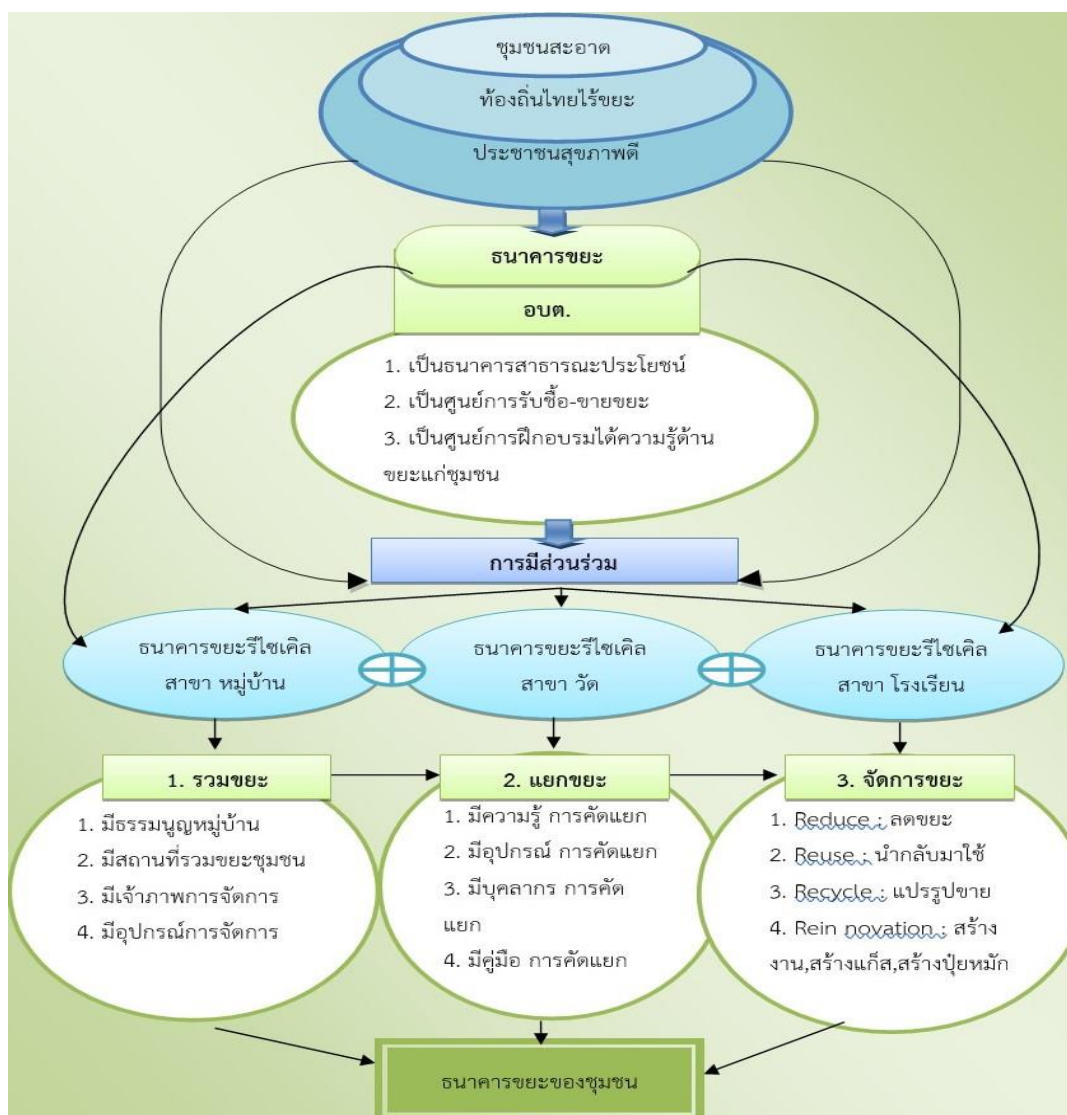
ดังกล่าวข้างต้นจึงควรมีการสร้างระบบการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ชุมชนต้องมีเป้าหมายของชุมชนเพื่อการจัดการขยะ คือ ชุมชนไร้โรค ประชาชนสุขภาพดี ท้องถิ่นไทยไร้ขยะ มีแนวทางการดำเนินงาน 4 การจัดการ ได้แก่ มีกระบวนการสื่อสารประชาสัมพันธ์ มีการฝึกอบรมครบวงจร มีการรวมกลุ่มเครือข่ายชุมชน และมีการร่วมพลังทุกสถาบันทางสังคม ชุมชน : คหกร มีหลักการดำเนินงาน ได้แก่ ประชาชนร่วมใจ มีการลดขยะต้นทาง และให้ชุมชนเป็นเจ้าภาพมีวิธีการที่เข้มแข็ง ประกอบด้วย มีธรรมนูญชาวบ้าน มียุทธวิธีใจชุมชน มียุทธการป้องกันปัญหาขยะ และมียุทธศาสตร์การจัดการขยะชุมชน มีแนวทางการปฏิบัติในพื้นที่ โดยให้มีคณะทำงานแต่ละหมู่บ้าน ให้ชุมชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน มีกติกาทุกระดับชุมชน มีสถานที่ดำเนินการชัดเจน มีงบประมาณสนับสนุนเทียบผล มีการจัดระบบธนาคาร 4 ระดับในชุมชน ประกอบด้วย ธนาคารขยะของหมู่บ้าน ธนาคารขยะของวัด ธนาคารขยะของโรงเรียน ธนาคารขยะของชุมชนสร้างเป็นธนาคารขยะ สาขาย่อย 24 แห่ง ธนาคารขยะ สำนักงานใหญ่ 1 แห่ง และมีการจัดการระดับกิจกรรม โดยมีสถานที่ทั้ง (พักขยะ) มีสถานที่คัดแยกขยะ มีสถานที่อุปกรณ์การคัดแยกขยะ มีแผนงาน โครงการ จัดการขยะ มีกิจกรรมจัดการขยะ และมีความร่วมมือร่วมใจจากท้องถิ่น/ท้องที่ และชุมชน

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบการจัดการธนาคารขยะชุมชนเชิงบูรณาการเขตพื้นที่จังหวัดภาคกลาง มีเป้าหมายหลักที่สำคัญ 3 ประการ คือ ชุมชนสะอาด ท้องถิ่นไทยไร้ขยะ และประชาชนสุขภาพดี โดยมีการบริหารจัดการโดยการส่งเสริมให้มีการจัดตั้งธนาคารขยะรีไซเคิล โดยมี อบต. เป็นศูนย์กลาง มีหลักการสำคัญ คือ 1) เป็นธนาคารสาธารณประโยชน์ 2) เป็นศูนย์การรับซื้อขยะ 3) เป็นศูนย์

การฝึกอบรม 4) เป็นศูนย์การจัดการขยะเชิงยุทธศาสตร์ชุมชน และที่สำคัญมีการสร้างการมีส่วนร่วม โดยมีธนาคารขยะสาขาหมู่บ้าน สาขาวัด สาขาโรงเรียน โดยแต่ละธนาคารขยะมีการจัดการ 3 วิธีการสำคัญ คือ การรวมขยะ การแยกขยะ และการจัดการขยะ ในการรวมขยะ ควรมีธรรมนูญชุมชน สถานที่ที่รวมขยะ มีเจ้าภาพ มีอุปกรณ์แยกขยะ ในการแยกขยะควรมีความรู้ มีอุปกรณ์ มีบุคลากร มีคู่มือ และในการจัดการขยะ ควรมีการลดขยะ การนำกลับมาใช้ การแปรรูปขาย และการสร้างพลังงาน สร้างแก๊ส สร้างปุ๋ยหมัก ซึ่งในแต่ละกระบวนการจัดการขยะนั้น อบต. ต้องมีการจูงใจชาวบ้านให้เห็นคุณค่าในการจัดการขยะในชุมชนให้เกิดการสร้างจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบขอความสะอาดของชุมชน พร้อมทั้งต้องมีการกำกับดูแล การบริหารจัดการ ทุกฝ่ายที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการให้มีทิศทางไปในทางเดียวกัน โดยสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ควรมีการส่งเสริมกระบวนการพัฒนาระบบการจัดการขยะชุมชน 3 ภาคส่วนที่จะขับเคลื่อนความเป็นระบบและความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน คือ ภาครัฐเป็นผู้กำหนดนโยบาย ประชาสังคม และภาคท้องถิ่นเป็นผู้ปฏิบัติงาน

1.2 ควรมีกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชน ในชุมชนท้องถิ่นสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ระดับท้องถิ่น เกี่ยวกับการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมที่ชุมชน ท้องถิ่น มีส่วนร่วม รับรู้และเรียนรู้อย่างจริงจัง

1.3 บุคลากรผู้บริหารงานท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ การจัดการ 2 ปัจจัย และกำหนดแบบแผนการจัดการ ดังนี้

1.4 ผู้บริหารงานท้องถิ่นและบุคลากรทุกส่วนงานควรมีส่วนร่วมการสร้างวัฒนธรรมความรักความสะอาดของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

1.5 ควรมีการจัดทำหลักสูตรการอบรมทักษะการจัดการขยะอย่างถูกวิธีให้กับประชาชน และเยาวชนอย่างทั่วถึง และควรมีการจัดการฝึกอบรมคณะทำงาน การจัดการระบบธนาคารขยะชุมชน และผู้จัดการสาขาต่าง ๆ ให้เข้าใจและมีแรงบันดาลใจเพื่อสาธารณะที่ดี

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาการพัฒนาภูมิปัญญาชาวบ้านและทุนทางสังคมในชุมชนต่อการสร้างชุดความรู้การจัดการขยะ

2.2 ควรทำการวิจัยชุดโครงการ R&D ในด้าน RDF (Refuse Derived Fuel) เพื่อกำหนดชุดความรู้การแปลงขยะสู่พลังงานที่เหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

ชัชกุล รัตนวิบูลย์. (2543). พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชน เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สาคร เชื้อฉนวน. (2547). จิตสำนึกของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองป่าตองต่อการจัดการขยะมูลฝอย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.

สิทธิ์ศานต์ ทรัพย์ศิริโสภณ. (2544). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย: ศึกษากรณีการจัดการมูลฝอยเทศบาลตำบลท่าบ่อ อำเภوتاบ่อ จังหวัดหนองคาย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล.

สิริพัฒน์ ลากิจตร. (2550). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Taro Yamane. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd Ed.). New York: Harper and Row Publications.

พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชวมงคลสุวรรณภูมิ
INTERNET USAGE BEHAVIOR OF STUDENTS IN RAJAMANGALA
UNIVERSITY OF TECHNOLOGY SUVARNABHUMI

พรทิพย์ ช่วยเพล

Phornthip Chuayphen

นันทยา คงประพันธ์

Nuntaya Kongprapun

สุภาวดี เผือกพัก

Supawadee Pheukfak

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชวมงคลสุวรรณภูมิ

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

E-mail : Phornthip.ch@gmail.com

Received November 15, 2020; Revised December 14, 2020; Accepted December 20, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชวมงคลสุวรรณภูมิ และ 2) เปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของ นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชวมงคลสุวรรณภูมิ กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชวมงคลสุวรรณภูมิ จำนวน 385 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามออนไลน์ และสถิติที่ใช้ ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีของเชฟเฟ

ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษามีพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ 2) ผลการเปรียบเทียบสรุปได้ดังนี้ 1) นักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงมีพฤติกรรมการใช้ อินเทอร์เน็ตในภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการใช้ อินเทอร์เน็ตด้านความบันเทิงแตกต่างกัน 2) นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในคณะต่างกัน จะมีพฤติกรรม การใช้อินเทอร์เน็ตในภาพรวมและด้านการศึกษากัน 3) นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปี ที่ต่างกันจะมีพฤติกรรมใช้อินเทอร์เน็ตในภาพรวม ด้านการศึกษา และด้านความบันเทิงแตกต่างกัน 4) นักศึกษาที่มีผลการเรียนต่างกัน จะมีพฤติกรรมใช้อินเทอร์เน็ตในภาพรวมและรายด้านไม่ แตกต่างกัน และ 5) นักศึกษาที่มีรายได้ต่างกัน จะมีพฤติกรรมใช้อินเทอร์เน็ตในภาพรวมและ

รายด้านไม่แตกต่างกัน ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษา เพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตเชิงบวกและสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาและดำเนินชีวิตประจำวัน

คำสำคัญ: พฤติกรรม, การใช้อินเทอร์เน็ต, นักศึกษา

Abstract

The objectives of this research are to 1) study the internet usage behavior of students of Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi and 2) to compare internet usage behavior among students of Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi. The sample of the study was 385 students from Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi. The research tool used in the study was online questionnaire. The statistics used for data analysis were number, percentage, mean, standard deviation, t test, one-way analysis of variance including the the chef's method for testing the difference of the mean score individually.

The research results showed that: 1) The students used the internet behavior at a high level in overall picture and 2) the comparative results were summarized as follows: 1) Male and female students had no difference in overall internet usage behavior. When considering each aspect, it was found that the sample group had different internet entertainment usage behavior; 2) Students studying in different faculties had different overall and educational internet usage behavior; 3) Students studying in different years had different internet usage behavior in overall education and entertainment; 4) Students with different grades had no difference in the internet usage behavior in overall and in each aspect, and 5) Students with different incomes had no difference in overall internet usage behavior and each aspect. The results of this study indicated that students' internet usage behavior can be used as a guideline for the promotion of positive and constructive Internet behavior causing benefits to study and daily life.

Keywords: Behavior, Internet usage, Students

บทนำ

อินเทอร์เน็ตเป็นเครือข่ายคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่และมีผู้ใช้งานอยู่ทั่วโลก ทำให้การติดต่อสื่อสารในปัจจุบันมีความสะดวก รวดเร็ว และไร้พรมแดน ทั้งยังเป็นเสมือนคลังความรู้รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ไว้มากมายมหาศาล และยังเป็นจุดเชื่อมต่อไปยังแหล่งความบันเทิงต่าง ๆ ในโลกอินเทอร์เน็ตอีกด้วย ดังนั้นจึงมีจำนวนผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตจากอดีตจนถึงปัจจุบันเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีระยะเวลาในการใช้งานสูงขึ้นด้วยเช่นกัน (จอมพล เล้ารุ่งเรือง, 2561) สอดคล้องกับรายงานการสำรวจการใช้อินเทอร์เน็ตของคนไทยประจำปี 2562 ของ ETDA พบว่า ในปี 2562 คนใช้เวลาบนอินเทอร์เน็ตเพิ่มเป็น 10.22 ชั่วโมง เพิ่มขึ้น 17 นาที จากปี 2561 ส่วนภูมิภาคที่มีการใช้งานอินเทอร์เน็ตสูงสุดคือ กรุงเทพมหานครถึงร้อยละ 85.3 รองลงมาคือ ภาคกลาง ร้อยละ 72.0 ภาคใต้ ร้อยละ 65.2 ภาคเหนือ ร้อยละ 59.6 และต่ำที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 56.8 นอกจากนี้หากพิจารณาการใช้อินเทอร์เน็ตตามช่วงอายุต่าง ๆ ในปี 2558-2562 ทุกช่วงอายุมีแนวโน้มใช้อินเทอร์เน็ตสูงขึ้น โดยในปี 2562 พบว่า ช่วงอายุ 15-24 ปี มีการใช้อินเทอร์เน็ตสูงที่สุด ร้อยละ 95.5 รองลงมาคือ กลุ่มอายุ 25-34 ปีร้อยละ 92.3 กลุ่มอายุ 35-49 ปีร้อยละ 79.1 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2563)

จากสถิติดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าผู้ที่ใช้อินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่นและเยาวชน และสะท้อนให้เห็นว่าวัยรุ่นและเยาวชนเหล่านี้ได้ใช้เวลาอย่างยาวนานในโลกอินเทอร์เน็ต ผลกระทบที่ตามมาหากขาดการควบคุมดูแลจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง และบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอาจารย์หรือบุคลากรทางการศึกษาในมหาวิทยาลัย ซึ่งนักศึกษาส่วนใหญ่ใช้เวลาอยู่ที่มหาวิทยาลัย ผลกระทบกับการศึกษาซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสังคมและครอบครัว ยิ่งในปัจจุบันการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตไม่ได้ถูกจำกัดแค่เพียงเครื่องคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะกับอินเทอร์เน็ตผ่านสายเท่านั้น แต่ได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารในด้านต่าง ๆ ทำให้อุปกรณ์สื่อสารที่ใช้ในชีวิตประจำวันสามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ เช่น คอมพิวเตอร์แบบพกพา โทรศัพท์เคลื่อนที่ แท็บเล็ต บวกกับการให้บริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงแบบไร้สายของผู้ให้บริการต่าง ๆ ส่งผลให้การเข้าสู่โลกอินเทอร์เน็ตเป็นเรื่องที่ง่ายและสะดวกเพราะสามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้ทุกที่ ทุกเวลา แม้แต่ในขณะที่เดินทาง (พิพัฒน์พงศ์ เข้มปัญญา, 2561)

ปัจจุบันอินเทอร์เน็ตนับว่ามีบทบาทสำคัญสำหรับการเรียนการสอนของนักศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งนักศึกษาจำเป็นต้องศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหลากหลายแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่จำนวนมากบนระบบอินเทอร์เน็ตเพื่อนำมาอ้างอิงหรือประกอบการเรียนของนักศึกษา นอกจากนั้นนักศึกษาส่วนใหญ่มักให้ความสำคัญเรื่องการใช้อินเทอร์เน็ตค่อนข้างมากในหลาย ๆ เรื่อง เช่น การใช้งานส่วนตัวเพื่อความบันเทิง การติดต่อสื่อสาร การซื้อสินค้าและบริการ การทำธุรกรรมทางการเงิน และหาข้อมูลหรือเพื่อนใหม่บนสังคมออนไลน์ อินเทอร์เน็ตจึงเป็นเทคโนโลยีสารสนเทศที่เป็นตัวช่วยให้นักศึกษาสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและสะดวกสบายมากขึ้น (ชนตติ สยนาณนท์, 2555)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ และเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ เพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษาในเชิงบวก ก่อให้เกิดประโยชน์การศึกษาและดำเนินชีวิตประจำวันสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **วิธีดำเนินการวิจัย** การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 **ประชากร** ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยราชมงคลสุวรรณภูมิ ทั้ง 4 ศูนย์พื้นที่ ได้แก่ หันตรา วาสกรี สุพรรณบุรี และนนทบุรี ในปีการศึกษา 2562 จาก 6 คณะ ได้แก่ 1) คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม 2) คณะเทคโนโลยีการเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร 3) คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ 4) คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 5) คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ และ 6) คณะศิลปศาสตร์ จำนวนทั้งสิ้น 9,284 คน

2.2 **กลุ่มตัวอย่าง** ในการวิจัยได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ซึ่งคำนวณขนาดตัวอย่างได้เท่ากับ 383 คน เพื่อป้องกันข้อมูลที่อาจไม่ครบถ้วน ผู้วิจัยจะใช้ขนาดตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 385 คน การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการสุ่มจากจำนวนนักศึกษาที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยราชมงคลสุวรรณภูมิ

3. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล จำนวน 6 ข้อ ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้งานอินเทอร์เน็ต ข้อคำถามเป็นแบบให้เลือกตอบและเติมคำ จำนวน 10 ข้อ และ ส่วนที่ 3 พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต ประกอบด้วย 3 ด้าน รวมทั้งสิ้น 30 ข้อคำถาม

4. **การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ** ผู้วิจัยทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยวิธีการทดสอบความมั่นคงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) เป็นรายข้อคำถาม และทุกข้อความมีค่าดัชนี IOC มากกว่า 0.05 ทุกข้อ และการทดสอบความเชื่อถือได้ (Reliability) ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบ

ความเชื่อถือได้ด้วยวิธีการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ในกลุ่มตัวอย่าง (Try-out) จำนวน 30 คน ได้ผลการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาคอยู่ที่ 0.81

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สถิติการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที (T- test) ค่าความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และเมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทำการทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีของเชฟเฟ

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างในการศึกษารั้วนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 385 คน ส่วนมากเป็นนักศึกษาชาย (ร้อยละ 56.6) และนักศึกษาหญิง (ร้อยละ 43.4) โดยมีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 20.9 ปี ส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ในคณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ (ร้อยละ 44.9) รองลงมาคือคณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ (ร้อยละ 27.5) โดยกำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 2 (ร้อยละ 26.0) รองลงมาอยู่ชั้นปีที่ 1 (ร้อยละ 26.0) มีคะแนนเฉลี่ยสะสมระหว่าง 2.51–3.00 (ร้อยละ 33.0) รองลงมาคือคะแนนเฉลี่ยสะสมระหว่าง 2.01–2.50 (ร้อยละ 30.9) และพบว่านักศึกษามากกว่าครึ่งหนึ่งมีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 5,000 บาท (ร้อยละ 57.4) รองลงมาคือมีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 5,001–10,000 บาท (ร้อยละ 37.4)

2. ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้งานอินเทอร์เน็ต พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้งานอินเทอร์เน็ตมากกว่า 3 ครั้งต่อวัน (ร้อยละ 82.1) รองลงมาคือนักศึกษาใช้งานอินเทอร์เน็ต 1 ครั้งต่อวัน และ 2-3 ครั้งต่อวัน (ร้อยละ 5.2) ส่วนระยะเวลาเฉลี่ยในการใช้งานอินเทอร์เน็ตแต่ละครั้ง พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้งานอินเทอร์เน็ตแต่ละครั้ง มากกว่า 4 ชั่วโมงขึ้นไป (ร้อยละ 82.1) รองลงมาคือ นักศึกษาใช้งานอินเทอร์เน็ตแต่ละครั้ง จำนวน 1-2 ชั่วโมง (ร้อยละ 24.7) ขณะที่ด้านสถานที่ใช้งานอินเทอร์เน็ต พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้งานอินเทอร์เน็ตที่หอพักนักศึกษามากที่สุด (ร้อยละ 48.3) รองลงมาคือ นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้งานอินเทอร์เน็ตที่บ้าน (ร้อยละ 33.5) ส่วนช่วงเวลาที่ใช้งานอินเทอร์เน็ต พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้งานอินเทอร์เน็ตในช่วงเวลา 16.01-24.00 น. วันหยุด มากที่สุด (ร้อยละ 35.1) รองลงมาคือ นักศึกษาใช้งานอินเทอร์เน็ตในช่วงเวลา 16.01-24.00 น. วันธรรมดา (ร้อยละ 20.5) ด้านอุปกรณ์ที่ใช้งานอินเทอร์เน็ต พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้งานอินเทอร์เน็ตผ่านโทรศัพท์มือถือ/สมาร์ทโฟน มากที่สุด (ร้อยละ 88.8) รองลงมาคือนักศึกษาใช้งานอินเทอร์เน็ต ผ่านคอมพิวเตอร์แบบพกพา (Notebook/Laptop, Netbook) (ร้อยละ 5.7) ด้านค่าใช้จ่ายในการใช้บริการอินเทอร์เน็ต พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายในการใช้บริการอินเทอร์เน็ต (ร้อยละ 72.7) และกรณีที่มีค่าใช้จ่าย ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ มีค่าใช้จ่ายต่อเดือนในการใช้บริการอินเทอร์เน็ตอยู่ที่ 100–300 บาท (ร้อยละ 72.7) รองลงมาคือนักศึกษามีค่าใช้จ่ายต่อเดือนในการใช้บริการอินเทอร์เน็ตอยู่

ที่ 301-500 บาท (ร้อยละ 22.6) ด้านแอปพลิเคชัน/เว็บไซต์ที่นักศึกษาใช้งานอินเทอร์เน็ตมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ Facebook, Youtube, Line, Google และ Instagram (ร้อยละ 94.5, 85.7, 74.5, 71.4, 61.3 ตามลำดับ) ด้านวัตถุประสงค์ที่ใช้งานอินเทอร์เน็ตของนักศึกษามากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ เพื่อความบันเทิง เพื่อติดต่อสื่อสารเพื่อการศึกษา/หาข้อมูลความรู้ต่าง ๆ เพื่อซื้อสินค้าและบริการ และเพื่อหาคู่/เพื่อนใหม่ (ร้อยละ 79.0, 69.4, 43.9, 29.1, 13.5 ตามลำดับ) ส่วนด้านบุคคลที่ท่านใช้ติดต่อผ่านบริการอินเทอร์เน็ต พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้งานอินเทอร์เน็ตติดต่อเพื่อน/รุ่นพี่/รุ่นน้อง มากที่สุด (ร้อยละ 67.3) รองลงมาคือนักศึกษาใช้งานอินเทอร์เน็ตติดต่อแฟน/คนรัก และพ่อแม่หรือผู้ปกครอง (ร้อยละ 18.7 และ 11.4 ตามลำดับ)

3. พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิมีพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.01$, S.D = 0.56) หากพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตด้านความบันเทิง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.27$, S.D = 0.56) รองลงมาเป็นด้านการศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.91$, S.D = 0.66) และด้านการติดต่อสื่อสาร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.84$, S.D = 0.72) ตามลำดับ

การเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ภาพรวมและรายด้าน จำแนกตามเพศ โดยการใช้การทดสอบค่าที ส่วนคณะที่ศึกษาชั้นปีที่ศึกษา ผลการเรียนรู้เฉลี่ย และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวเมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทำการทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีการของเชฟเฟ่ ดังตารางที่ 1-10

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ภาพรวมและรายด้าน จำแนกตามเพศ

พฤติกรรมการใช้ อินเทอร์เน็ต	เพศ						t	p
	ชาย			หญิง				
	(n= 218)			(n= 167)				
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ		
1. ด้านการศึกษา	2.89	0.73	มาก	2.92	0.56	มาก	-0.464	0.643
2. ด้านการติดต่อสื่อสาร	2.86	0.73	มาก	2.81	0.70	มาก	0.728	0.467
3. ด้านความบันเทิง	3.18	0.57	มาก	3.39	0.54	มากที่สุด	-3.510	0.001
รวม	2.98	0.60	มาก	3.04	0.50	มาก	-1.047	0.296

จากตารางที่ 1 นักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงมีพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตในภาพรวมไม่แตกต่างกัน หากพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตด้านความบันเทิงแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ นักศึกษาชายมีพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตด้านความบันเทิงน้อยกว่านักศึกษาหญิง

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชภัฏสกลนคร ภาพรวมและรายด้าน จำแนกตามคณะที่ศึกษา

พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
1. ด้านการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	6.109	5	1.222	2.868	0.015*
	ภายในกลุ่ม	161.471	379	0.426		
	รวม	167.580	384			
2. ด้านการติดต่อสื่อสาร	ระหว่างกลุ่ม	7.042	5	1.408	1.739	0.158
	ภายในกลุ่ม	190.127	379	0.502		
	รวม	197.169	384			
3. ด้านความบันเทิง	ระหว่างกลุ่ม	5.216	5	1.043	2.493	0.060
	ภายในกลุ่ม	116.345	379	0.307		
	รวม	121.561	384			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	5.389	5	1.078	3.541	0.004**
	ภายในกลุ่ม	115.370	379	0.304		
	รวม	120.759	384			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 2 นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในคณะต่างกัน จะมีพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในคณะต่างกัน จะมีพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตในด้านการศึกษาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่าง

เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทำการทดสอบความแตกต่างโดยวิธีการของเซฟเฟ่ รายละเอียดดังตารางที่ 3-4

ตารางที่ 3 การทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ภาพรวม เป็นรายคู่

คณะที่ศึกษา	$\bar{X}$	ครุศาสตร์อุตสาหกรรม (3.02)	เทคโนโลยีการเกษตรฯ (2.61)	บริหารธุรกิจฯ (3.10)	วิทยาศาสตร์ฯ (2.86)	วิศวกรรมศาสตร์ฯ (2.95)	ศิลปศาสตร์ (3.03)
ครุศาสตร์อุตสาหกรรม	3.02	-	0.413	-0.076	0.165	0.069	-0.003
เทคโนโลยีการเกษตรฯ	2.61		-	-0.490*	-0.248	-0.345	-0.426
บริหารธุรกิจฯ	3.10			-	0.242	0.145	0.073
วิทยาศาสตร์ฯ	2.86				-	-0.097	-0.168
วิศวกรรมศาสตร์ฯ	2.95					-	-0.072
ศิลปศาสตร์	3.03						-

จากตารางที่ 3 นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มีพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตในภาพรวมแตกต่างจากนักศึกษาที่กำลังคณะเทคโนโลยีการเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่พบว่าแตกต่าง

ตารางที่ 4 การทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ด้านการศึกษา เป็นรายคู่

คณะที่ศึกษา	$\bar{X}$	ครุศาสตร์อุตสาหกรรม (2.94)	เทคโนโลยีการเกษตรฯ (2.43)	บริหารธุรกิจฯ (2.99)	วิทยาศาสตร์ฯ (2.79)	วิศวกรรมศาสตร์ฯ (2.88)	ศิลปศาสตร์ (2.86)
ครุศาสตร์อุตสาหกรรม	2.94	-	0.513	-0.480	0.156	0.062	0.086
เทคโนโลยีการเกษตรฯ	2.43		-	-0.561*	-0.357	-0.451	-0.427
บริหารธุรกิจฯ	2.99			-	0.204	0.110	0.134
วิทยาศาสตร์ฯ	2.79				-	0.093	-0.694
วิศวกรรมศาสตร์ฯ	2.88					-	0.024
ศิลปศาสตร์	2.86						-

จากตารางที่ 4 นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มีพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต ด้านการศึกษาแตกต่างจากนักศึกษาที่กำลังคณะเทคโนโลยีการเกษตร และอุตสาหกรรมเกษตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่พบว่าแตกต่าง

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชภัฏสกลนคร ภาพรวมและรายด้าน จำแนกตามชั้นที่ศึกษา

พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	p
1. ด้านการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	4.342	3	1.447	3.378	0.018*
	ภายในกลุ่ม	163.238	381	0.428		
	รวม	167.580	384			
2. ด้านการติดต่อสื่อสาร	ระหว่างกลุ่ม	2.869	3	0.956	1.875	0.133
	ภายในกลุ่ม	194.300	381	0.510		
	รวม	197.169	384			
3. ด้านความบันเทิง	ระหว่างกลุ่ม	3.655	3	1.218	3.936	0.009**
	ภายในกลุ่ม	117.907	381	0.309		
	รวม	121.561	384			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	3.150	3	1.050	3.402	0.018*
	ภายในกลุ่ม	117.609	381	0.309		
	รวม	120.759	384			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 5 นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ต่างกัน จะมีพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต ในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ต่างกัน จะมีพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตในด้านการศึกษาและ ด้านความบันเทิงแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านการติดต่อสื่อสาร ไม่แตกต่าง

เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทำการทดสอบความแตกต่างโดยวิธีการ ของเชฟเฟ่ รายละเอียดดังตารางที่ 6-8

ตารางที่ 6 การทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ภาพรวม เป็นรายคู่

ชั้นที่ศึกษา	$\bar{X}$	ชั้นปี 1 (3.03)	ชั้นปี 2 (3.03)	ชั้นปี 3 (3.12)	ชั้นปี 4 (2.86)
ชั้นปี 1	3.03	-	0.002	-0.083	0.173
ชั้นปี 2	3.03		-	-0.085	0.172
ชั้นปี 3	3.12			-	0.256*
ชั้นปี 4	2.86				-

จากตารางที่ 6 นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 4 มีพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตในภาพรวมแตกต่างจากนักศึกษาที่กำลังอยู่ชั้นปีที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่พบว่าแตกต่าง

ตารางที่ 7 การทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ด้านการศึกษา เป็นรายคู่

ชั้นที่ศึกษา	$\bar{X}$	ชั้นปี 1 (2.94)	ชั้นปี 2 (2.92)	ชั้นปี 3 (3.06)	ชั้นปี 4 (2.75)
ชั้นปี 1	2.94	-	0.021	-0.122	0.190
ชั้นปี 2	2.92		-	-0.143	0.169
ชั้นปี 3	3.06			-	.312*
ชั้นปี 4	2.75				-

จากตารางที่ 7 นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 4 มีพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตในด้านการศึกษาแตกต่างจากนักศึกษาที่กำลังอยู่ชั้นปีที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนคู่อื่นๆ ไม่พบว่าแตกต่าง

ตารางที่ 8 การทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ด้านความบันเทิง เป็นรายคู่

ชั้นที่ศึกษา	$\bar{X}$	ชั้นปี 1 (3.24)	ชั้นปี 2 (3.35)	ชั้นปี 3 (3.39)	ชั้นปี 4 (3.13)
ชั้นปี 1	3.24	-	-0.107	-0.149	0.107
ชั้นปี 2	3.35		-	-0.042	0.214
ชั้นปี 3	3.39			-	0.256*
ชั้นปี 4	3.13				-

จากตารางที่ 8 นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 4 มีพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตในด้านความบันเทิงแตกต่างจากนักศึกษาที่กำลังอยู่ชั้นปีที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่พบว่าแตกต่าง

ตารางที่ 9 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ภาพรวมและรายด้าน จำแนกตามผลการเรียนเฉลี่ย (GPA)

พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
1. ด้านการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	0.820	3	0.273	0.624	0.600
	ภายในกลุ่ม	166.760	381	0.438		
	รวม	167.580	384			
2. ด้านการติดต่อสื่อสาร	ระหว่างกลุ่ม	1.412	3	0.471	0.916	0.433
	ภายในกลุ่ม	195.757	381	0.514		
	รวม	197.169	384			
3. ด้านความบันเทิง	ระหว่างกลุ่ม	0.649	3	0.216	0.682	0.564
	ภายในกลุ่ม	120.912	381	0.317		
	รวม	121.561	384			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	0.482	3	0.161	0.509	0.676
	ภายในกลุ่ม	120.277	381	0.316		
	รวม	120.759	384			

จากตารางที่ 9 นักศึกษาที่มีผลการเรียนเฉลี่ยต่างกัน จะมีพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 10 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ภาพรวมและรายด้าน จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
1. ด้านการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	2.036	3	0.679	1.562	0.198
	ภายในกลุ่ม	165.543	381	0.434		
	รวม	167.580	384			
2. ด้านการติดต่อสื่อสาร	ระหว่างกลุ่ม	3.278	3	1.093	2.147	0.094
	ภายในกลุ่ม	193.890	381	0.509		
	รวม	197.169	384			

พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
3. ด้านความบันเทิง	ระหว่างกลุ่ม	1.234	3	0.411	1.302	0.273
	ภายในกลุ่ม	120.327	381	0.316		
	รวม	121.561	384			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	1.807	3	0.602	1.930	0.124
	ภายในกลุ่ม	118.951	381	0.312		
	รวม	120.759	384			

จากตารางที่ 10 นักศึกษาที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน จะมีพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

ผลการศึกษาพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการศึกษา ด้านการติดต่อสื่อสาร และด้านความบันเทิง ในภาพรวม นักศึกษามีพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตอยู่ในระดับมาก หากพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตด้านความบันเทิง อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านการศึกษา กับด้านการติดต่อสื่อสารอยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยขอนำเสนอการอภิปรายเป็นรายด้านดังนี้

ด้านการศึกษา พบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เนื่องจากนักศึกษาใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อดูผลการเรียน และนักศึกษาค้นหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต แทนการค้นหาข้อมูลจากห้องสมุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ชนตติ สยนาพันธ์ (2555) พบว่า อินเทอร์เน็ตส่งผลให้นักศึกษามีโอกาสได้รับความรู้ใหม่ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลายและสามารถค้นคว้าด้วยตนเอง

ด้านการติดต่อสื่อสาร พบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าอินเทอร์เน็ตเป็นเครือข่ายคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่และมีผู้ใช้งานอยู่ทั่วทุกมุมโลก ทำให้การติดต่อสื่อสารในปัจจุบันมีความสะดวก รวดเร็ว และไร้พรมแดน ส่งผลให้นักศึกษาใช้อินเทอร์เน็ตบนสังคมออนไลน์ในการติดต่อกับเพื่อนมากที่สุด เนื่องจากนักศึกษาเป็นวัยที่ใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับเพื่อนเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ รติบดี สิทธิปัญญา (2562) ที่พบว่า จุดประสงค์หลักของการเข้าใช้สื่อสังคมออนไลน์ คือ เพื่อพูดคุยกับเพื่อนในปัจจุบัน เพื่อนเก่า และหาเพื่อนใหม่ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวนี้ สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในเรื่องของการระมัดระวังการใช้งานอินเทอร์เน็ตให้เหมาะสม เพราะอินเทอร์เน็ตเสมือนดาบสองคมมีทั้งข้อดีและข้อเสีย หากเลือกใช้งานไม่เหมาะสมอาจไม่เกิดโทษกับผู้ใช้งานได้

ด้านความบันเทิง พบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากอินเทอร์เน็ตสามารถเข้าถึงบริการต่าง ๆ ได้สะดวกและรวดเร็วมากขึ้นง่ายเพียงแค่สัมผัสนิ้ว ไม่ว่าจะเป็นฟังเพลง ดูหนัง ดูซีรีส์ เล่นเกม ไลฟ์ ยูทูบเบอร์ การติดตามดารา ศิลปิน หรือนักร้องที่ชื่นชอบ การทำชาเลนจ์ประกอบเพลง(TikTok) แพนชั่น ตลอดจนดาวน์โหลดข้อมูลต่างเกี่ยวกับความบันเทิง ส่งผลให้นักศึกษามีการใช้งานอินเทอร์เน็ตด้านความบันเทิงมากกว่าการศึกษา หรือการติดต่อสื่อสาร สอดคล้องกับการศึกษาของ นุชรินทร์ นุชประยูร (2559) ที่พบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมจริยธรรมการใช้อินเทอร์เน็ตในชีวิตประจำวันการเยี่ยมชมเว็บไซต์ด้านบันเทิง ดูหนัง ฟังเพลง มากที่สุด ประกอบกับการศึกษาของ ชเนตติ สยนาณนท์ (2555) พบว่า นักศึกษาใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อฟังเพลงออนไลน์ดูภาพยนตร์หรือคลิปวิดีโอ รวมทั้งใช้ดาวน์โหลด ภาพ เพลง หรือภาพยนตร์ เพื่อแบ่งปันกลุ่มเพื่อน ตลอดจนใช้อินเทอร์เน็ตในการพูดคุยกับเพื่อนที่สนใจเรื่องความบันเทิงและค้นหาข้อมูลด้านกิจกรรมสันทนาการอีกด้วย

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยพบองค์ความรู้ที่สำคัญคือ นักศึกษามีพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการศึกษา เป็นการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อดูผลการเรียน โดยมีการค้นหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต แทนการค้นหาข้อมูลจากห้องสมุด 2) ด้านการสื่อสาร เป็นการใช้อินเทอร์เน็ตส่งคอมเมนต์ในการติดต่อกับเพื่อน และ 3) ด้านความบันเทิง เป็นการใช้อินเทอร์เน็ตพูดคุยติดต่อกับเพื่อนผ่านสังคมออนไลน์ โดยนักศึกษามีพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตด้านความบันเทิงมากกว่าด้านการศึกษา และด้านการติดต่อสื่อสาร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมการใช้งานอินเทอร์เน็ตด้านความบันเทิง มากกว่าการศึกษาและการติดต่อสื่อสาร ดังนั้น อาจารย์หรือบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องควร จัดกิจกรรมเสริมทักษะความรู้เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาใช้งานอินเทอร์เน็ตสำหรับการเรียนการสอน มากขึ้น สอดรับกับนโยบายของรัฐ รวมทั้งอบรมเพิ่มเติมให้นักศึกษาตระหนักถึงคุณประโยชน์ที่จะได้รับจากการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาถึงพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลสุวรรณภูมิ โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว ซึ่งจะได้ข้อมูลในวงกว้าง ดังนั้น การวิจัยในครั้งต่อไป ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับ พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตมากยิ่งขึ้น และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory

Action Research: PAR) ระหว่างอาจารย์ ผู้ปกครองและนักศึกษาเพื่อหาแนวทางในการใช้งาน อินเทอร์เน็ตที่เหมาะสม ปลอดภัย และเกิดประสิทธิภาพสำหรับเยาวชน

เอกสารอ้างอิง

- จอมพล เล้ารุ่งเรือง. (2561). พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กรณีศึกษา : นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชเนตติ สยนาณนท์. (2555). พฤติกรรมและปัญหาการใช้อินเตอร์เน็ตของนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสมเด็จพระเจ้าพระยา. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นุชรัตน์ นุชประยูร. (2559). การศึกษาพฤติกรรมจริยธรรมการใช้อินเทอร์เน็ตในชีวิตประจำวันของนักศึกษา เขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี.วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 10(2), 93-101.
- พิพัฒน์พงศ์ เข้มปัญญา. (2561). พฤติกรรมการใช้อินเตอร์เน็ตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตเทศบาลเมืองนครพนม. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม (ฉบับพิเศษ), การประชุมพยาบาลครั้งที่ 25. 120-124.
- รติบดี สิทธิปัญญา. (2562). รูปแบบการใช้สื่อออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์. วารสารบัณฑิตปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์, 7(2), 124-132.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2563). การสำรวจการมี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ETDA). (2562). รายงานการสำรวจการใช้อินเทอร์เน็ตของ คนไทยประจำปี 2562. สืบค้น 10 พฤศจิกายน 2563. จาก <https://www.etda.or.th/getattachment/b84e7b95-e4c2-47a2-81c2-f6bf0fb922f7>.

วิจัยบนฐานแห่งหลักการสร้างความสุขและการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง RESEARCH BASED ON THE PRINCIPLES OF CREATING HAPPINESS AND CHANGES IN LEARNING PROCESS

ปริญญ์ ไชยนิษฐ์

Parinut chayanich

เรืองสิน ปลื้มปัน

Ruangsin Pluempun

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

E-mail: parinut23@gmail.com

Received November 6, 2020; Revised November 13, 2020; Accepted December 20, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ถือเป็นการวิจัยที่ผสมผสานการวิจัยแบบมีส่วนร่วมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ รวมทั้งวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเข้าด้วยกัน เพื่อได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยคณะวิจัย ชุมชนและแกนนำชาวบ้านมีส่วนร่วมในการวิจัยทุกขั้นตอนบนหลักการสร้างความสุขตั้งแต่ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบและร่วมรับประโยชน์ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางและแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ จึงไม่แปลกที่หลายคนเข้าใจว่า ความรู้ที่ได้จากการวิจัยแบบมีส่วนร่วม เหตุใดถึงดูจะไม่มีความน่าสนใจ คงเพราะว่ารูปแบบการวิจัยเช่นนี้สร้างความรู้ได้ไม่สิ้นสุดและนำไปสู่ความสัมพันธ์ในภาคสนาม ที่สำคัญนักวิจัยเองยังได้รับสุนทรียะหรือหลักการสร้างความสุขจากวงจรอันเกิดจากการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

คำสำคัญ: ความสุข, การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม, การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

Abstract

Participatory Action Research: PAR is a research that combines participatory research with action research as well as qualitative research together to acquire new knowledge to solving problems in the community, the community research team and villagers take part in research at every stage by the principle of creating happiness from thinking, making decisions, participating in the investigation and benefiting together with

the learning process of the community by people centered development and problem-learning process is therefore not strange that many people understand that why does the knowledge gained from PAR research seem to be infinite because research models like this generate infinite knowledge and lead to relationships in the field. More importantly, the researchers also embraced the aesthetic or principle of creating happiness from the spiral that results from changes in leaning process.

Keywords: Happiness, Participatory Action Research, Changes in leaning process

บทนำ

งานวิจัยใด ๆ ก็ตาม ถ้าสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมได้ งานวิจัยนั้นจะถูกขนานนามว่างานวิจัยมีชีวิตและเป็นงานวิจัยที่ผู้วิจัยมีความสุข หลักการสร้างความสุขที่เกิดจากการสะท้อนผลจากการปฏิบัติจากการเรียนรู้ของตนเองได้ การมีส่วนร่วมคือเสน่ห์ของงานวิจัย ด้วยวิธีการที่แสดงให้เห็นว่านักวิจัยสามารถค้นอำนาจให้กับทุกคนที่มีส่วนร่วมในการวิจัยได้มากน้อยแค่ไหน มาถึงตรงนี้ผู้เขียนกำลังจะนำเข้าสู่การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เหตุที่ต้องเป็น PAR ในความเป็นจริงแล้วการวิจัยแบบเดิม (Tradition Research) ที่เราค้นเคยกันนั้นเป็นการวิจัยที่ใช้ผู้วิจัยเป็นศูนย์กลาง (Researcher Center) องค์ความรู้ (Body of knowledge) ทั้งหมดจึงอยู่ที่นักวิจัยที่เป็นคนนอกชุมชน วิจัยเพื่อรู้ปัญหาของคนอื่น ผลการวิจัยจึงไม่ได้นำไปใช้แก้ปัญหาใด ๆ แต่หากเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จะหมายถึงการวิจัยโดยคนในชุมชน (Community Center) ที่ร่วมกันเรียนรู้เรื่องชุมชนของตนเอง เห็นปัญหาของตัวเอง เห็นทางออกหรือทางแก้ปัญหาของชุมชนร่วมกันและทุกคนในชุมชนร่วมกันแก้ปัญหาและรับผลของการแก้ปัญหาร่วมกัน ซึ่งเป็นการปรับปรุงวิธีการวิจัยดั้งเดิมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ปลายทางของ PAR ที่แท้จริงคือการปลดปล่อยสู่อิสรภาพและเสรีภาพและการค้นพบความรู้ที่ปราศจากการควบคุมโดยอำนาจและชุดความรู้ สนับสนุนแนวคิดที่มาจาก การส่งเสริมกระบวนการประชาธิปไตย ด้วยการวิพากษ์ผลผลิตความรู้ สร้างความรู้ที่เข้มแข็ง (วรรณดี สุทธิธรรม, 2559) บทความวิชาการนี้เพียงต้องการฉายให้เห็นถึงแนวคิดทฤษฎีที่สนับสนุน PAR ในรูปแบบต่าง ๆ ผ่านทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้เพื่อการพัฒนางานวิจัยจากหลักการสร้างความสุข และเพื่อสร้างจุดมุ่งหมายร่วมกันกับผู้อ่านสู่การเรียนรู้เพื่อเสรีภาพและอิสรภาพอย่างยั่งยืน ร่วมกันมองปัจจุบันย้อนไปหาอดีต วิพากษ์ร่วมกัน การมองย้อนอดีตเช่นนี้ จะทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้มากขึ้น เกิดความคิดความเชื่อชุดใหม่ และมีการปฏิบัติการตามมโนทัศน์ใหม่ที่เกิดจากการได้เรียนรู้ด้วยการใคร่ครวญไตร่ตรองอดีต (ปริณุต ไซนิชัย, 2563) บทความวิชาการนี้จึงขอเสนอในประเด็นดังต่อไปนี้ ลบล้างแนวคิดเดิมด้วย PAR หลักการเคารพความเป็นมนุษย์ จุดต่างจากการวิจัยกระแสหลักคือจุดเริ่มต้นของการสร้างความสุขที่แท้จริง

ความผูกพันในกระบวนการวิจัยนำมาซึ่งความสุขระยะยาว ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง
ร่วมกับแนวคิดเสวนาของเปาโล แพร่

กลไกแนวคิดเดิมด้วย PAR หลักการเคารพความเป็นมนุษย์

จุดเริ่มต้นของการมีชีวิตอย่างมีความสุขเป็นคำตอบที่มนุษย์เฝ้าค้นหามานานแสนนาน องค์ความรู้จิตวิทยาเชิงบวกก็มีการศึกษามานานแสนนานเช่นกัน ตั้งแต่มีการกำเนิดของอารยธรรม มนุษย์ ที่ได้รับอิทธิพลจากศาสนาและปรัชญาที่พยายามแสวงหาความรู้เพื่อให้มนุษย์เข้าใจตนเองและ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข (Park, 2003) ในทางวิชาการความรู้สึกพอใจ เป็นความรู้สึกที่ดีที่เกิดจากการตอบสนองความจำเป็นเพื่อรักษาสมดุลในชีวิต เช่น การรับประทานอาหาร การมีเพศสัมพันธ์ และความสบายทางกายอื่น ๆ ในขณะเดียวกัน ความเพลิดเพลิน หมายถึง ความรู้สึกที่ดีที่บุคคลได้ประสบเมื่อก้าวข้ามขีดจำกัดของตน เช่น การทำความดี การทำกิจกรรมตาม เป้าหมาย ความเพลิดเพลินต่างจากความรู้สึกพอใจตรงที่กิจกรรมที่ได้ทำนำไปสู่การเจริญเติบโตและ ความสุขในระยะยาว แต่ทว่านักจิตวิทยายังขาดการอธิบายความเป็นเหตุและผลของพฤติกรรมมนุษย์ เช่น เหตุใดมนุษย์ส่วนใหญ่เลือกความรู้สึกพอใจมากกว่าความเพลิดเพลิน เช่น เหตุใดมนุษย์จึงเลือกดู ทีวีแทนการอ่านหนังสือที่น่าสนใจ (Seligman, 2011) แต่รูปแบบทั้งหมดนี้เทียบไม่ได้กับผลลัพธ์แห่ง ความสุขจากผลงานวิจัยบนฐานการใช้หลักการเคารพความเป็นมนุษย์

หากจะเปรียบเทียบ PAR กับการวิจัยเชิงคุณภาพที่เราคุ้นเคย การวิจัยเชิงคุณภาพจะเน้นการ มองภาพในองค์รวมให้ความสำคัญและให้ความสำคัญแก่คุณค่าความเป็นมนุษย์ของผู้ถูกวิจัย เป็นการศึกษแบบเจาะลึก และใช้ระยะเวลาศึกษายาวนาน สร้างข้อสรุปจากหลักฐานและสิ่งที่ค้นพบ นำมารวบรวมอธิบายเป็นภาพรวมในเชิงนามธรรมมิใช่ตัวเลขทางสถิติ แต่การวิจัยแบบมีส่วนร่วมเป็น การศึกษาชุมชน โดยให้สมาชิกของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้ง เป็นผู้ร่วมวิจัยด้วย แต่ไม่มีการปฏิบัติการใด ๆ และยังไม่มีการนำไปประยุกต์แก้ปัญหา มาถึงการวิจัย PAR เป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อก้าวไปสู่เสรีภาพ และอิสรภาพ เป็นปลายทางของการวิจัย PAR ซึ่งใน กระบวนการเปลี่ยนแปลงจะเริ่มจากชุมชนเล็ก ๆ ที่ร่วมกันเข้าถึงความรู้จากความจริง สร้างความรู้ใหม่ที่ เหมาะสมกับการสร้างสรรค์สังคมยุติธรรม มีเสรีภาพและสันติภาพ กระบวนการนี้จึงเป็นการสร้างพื้นที่ ที่เป็นประชาธิปไตย บุคคลในชุมชนมีความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงที่ต้อง เริ่มต้นที่ระดับปัจเจกชนหรือบุคคลไปพร้อม ๆ กับการเปลี่ยนแปลงในระดับกลุ่ม ชุมชน หรือสังคม จึง เป็นเหตุผลสนับสนุนให้นักวิจัยเชิงปฏิบัติการมีความเชื่ออย่างเดียวกันคือ การวิจัยเชิงปฏิบัติการทำให้เกิดชุมชนนักปฏิบัติ หรือ Practitioner ของนักวิจัยและผู้มีส่วนได้เสียซึ่งถือเป็นนักวิจัยร่วม (วรรณดี สุทธินรากร, 2559) เพราะทั้งหมดคือกระบวนการศึกษาหาความจริงด้วยความรู้ และผู้คนสามารถ เปลี่ยนจิตสำนึกได้ตาม spiral ระหว่างทางความรู้ทั้งหมดที่ได้ก็คือความรู้แบบองค์รวม

จะเห็นว่าการวิจัย PAR จะมีส่วนแตกต่างจากการวิจัยกระแสหลักอยู่หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นเป้าหมายในการวิจัย วิธีการวิจัย การมองความจริง ซึ่ง PAR มักเรียกกระบวนวิธีวิจัยเป็นกระบวนการมากกว่า การวิจัยประเภทนี้ผู้เขียนมีตัวอย่างมาให้อ่านได้สังเกตเช่น การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเรื่องเพศวิถีของวัยรุ่น (จุฑาทิพย์พิทักษ์, 2555) ที่เป็นวิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หรือจะเป็นงานวิจัยเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาศักยภาพบุคลากรขยายแผนปัจจุบันเฉพาะยาบรรจสุรจึงไม่ใช่อันตรายหรือยาควบคุมพิเศษในจังหวัดลำพูนและเชียงใหม่ ซึ่งเป็นงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นต้น

จุดต่างจากการวิจัยกระแสหลักคือจุดเริ่มต้นของการสร้างความสุขที่แท้จริง

ศาสตราจารย์ Seligman เขียนหนังสือชื่อ ความสุขที่แท้จริง (Authentic Happiness) โดยแบ่งระดับความสุขของมนุษย์ออกเป็น 3 ชั้น คือ

1) ชีวิตที่สำราญ (The Pleasant Life) เป็นความสุขขั้นแรกของชีวิตคือ การที่มีอารมณ์เชิงบวก เช่น ความเพลิดเพลิน ความสนุกสนาน ความอัศจรรย์ใจ ภาวะทางอารมณ์ ที่ตอบสนองกับสิ่งที่มากระตุ้นชั่วคราวและจะมีรู้สึกราวว่ามีแค่ช่วงแรกและระดับของความสุขจะลดลงเรื่อย ๆ ยกตัวอย่างเช่น เราต้องการทานขนมหวาน ตอนทานครั้งแรกจะมีความสุขที่ได้ทานขนมหวานแสนอร่อย แต่เมื่อเราทานบ่อย ๆ ก็ารู้สึกเฉย ๆ

2) ชีวิตที่ดี (The Good Life) เป็นความสุขขั้นที่สองของชีวิต คือ การที่เรามีสมาธิจดจ่อกับสิ่งที่ทำอย่างไม่เบื่อหน่าย ทำให้เวลาผ่านไปอย่างรวดเร็วโดยที่เราไม่รู้ตัว เช่น การทำงานที่เรารักทำให้เรารู้สึกสนุกและอยากทำงานอย่างเต็มที่

3) ชีวิตที่มีความหมาย (The Meaningful Life) เป็นความสุขขั้นสูงสุดในชีวิต คือ การที่ได้ทำสิ่งที่เรารักแล้วสิ่งนั้นส่งผลดีต่อให้คนรอบข้างและทำให้เราได้มีความสุขไปด้วย เป็นการเติมเต็มความหมายให้แก่ชีวิตเช่น การได้ทำประโยชน์ให้สังคม เป็นต้น (Seligman, 2011)

วิจัยบนฐานแห่งหลักการสร้างความสุขและทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง PAR แสดงให้เห็นผ่านการสร้างวงจรในกระบวนการของ PAR อันทรงเสน่ห์ ตอกย้ำให้พบว่ามีแตกต่างที่ซุกซ่อนอยู่ แตกต่างจากวิจัยรูปแบบอื่นที่ความรู้จะอยู่ในโครงสร้างของสังคม และนักวิจัยจะไม่มีบทบาทในการกระตุ้นหรือเปลี่ยนแปลงสิ่งใด ๆ การแสวงหาความรู้ไม่ใช่การแสวงหาความยุติธรรม ไม่มีการสร้างวงจรเล็ก ๆ หรือ spiral ไม่มีชุมชนใด ๆ เกิดขึ้นในการวิจัย วงจรเล็ก ๆ คือ ความสุขของมนุษย์ที่ได้ทำในสิ่งที่รักและส่งผลดีต่อคนรอบข้างจึงทำให้นักวิจัยได้มีความสุขไปด้วย ถือเป็นการวิจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มระดับความสุขของมนุษย์ให้ชีวิตมีความหมาย (The Meaningful Life) ไปโดยอัตโนมัติ กระบวนการปลดปล่อยจะเริ่มต้นจากสิ่งสำคัญคือกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนานั้น

ไม่ว่าจะเป็นขั้นการริเริ่มการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา/สาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชน และจัดลำดับความสำคัญของความต้องการของชุมชน ขั้นการมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนในการพัฒนา ซึ่งเป็นขั้นตอนของการกำหนด นโยบาย วัตถุประสงค์ของโครงการ วิธีการตลอดจนแนวทางการดำเนินงานและทรัพยากรที่จะใช้ ขั้นการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินการพัฒนา เป็นส่วนที่ประชาชนมีส่วนร่วม ในการสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน โดยได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ เทคโนโลยี ฯลฯ จากองค์กร ภาครัฐพัฒนา ขั้นการมีส่วนร่วมในขั้นตอนรับผลประโยชน์จากการพัฒนา ซึ่งเป็นทั้งการได้รับผลประโยชน์ทางด้านวัตถุและทางด้านจิตใจ ขั้นการมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผล การพัฒนาเป็นการประเมินว่าการที่ประชาชนเข้าร่วมพัฒนา ได้ดำเนินการสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด การประเมินอาจประเมินแบบย่อย (Formative Evaluation) เป็นการประเมินผล ความก้าวหน้าเป็นระยะ ๆ หรืออาจประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผล สรุปรวมนยอด

ความผูกพันในกระบวนการวิจัยนำมาซึ่งความสุทธระยะยาว

ความผูกพันในการวิจัยมาจากกระบวนการมีส่วนร่วมโดยเรื่องนี้ Adrono และ Horkhemer (1982) ได้เคยพูดถึงไว้อย่างน่าสนใจว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR) สามารถสร้างชีวิตให้กับสังคม ปัจจุบันสังคมแห่งผู้คนเต็มไปด้วยความห่างเหินต่อกัน ใกล้แค่ไหนก็เหมือนไกลห่างกันด้วย ปัจจัยแวดล้อมดังที่เห็นเป็นอยู่ PAR ช่วยให้หวนกลับมาใกล้ชิดและมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน โดยได้ชูเรื่องความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่ทำให้มนุษย์ยากที่จะทำความเข้าใจต่อกัน ดังนั้นความผูกพันในกระบวนการวิจัยจึงเกิดขึ้นจากประสบการณ์ของ McTaggart (1988) เชื่อมโยงเรื่องของการตีความ เข้ามาอย่างน่าสนใจ เพราะการตีความเป็นกระบวนการที่สมาชิกในการวิจัยเชิงปฏิบัติการจะได้ร่วมกันแบ่งปันความคิดระหว่างกัน ทำให้จิตสำนึกเคลื่อนตัว ทั้งจิตไร้สำนึกด้วย เกิดความสนใจและการปฏิบัติ ซึ่งจะเห็นได้ว่าแนวคิดมนุษยนิยมผูกพันอยู่กับกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพราะการมีส่วนร่วม Cohen and Uphoff (1980) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาโดยทั่วไป ประชาชนอาจเข้าร่วมในกระบวนการตัดสินใจว่าจะทำอะไร เข้าร่วมในการนำโครงการไปปฏิบัติโดยเสียสละทรัพยากรต่าง ๆ เช่น แรงงาน วัสดุ เงิน หรือร่วมมือในการจัดกิจกรรมเฉพาะด้าน เข้าร่วมในผลที่เกิดจากการพัฒนาและร่วมในการประเมินผลโครงการ นอกจากลักษณะการมีส่วนร่วมดังที่กล่าวมาแล้ว ยังมีผลการศึกษาอีกบางส่วนที่กล่าวถึง ลักษณะการมีส่วนร่วม โดยแบ่งตามบทบาทและหน้าที่ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนา การวิจัยเป็นรูปแบบหนึ่งของการแสวงหาความรู้ ความจริง ที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ ตรวจสอบได้ เกี่ยวกับปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในสังคมด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เชิงปฏิบัติการ หมายถึง การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาที่ควบคู่ไปกับการวิจัย การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันของกลุ่มบุคคลในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินกิจกรรมอย่างหนึ่ง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือ การแสวงหาความรู้ ความจริง ที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ ตรวจสอบได้โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีกลุ่มบุคคลเข้ามาร่วมกันเรียนรู้เพื่อ รู้จักตัวเอง ชุมชน สิ่งแวดล้อม ให้เห็นปัญหาของตัวเอง และเห็นทางแก้หรือทางออกจากปัญหา โดยลงมือปฏิบัติจริง ได้ผลจริง แก้ปัญหาได้จริง สอดคล้องกับที่ Stringer (2007) เคยกล่าวว่าวิธีการเรียนรู้ที่ดีที่สุดคือการกระทำและวิธีการกระทำที่ดีที่สุดในความหมายแห่งการเรียนรู้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการ การเรียนรู้และการกระทำ

PAR กระตุ้นให้บุคคลสามารถเสริมสร้างความสุขผ่านแนวคิดการมองโลกในแง่ดีโดยการเรียนรู้ หรือแนวคิด learned Optimism ของ Seligman (2011) งานศึกษาดังกล่าวเป็นการศึกษาความมั่นใจ และความรู้สึกมุ่งมั่นพยายามต่อสู้เพื่อความสำเร็จโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค แนวคิดนี้ได้พัฒนาต่อยอดมาจากแนวคิดการช่วยเหลือตนเองไม่ได้จากการเรียนรู้ (Learned Helplessness) ของ Maier และ Seligman (1960) เป็นการศึกษาปรากฏการณ์ทางจิตวิทยากับลูกสุนัขในห้องทดลอง ด้วยการให้ลูกสุนัขยืนบนกล่องที่สามารถปล่อยกระแสไฟฟ้า โดยได้แบ่งกลุ่มการทดลองออกเป็นสามกลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มลูกสุนัขที่จะต้องโดนกระแสไฟฟ้าช็อตเพียงชั่วคราว 2) กลุ่มลูกสุนัขที่จะต้องโดนกระแสไฟฟ้าช็อตไปเรื่อย ๆ แต่สามารถหยุดได้ด้วยการเรียนรู้ที่จะกดปุ่ม และ 3) กลุ่มลูกสุนัขที่โดนกระแสไฟฟ้าช็อตไปเรื่อย ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งนี้ก่อนที่ผู้ทดลองจะปล่อยกระแสไฟฟ้าช็อตลูกสุนัข จะมีหลอดไฟกระพริบแสงเพื่อให้สัญญาณบอกล่วงหน้าว่า จะโดนกระแสไฟฟ้าช็อต ซึ่งลูกสุนัขจะเรียนรู้ที่จะรีบกระโดดหนีก่อนที่จะถูกกระแสไฟฟ้าช็อต หลังจากผ่านกระบวนการพบว่า ลูกสุนัขกลุ่มที่ 1 และ 2 สามารถผ่านไปได้อย่างปลอดภัย แต่ลูกสุนัขกลุ่มที่ 3 มีภาวะซึมเศร้าอย่างเห็นได้ชัด เมื่อเข้าสู่การทดลองที่สอง โดยการนำลูกสุนัขทุกตัวมาใส่ไว้ในกล่องที่ถูกกระแสไฟฟ้าช็อตตลอดเวลา ผลปรากฏว่าลูกสุนัขกลุ่มที่ 1 และ 2 สามารถกระโดดออกมาจากกล่องได้ แต่ลูกสุนัขกลุ่มที่ 3 กลับไม่ทำอะไรเลยนอนอยู่อย่างนั้น เพราะลูกสุนัขกลุ่มที่ 3 เกิดการเรียนรู้แล้วว่า ไม่ว่าจะทำอย่างไรเขาก็หนีจากการถูกกระแสไฟฟ้าช็อตไม่ได้ กล่าวคือ สถานการณ์มันเลวร้ายและเรียนรู้ที่จะไม่สู้กับอุปสรรค ผลจากการทดลองในครั้งนี้ ศาสตราจารย์ Seligman (2011) ได้พัฒนาต่อยอดเป็นแนวคิดการมองโลกในแง่ดีโดยการเรียนรู้ (Learned Optimism) โดยแบ่งการมองโลกในแง่ดีออกเป็น 3 มิติ คือ 1) ความคงทนถาวร (Permanence) เชื่อว่าเหตุการณ์เกิดแบบชั่วคราวหรือถาวร 2) ความครอบคลุม (Pervasiveness) เชื่อว่า เหตุการณ์เกิดขึ้นเฉพาะตนเองหรือเกิดกับคนทั่วไป และ 3) ความเป็นตนเอง (Personalization) เชื่อว่าเหตุการณ์เกิดขึ้นเพราะตนเองหรือจากบุคคลอื่น (Seligman, 2011)

จากตัวอย่างงานศึกษานี้ทำให้ผู้เขียนเห็นว่า การที่ PAR มุ่งกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อเปิดพื้นที่ นั้นเป็นการสร้างความมั่นใจและความรู้สึกมุ่งมั่นให้กับคณะผู้วิจัยที่เลือก PAR เป็นกระบวนการวิหาคำตอบ ให้กับคำถามวิจัย เรียกอีกนัยหนึ่งก็เป็นการเปิดพื้นที่ให้แนวคิดการมองโลกในแง่ดีโดยการเรียนรู้มีที่ยืน นั้นเอง ไม่ต่างอะไรกับ Seligman ที่เชื่อว่าความมั่นใจและความรู้สึกมุ่งมั่นพยายามต่อสู้เพื่อความสำเร็จ โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคจะมีผลต่อการพัฒนาต่อยอดจนกลายเป็นแนวคิดการมองโลกในแง่ดีโดย

การเรียนรู้ (Learned Optimism) สร้างความสุขระยะยาวที่เป็นคำตอบที่มนุษย์เฝ้าค้นหามานานแสนนานได้จากจิตวิทยาเชิงบวก

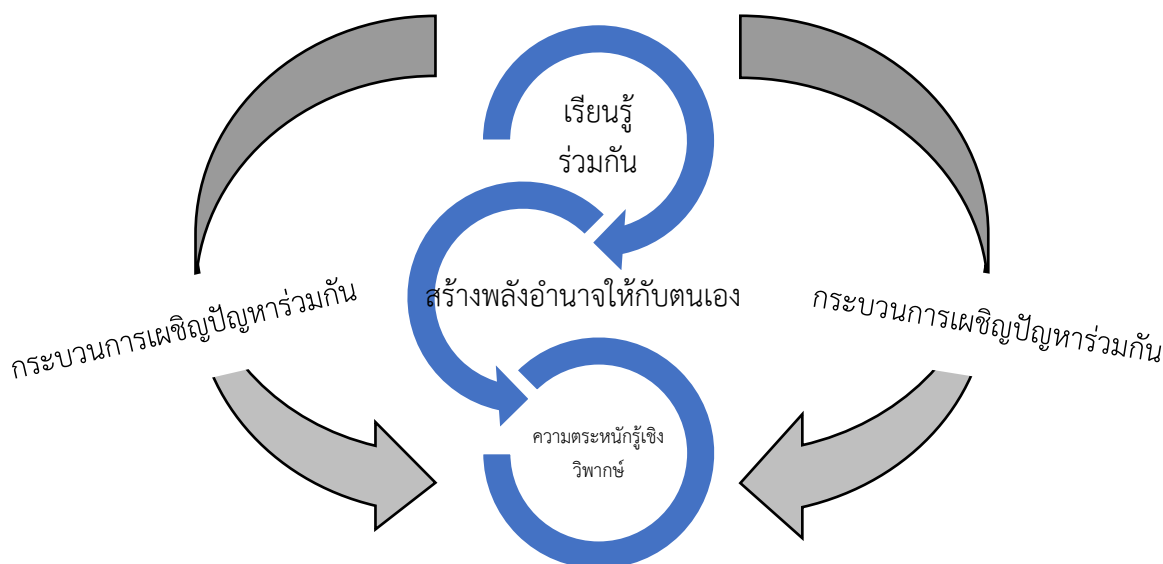
ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงร่วมกับแนวคิดเสวนาของเปาโล แพร่

ไม่มีใครเหนือกว่าใคร ทุกคนเท่าเทียม “Nobody is superior to anyone else” (Freire, 2017) หลายการสนับสนุนจากหลายข้อมูลระบุชัดเจนว่า ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงในแนวคิดของนักการศึกษาชาวบราซิลคนนี้น่าสนใจยิ่ง เขาแนะนำว่าควรใช้การศึกษาเชิงวิพากษ์ในกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง เขาปฏิเสธว่าประชาชนไม่ใช่แจกันที่ว่างเปล่าที่มีหน้าที่ถูกยึดเยียดมโนสำนึกกลวง เขาสนับสนุนความเท่าเทียมกันระหว่างครูกับนักเรียน และเน้นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน สร้างพลังอำนาจให้กับตนเองด้วยตนเอง เปาโล แพร่ ไม่มองว่าประชาชนไม่รู้อะไรเลย แต่เขากลับมองว่าความตระหนักรู้เชิงวิพากษ์จะถูกทำให้เกิดมีขึ้นได้จากกระบวนการเผชิญปัญหา ร่วมกัน มีการปฏิบัติ การสะท้อนปัญหา เปลี่ยนแปลงความตระหนักรู้ของตนเอง สามารถทำให้เกิดโอกาสในการแก้ไขปัญหาของผู้เรียน ด้วยการให้ผู้เรียนสังเกต และครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกระหว่างการอภิปรายกลุ่ม กระบวนการนี้จะช่วยปลดปล่อยคนให้มีเสรีภาพในการรู้เท่าทันการถูกยึดเยียดมโนสำนึกกลวงทั้งหมดนี้คือกระบวนการเรียนรู้ในเชิงวิภาษวิธี จะช่วยให้ผู้เรียนค้นพบผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยการเสวนา ผู้เรียนจะเข้าสู่กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ การฟังและสนทนาร่วมกันสอดคล้องกับแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่มุ่งเน้นให้บุคคลสร้างการเปลี่ยนแปลงกลายเป็นผู้สร้างสังคม ผู้เข้าร่วมวิจัยสามารถร่วมกันสร้างศักยภาพไปสู่การเปลี่ยนแปลงภายใต้เงื่อนไขที่กลุ่มกำหนด นั่นเองคือการใช้พื้นฐานทางประชาธิปไตยเพื่อให้ทุกคนเท่าเทียมกันตามแบบฉบับทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงของเปาโล แพร่ เวทีของ PAR คือเวทีแห่งประสบการณ์ที่สะท้อนถึงพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมไปพร้อมกัน การสะท้อนแบบนี้จะทำให้เป็นพื้นฐานในการสร้างพลังอำนาจในตนเองด้วยตนเอง ด้วยเหตุนี้การวิจัยเชิงปฏิบัติการจึงถือเป็นกระบวนการประชาธิปไตย และนักวิจัยก็เป็นผู้อำนวยความสะดวกไม่ต่างอะไรกับครูตามแนวคิดของเปาโล แพร่ ครูใช้กระบวนการเรียนรู้ในเชิงวิภาษวิธีเพื่อพัฒนาผู้เรียนฉันใด นักวิจัยก็ใช้กระบวนการเรียนรู้ในเชิงวิภาษวิธีเพื่อพัฒนาผู้ร่วมวิจัยฉันนั้น ไม่แตกต่างกัน

การเสวนาในแบบของแพร่คือกระบวนการแห่ง PAR เป็นเครื่องมือค้นหาความรู้ความจริงเพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยหลุดพ้นจากการถูกอำนาจความรู้ครอบงำและค้นหาแนวทางปฏิบัติใหม่ร่วมกันเพื่อสร้างความรู้ที่ถูกต้องและสร้างความรู้ที่เข้มแข็ง นี่คือการบวนการที่เป็นประชาธิปไตยที่ไม่สามารถเกิดได้เองโดยไม่มีการจัดกระทำหรือตีความอำนาจแบบใหม่ การจัดการศึกษาเพื่อสร้างพลังอำนาจคือพื้นฐานของ PAR และเปาโล แพร่เชื่อเหลือเกินว่า สิ่งที่เกิดขึ้นคือการเปลี่ยนแปลงที่ไม่ได้เกิดขึ้นกับนักเรียนเพียงอย่างเดียว แต่การเปลี่ยนแปลงนั้นเกิดขึ้นกับครูผู้สอนด้วย (วรรณดี สุทธินรากร, 2559) ไม่ต่างกับผลของ PAR ที่การเสวนาวิวาทะระหว่าง PAR จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงไม่ใช่แค่ต่อผู้เข้าร่วม แต่การสะท้อนที่ย้อนแย้งจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อนักวิจัยด้วยเช่นกัน เพราะการเสวนาถือเป็น

หนทางของการปลดปล่อยพันธนาการทางความคิด การกระทำภายใต้ความสัมพันธ์ที่ไม่ยุติธรรมไปสู่ความคิด และการกระทำที่เต็มไปด้วยอิสระและเสรีภาพ ซึ่งนี่คือหัวใจของการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมในมุมมองของเปาโล แพร์ เนื่องจาก การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ถือเป็นการวิจัยที่ผสมผสานการวิจัยแบบมีส่วนร่วมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ รวมทั้งวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเข้าด้วยกัน เพื่อได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ นักวิจัยต้องการสร้างการปลดปล่อยเพื่อการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในชุมชน โดยคณะวิจัย ชุมชนและแกนนำชาวบ้านมีส่วนร่วมในการสะท้อนที่ย้อนแย้งผ่านการวิจัยทุกขั้นตอนบนหลักการสร้างความสุขตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบและร่วมรับประโยชน์ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางแห่งการเสวนาและแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ผ่านการพูดคุยแลกเปลี่ยน ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 การสะท้อนที่ย้อนแย้งสู่การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง
ผ่านการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

มาถึงตรงนี้ ผู้เขียนมีตัวอย่างของแนวคิดสุนทรียสาธก (Appreciative Inquiry) ของ Cooperrider & Whitney (1999) ซึ่งเป็นกระบวนการศึกษาร่วมกันเพื่อค้นหาสิ่งที่ดีที่สุดในตัวเรา โดยใช้ศิลปะการถามคำถามเชิงบวกให้ได้คำตอบเชิงบวก แล้วนำคำตอบที่ได้มาสร้างสรรค์ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางบวก สำหรับเทคนิคการประยุกต์ใช้แนวคิดสุนทรียสาธกเพื่อส่งเสริมความสุขในการเรียนคือ นิสิตทำกิจกรรม 4D ตามแนวคิดสุนทรียสาธกเพื่อสร้างความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ โดยมีขั้นตอนการทำกิจกรรม 4 ขั้นตอน ดังนี้

1) การค้นหาสิ่งที่ดีที่สุด (Discovery) นิสิตดำเนินการสนทนากลุ่มโดยใช้คำถามเชิงบวก และให้เพื่อนได้มีการแลกเปลี่ยนเรื่องราวผ่านการเล่าเรื่อง แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในเชิงบวกร่วมกัน

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความเป็นนิสิต ความภาคภูมิใจ ความรู้ที่ได้รับจากการเข้าชั้นเรียนรวมถึง การทบทวนรายละเอียดของความสำเร็จต่าง ๆ ที่เคยเกิดขึ้นที่มีความเกี่ยวข้องและส่งผลต่อการทำวิทยานิพนธ์

2) การกำหนดผลลัพธ์หรือเป้าหมายที่พึงประสงค์ (Dream) นิสิตสนทนาและระดมความคิดเกี่ยวกับวิสัยทัศน์หรือภาพในอนาคตของการดำเนินการในสร้างความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์

3) การออกแบบวิธีการ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ (Design) นิสิตใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้เพื่อนร่วมกันเสนอแนะแนวทางในการดำเนินการออกแบบหรือวางแผนการดำเนินการเพื่อสร้างความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์

4) การดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ (Destiny) นิสิตนำแนวทางและแผนงานที่ได้จากการสนทนากลุ่มไปใช้ในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์อย่างเป็นรูปธรรม เป็นต้น

จากแนวคิดดังกล่าวทำให้เห็นว่ากระบวนการศึกษาร่วมกันอย่างเท่าเทียม คือ PAR เล็ก ๆ ในห้องเรียน การเสวนาและสนทนานำมาซึ่งความสุขจากการค้นหาคำตอบอย่างสร้างสรรค์ และทั้งหมดนี้คือกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อการเปลี่ยนแปลงที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความหมาย เต็มไปด้วยการเผชิญปัญหาและประสบการณ์ผ่านการสนทนาเชิงวิพากษ์ การกระตุ้นร่วมกัน การมีส่วนร่วมร่วมกันและการเน้นย้ำประสบการณ์ ระหว่างทางนั้นผู้ร่วมวิจัยจะมีบทบาททุกขั้นตอน กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันซ่อนอยู่ทุกอณูระหว่างทางแห่ง spiral ใน PAR ประกาศให้โลกรู้ผ่านวิจัยบนฐานแห่งหลักการสร้างความสุขและทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงว่า ไม่มีใครเหนือกว่าใคร ทุกคนเท่าเทียม “Nobody is superior to anyone else” (Freire, 2017)

บทสรุป

ไม่ว่าจะใช้วงจรแบบ PAOR ที่ประกอบไปด้วย 1) การวางแผนเพื่อไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น (Plan) 2) ลงมือปฏิบัติตามแผน (Action) 3) สังเกตการณ์ (Observe) 4) สะท้อนกลับ (Reflection) กระบวนการและผลของการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นและปรับปรุงแผนการ (Kemmis & McTaggart, 1988) ในการหาคำตอบเพื่อคำถามการวิจัยหรือไม่ หรือจะหยิบยกทฤษฎีอื่นใดมาวิเคราะห์ก็ตามแต่ ท้ายสุดความสุขอันเกิดจาก PAR จะสร้างกระบวนการทัศน์ใหม่ให้การวิจัยทางสังคมศาสตร์ในทุกครั้งด้วยกระบวนการแสวงหาความจริงอย่างเป็นระบบ เพราะ PAR คือสัญญาของการวิจัยแห่งอิสรภาพ ไม่ใช่เพียงแค่การวิจัยกับประชาชน หากแต่เป็นการวิจัยของประชาชนและเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ทำให้เกิดความรู้ที่ตรงจุด ทำลายความเชื่อเดิมที่ยึดถือกันแต่นักวิจัยมีอาชีพเท่านั้น ในบทความวิชาการนี้ผู้เขียนไม่ได้ต้องการโต้แย้งคุณภาพของงานวิจัยในทุกรูปแบบของนักวิจัยมีอาชีพ แต่เพียงต้องการให้เห็นหลายมุมมองตามทัศนะของหลายนักคิดที่พวกเขาต่างพยายามผลิตความคิดและชุดความรู้ขึ้นมาเพื่อให้โลกได้ยินเสียงแห่งคุณค่าของการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงอันเป็นหัวใจสำคัญของ PAR หรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ตอกย้ำคำว่าส่วนร่วมที่ไม่ใช่เพียงการจับมือไป

ด้วยกันเท่านั้น แต่ระหว่างทางซ่อนเร้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีความสุข เต็มไปด้วยการยอมรับอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม ไม่มองว่านักวิจัยหรือผู้ร่วมวิจัยใครสำคัญกว่ากัน แต่มองว่าการให้เกียรติรับฟังกันคือหัวใจในเวทีเสวนา การวิพากษ์ การย้อนแย้งซึ่งกันและกันคือกระบวนการของการสร้างสำนึกรู้ร่วมกัน PAR จะช่วยทำลายขีดจำกัดของการคิดที่ว่าเราคือคนไม่รู้ PAR ช่วยสร้างความแข็งแกร่งกล้าติดอาวุธให้ปัญญาด้วยวิธีปลดปล่อยให้กับผู้คนที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยทั้งคนในและคนนอก ต่างฝ่ายต่างช่วยทำให้เกิดบรรยากาศของความผูกพันระหว่างกระบวนการวิจัยเปี่ยมไปด้วยการเห็นอกเห็นใจมนุษย์เกิดขึ้นได้ง่ายเสมอระหว่างทางแห่งการแลกเปลี่ยนพูดคุยอย่างเป็นเหตุเป็นผล และนั่นเองคือหนทางแห่งการสร้างความรู้ที่เข้มแข็งและยั่งยืนตามทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าเชิงวิพากษ์ด้วย PAR สู่การสร้างสรรคิยฐานแห่งหลักการสร้างความสุขอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- จุฑาทิพย์ พัทธ์ชัย. (2555). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเรื่องเพศวิถีของวัยรุ่น*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปริญญ์ ไชยนิชัย. (2563). การปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ของคนพิการผู้ประสบวิกฤตด้วยการเสริมพลังอำนาจตนเองกรณีศึกษา สื่อนหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ “จิตสดใสแม่กายพิการ” ของอาจารย์กำพลทองบุญนุ่ม. *วารสารวิทยาลัยราชสุดาเพื่อการศึกษาและพัฒนาคนพิการ*. 16(2), 113-123.
- วรรณดี สุทธินิรากร. (2559). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและกระบวนการทางจิตสำนึก*. กรุงเทพมหานคร: สยามปริทัศน์.
- Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. (1980). *Participations place in rural development: Seeking clarity through specificity*. New York: World Developments.
- Cooperrider, D. L., & Whitney, D. (1999). *Collaborating for change: Appreciative inquiry*. Oakland, CA: Berrett-Koehler.
- Freire, P. (2017). *Pedagogia da autonomia*. São Paulo: Paz e Terra.
- Horkheimer, M., & Adorno, T. W. (1982). *Dialectic of enlightenment*. New York: Continuum.
- Kemmis, s. and McTaggart, R. (1988). *The Action Research planner*. (3rd ed.). Geelong, Victoria, Australia: Deakin University Press.
- Park, C. L. (2003). The Psychology of religion and positive psychology. *Psychology of Religion. American Psychological Association* 35, 28(4), 1-20.
- Seligman, M. E. P. (2011). *Flourish: A visionary new understanding of happiness and well-being*. New York, NY: Atria Books.
- Stringer, E. T. (2007). *Action Research*. (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของพระสงฆ์ LOCAL CULTURAL CONSERVATION OF BUDDHIST MONKS

พระครูสมุห์วิโรจน์ คุณวีโร (ตันบริบูรณ์)

Phrakhrusamuh Viroj Gunaviro (Tan-Briburn)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: pkhunwirotanbriburn@gmail.com

Received October 25, 2020; Revised November 27, 2020; Accepted December 20, 2020

บทคัดย่อ

การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นการรักษาวิถีชีวิตของชนชาติไทยที่มีความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชน พระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมที่ทำให้คนไทยมีใจกว้าง ไม่มีนิสัยกีดกัน หรือเบียดเบียนชนชาติอื่นหรือศาสนาอื่น มีไมตรีต่อทุกคนตลอดจนทำให้คนไทยยอมรับและปรับตัวเข้ากับสิ่งที่มาจากต่างวัฒนธรรมได้ง่าย ในด้านสังคมและวัฒนธรรม การปกครอง เพราะเหตุที่ได้รับอิทธิพลจากหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการปกครองอยู่มากทั้งที่เกี่ยวกับผู้ปกครอง ผู้อยู่ในปกครองและวิธีการปกครอง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของการอนุรักษ์อยู่ที่พื้นฐานทางวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มประชาชาติหรือแต่ละกลุ่มสังคม วัฒนธรรมจะเปลี่ยนไปเป็นความเจริญก็อยู่ที่คนในสังคมมีปัญญาความสามารถค้นพบสิ่งที่มีอยู่แล้วแต่ยังซ่อนเร้นอยู่และประดิษฐ์เสริมสิ่งใหม่บนรากฐานสิ่งเก่า การเปลี่ยนแปลงไปข้างหน้าเท่านั้นที่จะทำให้วัฒนธรรมมีเสถียรภาพ ดังที่ในเชิงวิชาการเรียกว่า วัฒนธรรมมีพลวัตเพื่อรักษาเสถียรภาพและบุคลิกของสังคมตนเอาไว้ตลอดไป พระพุทธศาสนาเป็นเหมือนรากเหง้าแห่งความเป็นชาติ และเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมของประเทศไทยทั้งด้านสังคม และวัฒนธรรม อาจกล่าวได้ว่า องค์กรรมและตัวของพระสงฆ์ เป็นกลไกขับเคลื่อนวิถีชีวิตของชาวพุทธให้เคลื่อนที่ไปอย่างมั่นคงแบบพุทธ ขณะเดียวกันกระแสทางสังคม บ้านเมือง เหตุการณ์ต่าง ๆ ก็มีส่วนกำหนดบทบาทให้พระสงฆ์ต้องพัฒนาและปรับกลยุทธ์ในการสั่งสอน และอบรมประชาชนทุกกลุ่มอย่างฉลาด และเป็นปัจจุบัน

คำสำคัญ: การอนุรักษ์, ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น, พระสงฆ์

Abstract

The conservation of local arts and culture is the preservation of a way of life of the Thai people that are prosperous, tidiness and good morals of the people.

Buddhism plays an important role in promoting cultural heritage that makes Thai people more generous without deprivation or encroaching other people or religions. Thais people also has goodwill towards everyone and makes it easy for them to accept and adapt to things from different cultures in terms of social and administrative culture because of the influence of Buddhist principles related to the rulers, subordinates and methods of governing. However, the success of conservation lies in the cultural basis of each national or social group. Culture is transformed into prosperity where people in society have intelligence, abilities, discover what exists but remain hidden and create new ones on the foundation of the old. Only forward changes will stabilize the culture as academically called dynamic culture to maintain the stability and character of their society forever. Buddhism is the root of the nation and original unique in Thailand in terms of both social and cultural aspects. Sangha organization and monk's body It is the mechanism driving the way of life of the Buddhists to move in a stable Buddhist way. At the same time, social trends and events also play a role in the need for monks to develop and adjust their teaching strategies and train all groups of people wisely and up to date.

Keywords: Conservation, Local Cultural, Buddhist Monks

บทนำ

การอนุรักษ์ (Conservation) คือ การใช้และจัดการทรัพยากรทั้งที่เป็นธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นอย่างฉลาด ตลอดจนมีการวางแผนอย่างรอบคอบสำหรับทรัพยากรเหล่านั้น เพื่อบรรลุความต้องการในอนาคตและให้หมายรวมถึงการป้องกัน การดูแล การรักษา เพื่อให้คงคุณค่าไว้ การสงวน และการปฏิสังขรณ์ และการบูรณะด้วย (กรมศิลปากร, 2544) อนุรักษ์ คือ การสงวนปกป้องรักษาจากความสูญเสีย ละทิ้ง ทำลายเพื่อทำให้มรดกวัฒนธรรมเหล่านั้นสามารถให้ความสุขทางจิตใจของตนและของคนรุ่นต่อไป ในการปฏิบัติการในงานอนุรักษ์เป็นสิ่งที่ควรระมัดระวังเนื่องจากต้องเกี่ยวข้องกับการเข้าไปกระทำหุดยังขัดขวางการเสื่อมของสิ่งของวัสดุเดิมทำให้เปลี่ยนรูปลักษณะและบางครั้งจะยากต่อการคืนสภาพ (Weaver Martin E., 1993)

การอนุรักษ์เป็นการกระทำโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบำรุงรักษา ส่งเสริม และเผยแพร่ในกิจการใด ๆ ก็ตาม เช่น การอนุรักษ์วัฒนธรรม การอนุรักษ์สัตว์ป่า การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (จิระวิมล โคมลเปลิน, มปป.) เป็นการใช้อย่างสมเหตุสมผลเพื่อการมีใช้ตลอดไป เป็นคำนิยามง่าย ๆ แต่เป็นการเน้นการใช้ทรัพยากรเป็นพื้นฐาน อีกทั้งยังมีแนวทางการใช้ตลอดไป ซึ่งหมายถึงว่าจะใช้ทรัพยากรอย่างไรจึงจะทำให้มีทรัพยากรเป็นต้นทุน (Stock) ที่สามารถมีให้ใช้ตลอดไป อย่างไรก็ตาม การใช้นี้มีได้หมายถึงเฉพาะการนำมาบริโภค ดื่ม กิจ หรือสัมผัส เท่านั้น แต่หมายความรวมถึง การเก็บเอาไว้ชมเชย ฟังดู หรือพัฒนาสิ่งนั้นให้ดีขึ้นก็ได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การสงวนหรือการแบ่งเขตที่จะสงวนไว้ก็ได้ (เกษม จันทรแก้ว, 2541) นอกจากนี้แล้ว การอนุรักษ์ยังเป็นกระบวนการสงวนรักษาที่ได้เข้มงวดเป็นลักษณะผ่อนคลายเป็นเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อม ภูมิทัศน์ หรือสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ไว้มิให้สูญหาย หรือถูกเปลี่ยนไปโดยการใช้สอยหรือการบริโภคที่ไม่เหมาะสมหรือกล่าวโดยหลักการ คือ การพิทักษ์รักษาสภาพและเอกลักษณ์แต่ไม่หวงห้ามในการใช้ (เดชา บุญค้ำ, 2540)

องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือ ยูเนสโก จึงได้กำหนดแนวความคิดไว้ชัดเจนว่าการพัฒนาที่ถูกต้องมีลักษณะเริ่มจากภายในในยุคและประดิษฐ์คิดค้นภายในวัฒนธรรมแต่ละแห่งเอง ไม่มีใครสามารถให้ข้อเสนอแนะแบบสำเร็จรูปกับทุกเรื่องทุกปัญหาได้ว่า จะนำเอาคุณค่าศิลปะและวัฒนธรรมที่ดงามมาประยุกต์ผสมผสานหรือสร้างใหม่อย่างไร ให้สอดคล้องกับการแก้ปัญหาและการพัฒนา เป็นเรื่องที่สมาชิกในชุมชนจะร่วมกันพิจารณากำหนดแนวทางของตนเอง การอนุรักษ์จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเราหลากหลายประการด้วยกัน คือ ได้เป็นการเก็บรักษาคุณค่ามรดกวัฒนธรรมเพื่อสืบทอดไปยังชนรุ่นหลัง ได้เป็นการศึกษาค้นคว้ามรดกทางวัฒนธรรมและเผยแพร่เพื่อยกระดับสังคม และทำให้สังคมสามารถพัฒนาได้อย่างเหมาะสมและเป็นตัวของตัวเองบนรากฐานมรดกวัฒนธรรมและเทคโนโลยีของตนเอง (สุรสวัสดิ์ สุขสวัสดิ์, 2542)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนสนใจศึกษาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ดำรงอยู่และสืบทอดต่อคนรุ่นหลัง

ความหมายของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

การอนุรักษ์ เมื่ออ้างอิงจากระเบียบกรมศิลปากรว่าด้วยการอนุรักษ์โบราณสถาน พ.ศ. 2528 ซึ่งนิยามว่า การอนุรักษ์ ได้แก่ การสงวนรักษา การปฏิสังขรณ์ และการบูรณะ โดยนิยามทั้ง 3 มีความหมาย ดังนี้ (1) การสงวนรักษา (Preservation) หมายถึง การดูแลรักษาไว้ตามสภาพเดิมเท่าที่เป็นอยู่และป้องกันไม่ให้เสียหายต่อไป (2) การปฏิสังขรณ์ (Renovation) หมายถึง การทำให้คืนสู่สภาพเดิมที่เคยเป็นมา และ (3) การบูรณะ (Restoration) หมายถึง การซ่อมแซม ปรับปรุงให้มีรูปทรงลักษณะกลมกลืนเหมือนของเดิมมากที่สุด เท่าที่จะมากได้ แต่ต้องแสดงความแตกต่างของสิ่งที่มีเดิมกับสิ่งที่ทำขึ้นใหม่ (กรมศิลปากร, 2544)

ศิลปะ หมายถึง ฝีมือ ฝีมือทางการช่าง การทำให้วัตถุพิสดาร เช่น รูปสลักหินเป็นรูปศิลปะ เขาทำดอกไม้ประดิษฐ์ประดอยอย่างมีศิลปะ ฯลฯ และยังมีความหมายว่า การแสดงออกซึ่งอารมณ์ สะท้อนใจให้ประจักษ์ด้วยสื่อต่าง ๆ อย่างเสียง เส้น สี ผิวดิน รูปทรง เป็นต้น เช่น วิจารณ์ศิลป์ ศิลปะการดนตรี ศิลปะการวาดภาพ ศิลปะการละคร ฯลฯ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545) ที่ทำขึ้นด้วยฝีมืออย่าง ประณีตและมีคุณค่าสูงในทางศิลปะ ตามภูมิปัญญาความรู้ของคนในยุคสมัยต่าง ๆ เพื่อใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตและเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรม ทั้งด้านเศรษฐกิจ (การทำมาหากิน) การศึกษา (การอบรมสั่งสอน) การรักษาพยาบาลและการป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ ตัวอย่างเช่น ภาพเขียน รูปปั้น เครื่องลายคราม เครื่องถม เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2535)

วัฒนธรรม มีรากศัพท์มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต เพราะคำว่า วัฒนธรรม มาจากคำบาลีว่า วทฺชน ซึ่งแปลว่า เจริญงอกงาม ส่วนคำว่า ธรรม มาจากภาษาสันสกฤตว่า ธรรม หมายถึง ความดี และคำว่า วัฒนธรรม นี้ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Culture ที่มีรากศัพท์มาจาก Cultura ในภาษาละติน มีความหมายว่า การเพาะปลูกหรือการปลูกฝัง ซึ่งอธิบายได้ว่า มนุษย์เป็นผู้ปลูกฝังอบรมบ่มนิสัยให้เกิดความเจริญงอกงาม (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551) วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคมที่ครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตมนุษย์โดยแต่ละสังคมมีวัฒนธรรมโดยเฉพาะของตนเอง เพราะเป็นวิถีชีวิตที่แตกต่างกันของแต่ละกลุ่มสังคม (สุพัตรา สุภาพ, 2541) เป็นวิถีแห่งการดำรงชีพที่มนุษย์สร้างขึ้น รวมทั้งระบบความรู้ ความคิด ความเชื่อ จนมีการยอมรับปฏิบัติกันมา มีการอบรมถ่ายทอดไปสู่สมาชิกรุ่นต่อมา ตลอดจนมีการเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสภาพสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2546)

สรุปได้ว่า การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น หมายถึง การรักษาศิลปวัฒนธรรมที่สร้างขึ้นบนผืนแผ่นดินไทย อันเป็นวัฒนธรรมของเผ่าพันธุ์ให้คงอยู่เป็นมรดกของชนรุ่นหลังต่อไป วัฒนธรรมมีบทบาทมากขึ้นใน ระบบเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และการท่องเที่ยวด้วยการแข่งขันในตลาดโลกที่ซับซ้อนมากขึ้น ส่งผลให้ทุกประเทศต่างพยายามหาสิ่งที่แตกต่างกันและโดดเด่น วัฒนธรรมจึงกลายเป็นเครื่องมือที่ทุกฝ่ายนำมาใช้เพื่อสร้างความแตกต่างในการแข่งขัน

ศิลปวัฒนธรรมของไทย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ทรงมีพระราชดำริว่า ประเทศไทยเรานั้นมีเอกราช มีภาษา มีศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นของตนเองมาช้านานหลายทศวรรษแล้ว ทั้งนี้ เพราะบรรพบุรุษของเราได้เสียสละอุทิศชีวิต อุทิศกายและใจสร้างสิ่งเหล่านี้ไว้ให้พวกเรา จึงจำเป็นที่พวกเราต้องรักษาสิ่งนี้อาไว้ให้คงทนถาวร (กรมประชาสัมพันธ์, 2559) มุมมองของนักสังคมวิทยา วัฒนธรรมเป็นกระบวนการอบรมสั่งสอน ปลูกฝัง เพื่อให้เรียนรู้ ให้เกิดการดำรงชีวิตในรูปแบบเดียวกันของคนในสังคม และถ่ายทอดไปยังคนรุ่นหลัง ส่วนในมุมมองของนักมานุษยวิทยา หมายถึง พฤติกรรมที่กลั่นกรองมา

จากความคิดที่จะหาวิธีการมาตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เช่น การกินอาหาร การอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม การสื่อสารความคิดต่อกัน เป็นการมองถึงพฤติกรรมพื้นฐานที่เน้นความอยู่รอด และความเป็นจริงของชีวิต ก่อนที่จะคำนึงความดี ความงามใด ๆ (นิยพวรรณ วรรณศิริ, 2540) ปัจจัยที่ทำให้สร้างวัฒนธรรมขึ้นมา คือ สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ระบบการเกษตร ค่านิยมจากการสะสมวัฒนธรรม และอิทธิพลจากวัฒนธรรมอื่น (เพิ่มพูน เศรษฐวรกุล, 2544) วัฒนธรรมไทยอยู่ภายใต้ทฤษฎี Diffusionism โดยสังคมเป็นตัวกำหนดในการปรับเปลี่ยน ทั้งนี้ อาจตั้งอยู่บทความหลากหลายทางชีวภาพ ความหลากหลายทางพันธุกรรม ความแตกต่างทางเชื้อชาติ ตลอดจนบริบททางสังคม ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม และวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป เป็นต้น ดังนั้นปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพลวัตหรือวิวัฒนาการทั้งสิ้น เพราะสังคมจะเป็นตัวกลั่นกรองแนวคิดที่เกิดขึ้นจากชุมชน เมื่อแนวคิดต่าง ๆ ได้ตกผลึกและเป็นที่ยอมรับ เมื่อนั้นก็ถือว่าเป็นมติชุมชน (สุวิชาญ เกษจำนงค์, 2554)

การพัฒนาที่อาศัยวัฒนธรรม มาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เป็นการพัฒนาที่เริ่มจากภายในชุมชนขึ้นมาซึ่งจะสอดคล้องกับพื้นฐานทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน การพัฒนาลักษณะนี้จะใกล้เคียงกับการพัฒนาตามหลักการพึ่งตนเองหรือการพัฒนาโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาตามแนวทางวัฒนธรรมชุมชนนี้มี 3 แนวทาง คือ 1) นำเอาวัฒนธรรมดั้งเดิมทั้งด้านรูปแบบและเนื้อหามาใช้ในการพัฒนา 2) การถือเอาวัฒนธรรมเป็นเป้าหมายในตัวเอง และ 3) การทำการพัฒนาโดยนำเอามิติทางวัฒนธรรมเข้าไปสอดแทรกในกิจกรรมทุกส่วนของชีวิต (กาญจนา แก้วเทพ, 2539) วัฒนธรรมชุมชนได้แก่ วิธีการจัดการผลิต การถือครองที่ดิน การแลกเปลี่ยนและการค้า รวมทั้งกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ จะเน้นความสำคัญต่อผลประโยชน์ร่วมกันและความยั่งยืนของส่วนรวม การมีน้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูลและการประสานประโยชน์ว่าเป็นสิ่งที่มีความหมายมีคุณค่าที่จะต้องสืบทอดมากกว่าประโยชน์สูงสุดของผลผลิตต่อหน่วย ระบบการผลิตหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจจึงเป็นเพียงส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ของระบบคุณค่า และวิถีคิดที่ชุมชนพัฒนาขึ้นและสืบสานต่อกันมา ด้วยเหตุนี้เอง การทำนาจึงมีใช้เพียงเพื่อสร้างผลผลิตให้มากที่สุดแต่เพียงอย่างเดียว แต่เกี่ยวเนื่องกับการเช่นสังเวศศักดิ์สิทธิ์ เช่น แม่โพสพ หรือผี และเชื่อมโยงไปกับพิธีกรรมและประเพณีต่าง ๆ ที่เน้นการสืบทอดการดำรงอยู่ร่วมกัน การพึ่งพาอาศัย การปกป้องความเป็นชุมชนและแสดงให้เห็นถึงวิถีคิดที่เป็นของตนเอง (ยศ สันตสมบัติ, 2539)

สรุปได้ว่า ศิลปวัฒนธรรมของไทย คือ วิถีชีวิตของคนแต่ละกลุ่มซึ่งมีความหลากหลายแตกต่างกัน การพัฒนาโดยใช้มิติของวัฒนธรรมเป็นตัวนำในรูปแบบหนึ่ง ๆ อย่างไรก็ตามการเร่งความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจย่อมส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีการดำเนินชีวิต ทำให้บุคคลและสังคมรวมทั้งโครงสร้างและกลไกการบริหารและการจัดการต่าง ๆ ปรับตัวตามไม่ทัน เกิดความไม่สมดุลระหว่างการพัฒนาทางวัตถุกับการพัฒนาทางจิตใจ

ประเภทของวัฒนธรรม

โดยทั่วไปแล้ว มักมีการจำแนกประเภทของวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material Culture) และวัฒนธรรมที่ไม่ใช้วัตถุ (Non-Material Culture) (สุพัตราสุภาพ, 2540) วัฒนธรรมทางวัตถุ เป็นเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพเพื่อให้ได้อยู่ดีกินดี มีความสะดวกสบายในการครองชีพ ได้แก่ สิ่งความจำเป็นเบื้องต้นในชีวิต 4 อย่าง และสิ่งอื่น ๆ เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะ ตลอดจนเครื่องอาวุธ ยุทโธปกรณ์ เครื่องป้องกันตัว วัฒนธรรมทางจิตใจ เป็นสิ่งที่ทำให้ปัญญาและจิตใจมีความเจริญงอกงาม ได้แก่ การศึกษาวิชาความรู้อันบำรุงความคิดทางปัญญา ศาสนา จรรยา ศิลปะ และวรรณคดี กฎหมาย และระเบียบประเพณี ซึ่งส่งเสริมความรู้สึกทางจิตใจให้งอกงามหรือสบายใจ นักสังคมวิทยาส่วนหนึ่ง เห็นว่า มีความคลุมเครือจึงแบ่งประเภทของวัฒนธรรมออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้ 1) วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material) ได้แก่ วัตถุสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อนำมาใช้ในสังคม เช่น ที่อยู่อาศัย อาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค 2) วัฒนธรรมความคิด (Idea) หมายถึง วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด ทศนคติ ความเชื่อต่าง ๆ เช่น ความเชื่อในเรื่องตายแล้วเกิดใหม่ ความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม การเชื่อถือโชคกลาง ตลอดจนเรื่องลี้ลับ นิยายปรัมปรา วรรณคดี สุภาษิต และอุดมการณ์ต่าง ๆ เป็นต้น และ 3) วัฒนธรรมด้านบรรทัดฐาน (Norm) เป็นเรื่องของการประพฤติปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนที่สังคมกำหนดเอาไว้ไม่ว่าจะเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่เป็นลายลักษณ์อักษรก็ตาม ซึ่งแบ่งออกเป็นประเภทย่อย ๆ คือ วัฒนธรรมทางสังคม (Social Culture) วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย (Legal Culture) และวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับจิตใจและศีลธรรม (Moral Culture) (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551)

พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ ปีพุทธศักราช 2485 ได้แบ่งประเภทของวัฒนธรรมออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) คติธรรม (Moral) คือวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับหลักในการดำรงชีวิตส่วนใหญ่เป็นเรื่องของจิตใจ และได้มาจากศาสนา ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของสังคม เช่น ความเสียสละ ความขยัน หมั่นเพียร การประหยัดอดออม ความกตัญญู ความอดทน ทำดีได้ดี เป็นต้น 2) เนติธรรม (Legal) คือวัฒนธรรมทางกฎหมาย รวมทั้งระเบียบประเพณีที่ยอมรับนับถือกันว่ามีสำคัญพอ ๆ กับกฎหมาย เพื่อให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข 3) สหธรรม (Social) คือวัฒนธรรมทางสังคม รวมทั้งมารยาทต่าง ๆ ที่จะติดต่อเกี่ยวข้องกับสังคม เช่น มารยาทในการรับประทานอาหาร มารยาทในการติดต่อกับบุคคลต่าง ๆ ในสังคม และ 4) วัตถุธรรม (Material) คือวัฒนธรรมทางวัตถุ เช่น เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค บ้านเรือน อาคารสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ สะพาน ถนน รถยนต์ เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551)

สรุปได้ว่า เมื่อจำแนกประเภทของวัฒนธรรม สามารถจำแนกได้หลากหลายตามลักษณะพื้นฐาน โดยทั่วไปมักจำแนกประเภทของวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ วัฒนธรรมทางวัตถุ และวัฒนธรรมทางจิตใจ ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้แบ่งออกเป็น 5 สาขา

คือ 1) สาขามนุษยศาสตร์ 2) สาขาศิลปะ 3) สาขาช่างฝีมือ 4) สาขาคหกรรมศิลป์ และ 5) สาขากีฬา และนันทนาการ

พัฒนาการของวัฒนธรรมไทย

สมัยล้านนามีดินแดนอยู่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำกก จังหวัดเชียงรายและ ดินแดนของแคว้นหริภุญชัย พญาเม็งรายได้สถาปนาแคว้นนี้ขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 1802 อาณาจักรกว้างขวางทางภาคเหนือของไทย อาณาเขตของล้านนาจะคลุมลงมาจากเชียงราย จนถึงเขตจังหวัดน่านและจังหวัดเลย พญาเม็งรายได้ทำนุบำรุงวัฒนธรรมไทยให้เจริญรุ่งเรือง วัฒนธรรมของล้านนาเจริญรุ่งเรืองสูงสุดในสมัยพระเจ้าติโลกราชซึ่งครองราชย์ตรงกับรัชสมัยของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ อย่างไรก็ตาม อาณาจักรล้านนาเจริญรุ่งเรืองและมีอำนาจเข้มแข็งมาจนถึงสมัยพระเจ้าติโลกราช เมื่อประมาณ พ.ศ. 2030 หลังจากนั้น อาณาจักรล้านนาก็เสื่อมอำนาจลงและตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า เมื่อสมเด็จพระนเรศวรมหาราช หลังจากนั้นมีการแย่งชิงระหว่างไทยกับพม่าเรื่อยมา จนถึงสมัยกรุงธนบุรี หัวเมืองล้านนาไทยทั้งหมดจึงมารวมอยู่กับอาณาจักรไทยอย่างมั่นคง เมื่อ พ.ศ. 2319 (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551)

สมัยสุโขทัย เริ่มมีความเป็นปึกแผ่นมีการขยายอาณาเขตไปยังดินแดนใกล้เคียง มีการเจริญสัมพันธ์ไมตรีกับอาณาจักรขำเียงและอาณาจักรท่งไกล คือ จีน ตลอดระยะเวลาประมาณ 200 ปี กรุงสุโขทัยมีกษัตริย์ปกครองทั้งสิ้น 9 พระองค์ สมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชถือได้ว่าเป็นสมัยที่เจริญรุ่งเรืองที่สุด เป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรมมากมาย และวัฒนธรรมบางอย่างก็ตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน ไทยได้รับอิทธิพลทางด้านภาษา ศาสนา และความเชื่อมาจากชนชาติเขมร จีนและอินเดีย (ณรงค์เส็งประชา, 2539)

สมัยอยุธยาหรือแคว้นอโยธยา สมัยนี้ มีการติดต่อกับชาวต่างประเทศ ชาวยุโรปเข้ามาติดต่อทางการค้า ในปี พ.ศ. 2059 โดยชาติโปรตุเกสเป็นชาติแรกที่เข้ามาติดต่อในสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 (พ.ศ.2034-2072) นอกจากนี้ มีชาติสเปน ฮอลันดา อังกฤษ ซึ่งมีความสัมพันธ์ในด้านการค้า การแลกเปลี่ยนพระราชสาสน์ และบรรณาการ รวมถึงการตั้งสถานการค้าในสมัยอยุธยา นับเป็นการเริ่มต้นทางการทูตในราชอาณาจักรไทย ส่วนฝรั่งเศสมีการแลกเปลี่ยนทางการทูต นำโดย เซอวาเลีย เดอ โชมองต์ ซึ่งเป็นราชทูตของสมเด็จพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แห่งฝรั่งเศส ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับชาติตะวันตกในสมัยอยุธยานั้น มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อผลประโยชน์ทางการค้า การควบคุมเส้นทางการเดินเรือ การเผยแพร่คริสต์ศาสนา อิทธิพลของชาติยังมิได้ส่งผลในด้านการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม ทัศนคติ การเมืองและเศรษฐกิจของไทยแต่อย่างใด ทั้งนี้ เพราะประเทศยุโรปในระยะนั้นยังมิได้พัฒนาโดยเฉพาะรูปแบบในการปกครอง ชาติตะวันตกยังคงใช้รูปแบบการปกครองแบบบูรณาญาสิทธิราชย์

ทำให้แนวคิดทางการปกครองมีได้แตกต่างกันมากนัก จึงยังไม่ปรากฏอิทธิพลของชาติตะวันตกเข้ามามีอิทธิพลต่อการปกครองของไทย (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551)

สมัยกรุงธนบุรี สมัยนี้มีช่วงระยะเวลาเพียง 15 ปี (ระหว่าง พ.ศ. 2310-2325) พระเจ้ากรุงธนบุรี หรือพระเจ้าตากสินมหาราช ได้กู้เอกราชรวบรวมบ้านเมืองเป็นปึกแผ่น และเริ่มฟื้นฟูวัฒนธรรมของชาติ เช่น ทำนุบำรุงพุทธศาสนา ศิลปกรรมและเศรษฐกิจ การฟื้นฟูกระทำได้น้อยมาก เพราะบ้านเมืองยังไม่ค่อยสงบ และระยะเวลาการครองราชย์สั้น (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551)

วัฒนธรรมสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เริ่มตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้สถาปนากรุงเทพฯ ขึ้นเป็นราชธานีแทนกรุงธนบุรี เนื่องจากเหตุผลทางยุทธวิธีเป็นสำคัญ สำหรับพัฒนาการนั้นอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมกรุงศรีอยุธยา สมัยรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 1-4) ชาติยุโรป ได้แก่ อังกฤษ โปรตุเกส ได้เข้ามาฟื้นฟูการค้ากับไทย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เช่น การยอมรับทฤษฎีการค้าเสรี (Laissez-faire) ของอาดัม สมิธ และชาวอเมริกัน เป็นยุคที่คนไทยเริ่มตื่นรู้จักชาติตะวันตกในมิติของการติดต่อค้าขาย รวมถึงการทูตเพื่อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางการค้า แนวคิดตะวันตกได้เริ่มเข้ามาในรูปแบบของการใช้อิทธิพลของการเมืองและการทหารอย่างชัดเจน ในยุคของการขยายลัทธิจักรวรรดินิยมในตอนต้นพุทธศตวรรษที่ 25 เป็นต้นมา ซึ่งแนวความคิดแบบใหม่จากอิทธิพลของชาติตะวันตกส่งผลในการเปลี่ยนแปลงในสังคม การปกครอง เศรษฐกิจ ฯลฯ (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551)

วัฒนธรรมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ปัจจุบัน ซึ่งได้แก่ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 7 ถึงปัจจุบัน มีการปกครองแบบประชาธิปไตย หมายถึง การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง ความจริงแล้ว เริ่มมาจากรัชกาลที่ 5 รัชกาลที่ 6 ก็ทรงเตรียมประชาธิปไตย สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นเร่งพัฒนาประเทศในระยะแรกเป็นการพัฒนาเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจ ในยุคนี้นักปฏิวัติอุตสาหกรรมรัชกาลที่ 7 ได้พยายามวางหลักฐานประชาธิปไตยและทรงมีแผนการที่จะพระราชทานรัฐธรรมนูญ ให้แก่ประชาชน แต่ทรงถูกคัดค้านโดยพวกเจ้านายจึงทรงยับยั้งแผนการนั้น จนกระทั่งเกิดการปฏิวัติ แต่มีการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง โดยคณะราษฎร เมื่อ 24 มิถุนายน 2475 หลังจากนั้นอารยธรรมไทยก็มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการ โดยได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมตะวันตกมากกว่าวัฒนธรรมตะวันออก (ทัตติดา นาคเกษม, 2550)

สรุปได้ว่า พัฒนาการของวัฒนธรรมไทยจากอดีตถึงปัจจุบัน แสดงให้เห็นความเป็นวัฒนธรรมร่วมสมัย กล่าวคือ การนำวัฒนธรรมจากอดีตมาประยุกต์ใช้ร่วมกับวัฒนธรรมในปัจจุบันได้อย่างผสมผสานกัน ในการพัฒนาวัฒนธรรมร่วมสมัยจัดแยกความเป็นอยู่ของสังคมเป็น 2 ส่วน แบบวิถีชีวิตไทยในชนบท และวิถีชีวิตไทยเมือง ท่ามกลางความเจริญทางวัตถุที่ทำให้ชีวิตต้องแข่งขันกันมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังมีบางสิ่งบางอย่างที่ไม่ได้เปลี่ยนไปตามยุคตามสมัย ในทางตรงกันข้ามกลับได้รับการ

ส่งเสริมให้รักษาไว้ตลอดไป สิ่งเหล่านั้นก็คือความเชื่อและค่านิยมในการยกย่องสรรเสริญผู้มีความสามารถความมรยาท สุภาพเรียบร้อย ความกตัญญูทศเวทที่ต่อบุพการีและผู้มีพระคุณ วิถีชีวิตของคนไทยปัจจุบัน

ความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับศิลปวัฒนธรรมไทย

พระพุทธศาสนากับศิลปวัฒนธรรมไทยส่งอิทธิพลต่อลักษณะนิสัยจิตใจ คนไทยมีนิสัยเยือกเย็น โอบอ้อมอารี เมตตากรุณา เคารพ อ่อนน้อม ถ่อมตน กตัญญูทศเวท ขยัน อดทน สุภาพและไม่เห็นแก่ตัว เพราะปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมของไทยเจริญก้าวหน้า เพราะพระพุทธศาสนา วิจิตรงดงาม เพราะพระพุทธศาสนาเป็นแรงบันดาลใจ ภาษา คนไทยรับพระพุทธศาสนาทั้งเถรวาทและมหายานจากอินเดียเราจึงรับเอาภาษาบาลีหรือมคธและภาษาสันสกฤตมาใช้ในภาษาไทยมากมาย เช่น บุพผา-บุษบา, ปัญญา-ปรัชญา ฯลฯ วรรณกรรมที่สำคัญและดีเด่นเข้าขั้นวรรณคดี ส่วนมากมาจากเรื่องทางพระพุทธศาสนา เช่น ไตรภูมิพระร่วง มหาชาติคำหลวง แม้เรื่องของไทยแท้ ๆ เช่น ลิลิตพระลอ ก็ยังมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแทรกอยู่ จาริตประเพณีประเพณีที่สำคัญๆ ของไทย ส่วนมากสืบเนื่องมาจากพระพุทธศาสนา เช่น มาฆบูชา วิสาขบูชา อาสาฬหบูชา เข้าพรรษา ขนบธรรมเนียมต่าง ๆ ของไทย สืบเนื่องมาจากพระพุทธศาสนาเป็นแนวปฏิบัติ เช่น การต้อนรับแขก การเข้าพบผู้ควรเคารพ การศึกษาเล่าเรียน สมัยโบราณวัดเป็นศูนย์กลางการศึกษา พระเป็นครูสอนศีลธรรม และอบรม (ประพันธ์ กุลวินิจัย, 2550)

ดังกล่าวนี้นี้ พระพุทธศาสนาจึงเป็นต้นกำเนิดของวัฒนธรรมไทยตั้งแต่อดีตและสืบทอดมากระทั่งปัจจุบัน ซึ่งมีมากมายหลากหลายด้าน ดังนี้

1. สถาบันกษัตริย์ไทย ที่ได้รับการยกย่องจากชาวโลกว่า พระองค์เป็นยิ่งกว่ากษัตริย์ (The King of King) เพราะทรงทศพิธราชธรรม จักรวรรดิวัตร ราชสังคหวัตถุ ฯลฯ ทรงเป็นที่รู้จักไปทั่วโลก เช่น ยามบ้านเมืองมีวิกฤตด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความแตกแยกของเหล่าพสกนิกรที่มีความคิดเห็นไม่ตรงกันในเรื่องการเมืองเศรษฐกิจและอื่น ๆ ก็จะมีทรงเข้าไปประสานให้เกิดความสงบสามัคคีขึ้นในแผ่นดินทุกครั้งไปจนเป็นที่รู้จักกันในสังคมโลก โดยเฉพาะประเทศที่ปกครองโดยระบอบกษัตริย์

2. อักษรไทย ก็ได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนา ก่อนที่พ่อขุนรามคำแหงจะทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นใช้นั้นพระองค์ทรงศึกษาเชี่ยวชาญภาษาบาลี สันสกฤต ขอม มอญมาก่อน ซึ่งขอมและมอญดังกล่าวนั้นก็ได้รับอิทธิพลจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาคือพระไตรปิฎก

3. จิตใจแบบไทย เป็นที่ประจักษ์แล้วว่า คนไทยมีจิตใจโอบอ้อมอารีชอบช่วยเหลือคนตกทุกข์ได้ยาก ชอบทำบุญให้ทาน กระทั่งสัตว์ต่าง ๆ ด้วยได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งจาก เรื่องมหาเวสสันดรชาดกที่ถ่ายทอดมาในรูปเทศน์มหาชาติ

4. จรรยา มารยาทไทย ลักษณะเด่นคือ เคารพผู้อาวุโส การกราบไหว้อ่อนน้อมถ่อมตนและการยิ้มแย้ม คนไทยถูกปลูกฝังนิสัยมาตั้งแต่เยาว์วัยในความเคารพผู้ใหญ่โดยได้รับแบบอย่างจากพ่อแม่ โดยเฉพาะจากแม่ที่มีหน้าที่หลักในการอบรมสั่งสอนหรือทำให้ดูเป็นตัวอย่าง เหล่านี้ล้วนเป็นวัฒนธรรมไทยที่ได้รับมาจากพระพุทธศาสนาจนเป็นที่ประทับใจแก่ชาวต่างชาติที่ได้พบเห็น ไทยจึงได้รับสมญาว่า “สยามเมืองยิ้ม”

5. การแต่งกายแบบไทย เรียบง่ายปกปิดมิดชิดของสงวน แม้จะมีแฟชั่นใหม่ ๆ เข้ามาก็จะดัดแปลงให้เป็นไทย ๆ ตามความเหมาะสมเรียกว่ามีจิตวิญญาณแห่งความละเอียดตามแบบชาวพุทธที่ได้รับการอบรมมา

6. ศิลปกรรมไทย มีความงดงามตามแบบไทยไม่ว่าจะเป็น สถาปัตยกรรม ประติมากรรม วิจิตรศิลป์และประณีตศิลป์ รวมไปถึงนาฏศิลป์ไทย ดนตรีไทย เพลงไทย ลายไทย มวยไทย นับเป็นศิลปะความชำนาญด้านต่าง ๆ ของคนไทยที่คิดประดิษฐ์ขึ้นมาจนเป็นของไทย ปรากฏเด่นเป็นสง่าท่าทาสายตาของนักท่องเที่ยวยู่ในปัจจุบัน งานชิ้นเอกเหล่านี้เกิดขึ้นด้วยแรงศรัทธาในพระพุทธศาสนา

7. วรรณคดีไทย นับเป็นงานสร้างสรรค์ด้านภาษาไทย ที่ประดิษฐ์ขึ้นจากความรู้ความรู้สึกนึกคิดอย่างสร้างสรรค์ ของบรรพบุรุษไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์ นักปราชญ์ไทยที่สร้างสรรค์งานนั้นก็มีทั้งองค์พระมหากษัตริย์ ราชบัณฑิต ราษฎรทั่วไป รวมถึงพระสงฆ์ที่มีความเชี่ยวชาญชำนาญในแต่ละสาขา จนวรรณคดีไทยได้เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป และบางเรื่องยังเป็นที่รู้จักกันไปทั่วโลกจนได้รับรางวัลจากองค์การสหประชาชาติ

8. ประเพณีไทย ได้แก่ วิถีชีวิตนี้ปฏิบัติสืบทอดมาแต่บรรพบุรุษ ที่เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าเหมาะสมกับสังคมไทย มีทั้งจารีตประเพณี ขนบประเพณีและธรรมเนียมประเพณี อันเป็นกฎระเบียบที่วางไว้ให้คนในสังคมปฏิบัติ หากใครฝ่าฝืนกฎประเพณีก็就会有การลงโทษทั้งอย่างหนัก อย่างกลางและอย่างเบา โดยมีพระพุทธศาสนาเป็นแม่แบบในการวางกฎ ระเบียบ เช่น ประเพณี การแต่งงาน การเกิด การศึกษาเล่าเรียน การทำมาหากิน แม้กระทั่งการตาย สังคมไทยถูกวางกฎระเบียบเรียกว่า วัฒนธรรมประเพณีไทย ที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วไป (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551)

สรุปได้ว่า พระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์ต่อศิลปวัฒนธรรมไทย ด้วยเหตุที่วิถีชีวิตของคนไทยเกี่ยวเนื่องกับพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาตั้งแต่เกิดจนตาย ตัวอย่างเช่น ในตอนเกิดมีพิธีโกนจุก โตขึ้นมีพิธีบวช ต่อมีพิธีแต่งงาน และท้ายสุดมีพิธีศพ พระพุทธศาสนาจึงมีความสัมพันธ์กับศิลปวัฒนธรรมไทยในด้านต่าง ๆ เช่น การแต่งกายแบบไทย วรรณคดีไทย ประเพณีไทย ตลอดจนถึงจรรยา มารยาทไทย เป็นต้น กล่าวคือ พระพุทธศาสนามีอิทธิพลให้คนไทยมีจิตใจแบบไทย ดังเป็น

ที่ประจักษ์แล้วว่า คนไทยมีจิตใจโอบอ้อมอารีชอบช่วยเหลือคนตกทุกข์ได้ยาก ชอบทำบุญให้ทาน กระทั่งสัตว์ต่าง ๆ ทั้งนี้ด้วยได้รับอิทธิพลจากหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา

บทสรุป

การอนุรักษ์ที่ดีมีหลักสำคัญอยู่ 2 ประการ คือ อนุรักษ์เพื่อรักษาวัฒนธรรมให้พ้นจากการเสื่อมสลายโดยธรรมชาติและกาลเวลา และอนุรักษ์เพื่อพัฒนามรดกวัฒนธรรมให้กลับมาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมปัจจุบันให้ได้ (ผจงจิตต์ อธิคมน์นทะ, 2543) พระสงฆ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันกระทั่งเป็นไปในอนาคต จะเห็นว่ามี mốiเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของพุทธบริษัทเป็นอย่างยิ่งในฐานะที่เป็นศูนย์รวมศรัทธาของประชาชนผู้นับถือ และเป็นสัญลักษณ์แห่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติ และอีกประการหนึ่ง พระพุทธศาสนาเป็นเหมือนรากเหง้าแห่งความเป็นชาติ และเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมของประเทศไทย ทั้งด้านสังคม และวัฒนธรรม อาจกล่าวได้ว่า องค์การสงฆ์และตัวของพระสงฆ์เอง เป็นกลไกขับเคลื่อนวิถีชีวิตของชาวพุทธให้เคลื่อนที่ไปอย่างมั่นคงแบบพุทธ ขณะเดียวกันกระแสทางสังคม บ้านเมือง เหตุการณ์ต่าง ๆ ก็มีส่วนกำหนดบทบาทให้พระสงฆ์ต้องพัฒนาและปรับกลยุทธ์ในการสั่งสอน และอบรมประชาชนทุกกลุ่มอย่างฉลาด และเป็นปัจจุบัน คือ ทนต่อเหตุการณ์ที่เคลื่อนไหวในสังคม เพื่อปรับท่าทีของตนให้กระชับขึ้น และพระสงฆ์จะต้องอาศัยศรัทธาเป็นอยู่ ขณะเดียวกันก็จำต้องเข้ามามีบทบาทต่อชุมชน เพราะเหตุผลไว้ 3 ประการ คือ การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ต้องพึ่งพาปัจจัย 4 จากพุทธศาสนิกชน เหตุการณ์ในสังคมย่อมมีผลเกี่ยวข้องกับการบำเพ็ญสมณธรรม และโดยคุณธรรม คือ เมตตา กรุณา พระสงฆ์นั้น จะต้องช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์

เอกสารอ้างอิง

- กรมประชาสัมพันธ์. พระราชดำรัสในพิธีเปิดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย 25 มกราคม 2507. สืบค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2559 จาก <http://www.watmoli.com>.
- กรมศิลปากร. (2544). คู่มือถวายเป็นความรู้แด่พระสังฆาธิการในการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สมานพันธ์.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2539). การพึ่งตนเอง: ศักยภาพในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: สภาคาทอเล็ก แห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.
- เกษม จันทรแก้ว. (2541). เอกสารการสอนชุดวิชาประวัติศาสตร์และการจัดการป่าไม้ การจัดการสิ่งแวดล้อม (หน่วยที่ 8). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2551). วัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- จิระวิทย์ โกมลเปลิน. *ทฤษฎีวิชาส่งเสริมสุขภาพชีวิต 3 (เลือก) ภาคกลาง*. กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม. ๒๕๓๙. *พื้นฐานวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- เดชา บุญค้ำ. “การอนุรักษ์และการพัฒนา”, ใน *การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน เนื่องในวาระครบรอบสถาปนา 80 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. (เมษายน 2540).
- ทัศนิตา นาคเกษม. (2550). *ไทยศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- นิยพรรณ วรรณศิริ. (2540). *มานุษยวิทยา สังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประพันธ์ กุลวิจิณชัย. (2550). ค้นหาอะไรในวันสงกรานต์. *พุทธจักร*. 61(4), 154-165
- ผจงจิตต์ อธิคมนันทะ. (2543). *สังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เพิ่มพูน เศรษฐวรกุล. (2544). *การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาสังคม*. กรุงเทพมหานคร: ซี. อาร์. พรินติ้ง.
- ยศ สันตสมบัติ. (2539). *ท่าเกวียน*. กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2546). *สังคมวิทยาชุมชน: หลักการศึกษาวเคราะห์และปฏิบัติงานชุมชน*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานคณะกรรมการการกฤษฎีกา. (2535). *พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2505 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535*. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109/ตอนที่ 38.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2551). *ความหมายและขอบข่ายของวัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สุพัตรา สุภาพ. (2541). *สังคมและวัฒนธรรมไทย คำนิยม: ครอบครัว: ศาสนา: ประเพณี*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- สุพัตรา สุภาพ. (2540). *สังคมวิทยา*. (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุรสวัสดิ์ สุขสวัสดิ์. (2542). *การอนุรักษ์ศิลปกรรม*. เชียงใหม่: คณะจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุวิชาญ เกษจำนง. (2554). *ภาษากับวัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร: เอกรินทร์กรุ๊ป.
- Weaver Martin E.. (1993). *Conserving Buildings: Guide to Techniques and Materials*. New York: John Wiley & Sons.

ภูมิปัญญาการสร้างอารมณ์ขันในวรรณกรรมล้อ ประเภทร้อยกรองร่วมสมัยของไทย THE WISDOM OF CREATING HUMOR IN THAI PARODY - CONTEMPORARY POETRY

ฐานะมนตร์ กลิ่นจันทร์แดง

Tanamon Klinchandaeng

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

E-mail: tanamon.k@rmutsb.ac.th

Received November 7, 2020; Revised November 27, 2020; Accepted December 20, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาภูมิปัญญาการสร้างอารมณ์ขันในวรรณกรรมล้อประเภทร้อยกรองร่วมสมัยของไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีการเชื่อมโยงกับวรรณกรรมต้นแบบ และกลวิธีการสร้างความขบขัน โดยวิเคราะห์จากบทร้อยกรองร่วมสมัย จำนวน 2 เรื่อง คือ “ฉันจึงมาหาความหอย” ของไพฑูริย์ วงษ์เทศ และ “พาราสาวัดถ์” ของคมทวน คันธนู ผลการศึกษาพบว่า วรรณกรรมล้อประเภทร้อยกรองร่วมสมัยของไทยใช้กลวิธีการเชื่อมโยงกับวรรณกรรมต้นแบบ 3 วิธี ได้แก่ 1) การเลียนแบบถ้อยคำ 2) การเลียนเสียงสัมผัส และ 3) การเลียนรูปแบบคำประพันธ์ ส่วนกลวิธีการสร้างความขบขัน พบทั้งสิ้น 6 วิธี ได้แก่ 1) การสร้างเนื้อหาให้ขัดกับวรรณกรรมต้นแบบ 2) การสร้างเนื้อหาหรือแนวคิดให้ขัดกันเอง 3) การใช้ภาษาที่ขัดกับสัจนิยมทางวรรณกรรม 4) การหักมุม 5) การเล่นกับความหมายของคำ และ 6) การใช้คำที่แสดงถึงเรื่องเพศ การศึกษาวรรณกรรมล้อประเภทร้อยกรองร่วมสมัยของไทยสะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาของผู้แต่งในการใช้ภาษาและการประพันธ์ร้อยกรอง ตลอดจนแสดงให้เห็นภูมิปัญญาของสังคมที่ใช้วรรณกรรมล้อเป็นวิธีระบายความรู้สึกและแสดงออกซึ่งอารมณ์ขันของคนไทย

คำสำคัญ: การสร้างอารมณ์ขัน, วรรณกรรมล้อ, ร้อยกรองร่วมสมัย

Abstract

This article aims to study the wisdom of creating a sense of humor in the contemporary Thai verse literature. The objective of this study is to study strategies for linking with the underlying literature and strategies for creating comedy by analyzing two contemporary poems namely “I therefore came

to find the sorrow ” of Phaibun Wongthet and “Parasavatthi” from Komthuan Bowen. The study result showed that Thai contemporary verse literature uses 3 methods of linking with original literature: 1) Mimicking words; 2) Mimicking sounds; and 3) Mimicking poetry. Considering the ways to create humor, the 6 ways were found namely: 1) Creating content contrary to the original literature; 2) Creating content or ideas against one another; 3) Using language contrary to literary symbolism; 4) Contrasting; 5) Playing with the meaning of words and 6) Using words that represent sex. The study of parody literature in the genre of Thai contemporary poetry reflected the author's wisdom in language usage and poetry as well as showing the wisdom of society that uses parody literature as a means of expressing feelings and the humor of the Thai people.

Keywords: Creating humor, Parody, Contemporary Poetry

บทนำ

วรรณกรรมมีบทบาทหลายประการต่อผู้อ่านทั้งการให้ความบันเทิง การแสดงแนวคิดหรือภูมิปัญญาที่สร้างสรรค์จากแรงบันดาลใจ (ประคอง เจริญจิตรกรรม, 2551) ด้วยเหตุนี้ วรรณกรรมทุกเรื่องจึงล้วนเป็นแหล่งบันทึกภูมิปัญญาของนักปราชญ์และกวี เพื่อให้ได้ศึกษา ทำความเข้าใจ สืบทอด และประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมในสภาพสังคมแต่ละยุคสมัย วรรณกรรมประเภทหนึ่งที่แสดงถึงภูมิปัญญาการสร้างสรรค์เชิงศิลปะการประพันธ์ คือ วรรณกรรมล้อ หรือ parody “วรรณกรรมล้อ” เป็นศัพท์ที่ราชบัณฑิตยสถานบัญญัติขึ้นใช้แทนคำภาษาอังกฤษว่า “parody” หมายถึง งานเขียนที่เลียนคำพูดลีลาทัศนคติน้ำเสียงและความคิดของนักเขียนคนใดคนหนึ่ง โดยทำให้กลายเป็นเรื่องตลกขบขันด้วยการนำลักษณะบางประการมาเน้นทำให้เกิดความเป็นจริง ซึ่งเป็นวิธีเดียวกับที่นักเขียนการ์ตูนเขียนภาพล้อ จัดว่าเป็นการล้อเชิงเสียดสีประเภทหนึ่ง และจุดประสงค์ก็อาจจะเป็นไปได้ทั้งเพื่อท้วงติงหรือเพื่อเยาะเย้ยถากถาง

คำอธิบายข้างต้นเน้นลักษณะของวรรณกรรมล้อที่ความขบขันและการเลียนแบบลักษณะบางประการของนักเขียนอื่น ซึ่งลักษณะดังกล่าวอาจปรากฏสอดแทรกในบางส่วนบางตอนของวรรณกรรมเรื่องหนึ่ง ๆ หรือเป็นลักษณะทั้งหมดของวรรณกรรมเรื่องใดเรื่องหนึ่งทั้งเรื่องก็ได้ ส่วนคำอธิบายของแอบรัมส์ (M.H. Abrams) กล่าวถึง parody ว่าเป็นการ “เลียนงานวรรณกรรมเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีเนื้อหาและวิธีเขียนเคร่งขมจริงจังหรือเอาท่วงทำนองเขียนอันมีลักษณะพิเศษของนักประพันธ์คนใดคนหนึ่งมาล้อเลียนโดยใช้กับเรื่องที่ชั้นต่ำกว่า และใน *The Concise Oxford Companion to English Literature* อธิบายถึง parody ว่า The term parody first referred to a narrative poem in epic

metre, but is not generally restricted in later use. The parodist must both imitate and create incongruity in relation to the pretext, and parody has, contrary to pastiche, traditionally had a comic dimension. Unlike satire, parody targets a pre-existing text, rather than persons or events in real world.

คำอธิบายทั้งสองนี้เน้นถึงลักษณะของ parody ที่เป็นวรรณกรรมซึ่งแต่งขึ้นเลียนแบบและล้อวรรณกรรมเรื่องอื่น โดยมีลักษณะเฉพาะประการสำคัญ คือ การสร้างความตลกขบขัน นำหัวเราะ นอกจากนี้ คำว่า parody ยังมีความหมายที่แบ่งออกได้เป็น 2 ประการ ประการแรกคือ กลวิธี (technique) การเลียนแบบและล้อลักษณะบางประการของนักเขียน หรือวรรณกรรมเรื่องอื่นซึ่งผู้แต่งนำมาสอดแทรกไว้ในวรรณกรรมที่แต่งขึ้น แต่การเลียนแบบและล้อนั้นมิได้เป็นโครงสร้างทั้งหมดของวรรณกรรม ส่วนความหมายประการที่สองคือเป็นวรรณกรรมซึ่งองค์รวมทั้งหมดสร้างสรรค์ขึ้นโดยเลียนแบบและล้อวรรณกรรมเรื่องอื่น (general parody) ซึ่งอาจเป็นเพียงเรื่องเดียวหรือหลายเรื่องก็ได้

แม้ว่าวรรณกรรมล้อจะมีลักษณะที่เฉพาะเจาะจงดังความหมายข้างต้น แต่ก็มิได้หมายความว่าวรรณกรรมล้อจะมีลักษณะตายตัวหรือมีลักษณะการเลียนแบบและล้อด้วยวิธีการแบบเดิม ๆ แท้ที่จริงแล้ววรรณกรรมล้อมีการเปลี่ยนแปลงความหมายและลักษณะไปตามยุคสมัยและกระแสวรรณกรรมจากการศึกษาประวัติศาสตร์วรรณกรรมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พบว่าวรรณกรรมที่นับได้ว่าเป็นวรรณกรรมล้อเรื่องแรก คือเรื่อง ระเด่นลันได (โชชิตา มณีใส, 2540) แต่งโดยพระมหามานตรี (ทรัพย์) ในสมัยรัชกาลที่ 3 และได้รับความนิยมแพร่หลายในสมัยนั้น ระเด่นลันไดเป็นเรื่องของแขกขอทานชื่อลันไดที่ไปมีความสัมพันธ์กับนางประแดะ เมียของแขกเลี้ยงวัวชื่อประดู่ เรื่องระเด่นลันไดนั้นแต่งยังไม่จบสมบูรณ์แต่มีความโดดเด่นในฐานะที่เป็นวรรณกรรมล้อที่แปลกใหม่ โดยใช้บทละครเรื่องอิเหนา พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 2 เป็นต้นแบบในการล้อเลียน ซึ่งวัตถุประสงค์ของการแต่งอาจเป็นไปเพื่อเสียดสีบุคคลและพฤติกรรมอันผิดทำนองคลองธรรมตลอดจนเหตุการณ์ในสังคมเรื่องอื่น ๆ

ระเด่นลันไดมีกลวิธีในการล้อเลียนวรรณกรรมต้นแบบหลายวิธี ทั้งกลวิธีด้านการนำเสนอเรื่องและกลวิธีด้านภาษา โดยพบการใช้ภาษาเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงกับวรรณกรรมต้นแบบคือเรื่องอิเหนา เช่น การเลียนสำนวน การใช้คำภาษาขวา เป็นต้น นอกจากนี้ยังใช้กลวิธีต่าง ๆ เพื่อให้เกิดอารมณ์ขัน เช่น การใช้ภาษาที่ขัดแย้งกัน การใช้คำไม่เป็นแบบแผน การสร้างภาพพจน์ซ้ำซ้อน เป็นต้น กล่าวได้ว่าระเด่นลันไดเป็นวรรณกรรมล้อที่ทำได้อย่างแยบคายและโดดเด่นมากที่สุดเรื่องหนึ่ง

วรรณกรรมล้ออีกเรื่องหนึ่งคือเรื่องวงศ์เทวราช พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นเพื่อเป็นวรรณกรรมล้อเลียนบทละครชื่อวงศ์เทวราชเหมือนกันนี้ของหลวงพัฒน์พงศ์ภักดี (ทิม สุขยางค์) ในสมัยที่ยังเป็นขุนจบพลรักษ์ (วงศ์เทวราช, คำนำ) ดังที่พระองค์ได้พระราชทานหมายเหตุไว้ในบานแพนกว่า

ว่าเรื่องนี้มิรู้ว่ามีผู้ใด

คิดไว้เป็นกลอนแต่ก่อนมา...

ไม่รู้จักเจ้าของอยากลองล้อ

จึงแต่งต่อลงดูหน่อยจะพลอยส่ง

หวังจะต่อแต่พอให้จบลง

อุตส่าห์เลียนให้คงคำเขาใช้

(วงศ์เทวราช)

จะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ของเรื่องวงศ์เทวราชคือการล้อเลียน โดยปรากฏลักษณะของการล้อเลียนตามแบบวรรณกรรมล้อด้วยการ “คงคำเอาไว้” หมายถึงการคงรูปภาษาของวรรณกรรมตัวบทไว้บางส่วน ทำให้ผู้อ่านสามารถเชื่อมโยงถึงตัวบทเดิมได้ นอกจากนั้นแล้วพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวยังทรงใช้กลวิธีเพื่อสร้างความขบขันอีกหลายวิธี เช่น การใช้คำที่ให้ภาพตลกขบขัน การใช้ศัพท์จนแปลก ๆ การใช้ศัพท์ภาษาต่างประเทศอย่างไม่เหมาะสม เป็นต้น

วรรณกรรมล้อสมัยเก่าเรื่องสุดท้ายคือเรื่องโคลงโลกนิติจำแลง พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6 ซึ่งทรงแต่งขึ้นเพื่อล้อเลียนโคลงโลกนิติ โดยใช้โคลงดั้งเดิมของโคลงโลกนิตินำมาดัดแปลงให้มีรูปภาพและเนื้อหาผิดแปลกไป เนื้อหาของโคลงโลกนิติจำแลงนั้น รัชกาลที่ 6 ทรงปรับเพื่อให้เข้ากับยุคสมัย เป็นการสื่อแนวคิดแบบใหม่ ขณะเดียวกันก็เป็นการล้อเลียนวรรณกรรมตัวบทของเดิมไปพร้อมกันด้วย

สำหรับวรรณกรรมร้อยกรองร่วมสมัยของไทย¹ พบว่ามีวรรณกรรมเสียดสีเพื่อความขบขันหลายเรื่อง เช่น งานของสุจิตต์ วงษ์เทศ, ชรรค์ชัย บุนปาน, อังคาร กัลยาณพงศ์, ศักดิ์สิริ มีสมสืบ เป็นต้น แต่วรรณกรรมที่จัดว่าเป็นวรรณกรรมล้อโดยตรงนั้นกลับพบไม่มากนัก ที่โดดเด่นได้แก่ หนังสือเรื่อง “ฉันทจินมาหาความหยอย” ของไพฑูริย์ วงษ์เทศ และร้อยกรองเรื่อง “พาราสาวัตถิ” ของคมทวน คันธนู วรรณกรรมทั้งสองเรื่องน่าสนใจศึกษาทั้งในแง่กลวิธีการเชื่อมโยงวรรณกรรมต้นแบบและการสร้างความขบขันอันจะสามารถสะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาในการสร้างสรรค์วรรณกรรมล้อได้

ดังนั้น ในบทความนี้ผู้เขียนจึงมุ่งศึกษาวิธีการเชื่อมโยงกับวรรณกรรมต้นแบบในวรรณกรรมล้อประเภทร้อยกรองร่วมสมัยของไทย และกลวิธีการสร้างความขบขันในวรรณกรรมล้อประเภทร้อยกรองร่วมสมัยของไทย โดยในบทความนี้จะเลือกวรรณกรรมล้อร่วมสมัยมาศึกษาให้เห็นถึงภูมิปัญญาการสร้างสรรค์วรรณกรรมล้อ จำนวน 2 เรื่อง คือ “ฉันทจินมาหาความหยอย” ของไพฑูริย์ วงษ์เทศ และร้อยกรองชุด “พาราสาวัตถิ” ของคมทวน คันธนู โดย “ฉันทจินมาหาความหยอย” ของไพฑูริย์ วงษ์เทศ เป็นหนังสือรวมบทกวี บทความ และเรื่องสั้นล้อเลียนบทกวี บทความ และเรื่องสั้นของนักเขียนท่านอื่น ๆ หลายคน ได้รับการตีพิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2525 ซึ่งไพฑูริย์ได้ให้คำจำกัดความว่าเป็น “วรรณกรรมร่วมสมัย” โดยไพฑูริย์ได้นำนักคิด นักเขียน และนักวิชาการจำนวนหนึ่งมาเป็นแบบของการล้อเลียน โดยทำให้หนังสือเล่มนี้เป็นประหนึ่งหนังสือรวมงานเขียนของท่านต่าง ๆ เหล่านั้น แต่จะแปลงชื่อผู้เขียนให้แปลกไปในเชิงตลกโปกฮา ตัวอย่างเช่น สุชาติ สวัสดิ์เสียว ชรรค์ชัย บุนปาน คมทวน คันธนู เป็นต้น ด้านข้อเขียนที่เป็นเหมือนข้อเขียนของนักเขียนเหล่านั้น แม้ว่าจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับตัวบทวรรณกรรมดั้งเดิมบ้าง แต่ก็ได้รับการปรับเปลี่ยนให้แปลกออกไปทั้งภาษาและเนื้อหาของข้อเขียนนั้น ทั้งนี้เพื่อการล้อเลียนให้เกิดความขบขันนั่นเอง ในบทความนี้จะเลือกศึกษาตัวบทจากเรื่องฉันทจินมาหาความหยอยเฉพาะที่เป็นร้อยกรองเท่านั้น ได้แก่

- “สวนขวด” และ “เสียเหล่า” ของอังคาร กัลยาณพงศ์ ล้อเลียน อังคาร กัลยาณพงศ์
- “ไข่มบจนจก” “หวานคมครก” ถีบจักรสูสัจจะ” “นกเค้าแมว” และ

¹ วรรณกรรมร่วมสมัย คือ วรรณกรรมที่แต่งขึ้นตั้งแต่ช่วงปลายรัชกาลที่ 7 ประมาณ พ.ศ. 2470 จนถึงปัจจุบัน (رينฤทัย สัจจพันธ์, 2537 : 17)

- “เพียงกลองเคลื่อนไหว” ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ล้อเลียน เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์
- “เจ้าขุนทองไปชี้” ของสุจิตต์ มั่นเทศ ล้อเลียน สุจิตต์ วงษ์เทศ
- “คน” “สุขารมณ์” “คิด” “ฉันคือใคร” “อภิปราย ‘น้ำ’ กับ ‘หิน’”
- “จินตนาการหมายเลข 3500” และ “เสียง” ของจำจ แซ่ลิ่ม ล้อเลียน จำจ แซ่ตั้ง
- “นิยายแฝงลึง (ฉบับอ้าเจ๊ก)” ของคมทวน คันคะเยอ ล้อเลียน คมทวน คันธนู

ส่วน “พาราสาวดี” เป็นบทกวีของคมทวน คันธนู ซึ่งปรากฏอยู่ในหนังสือ “วิเคราะห์วรรณกรรม วิเคราะห์วรรณกร” ของคมทวนเอง บทกวีพาราสาวดีนี้แบ่งเนื้อหาเป็นสองส่วน ส่วนแรกนำเสนอในรูปของกลอนบทละครมีเนื้อหาเสียดสีสังคมไทยโดยไม่ได้ใช้การล้อเลียน มีความยาวพอสมควรและมีเนื้อหาต่อเนื่องกัน ส่วนที่สองเป็นการนำวรรณกรรมโบราณมาแต่งล้อเลียนเป็นบทร้อยกรองสั้น ๆ แทรกอยู่เป็น ช่วง ๆ ระหว่างเนื้อหาส่วนแรก รูปแบบคำประพันธ์จะแตกต่างกันไปตามเรื่อง การศึกษาครั้งนี้จะศึกษาเฉพาะเนื้อหาส่วนที่สองนี้เท่านั้น

พาราสาวดีได้นำวรรณกรรมโบราณเรื่องต่าง ๆ มาล้อเลียนดังนี้

- พาราสาวดี 1 รำลาวกระทบไม้ (แปลง)	ดัดแปลงจาก เพลงรำลาวกระทบไม้
- พาราสาวดี 2 เพลงกล่อมเด็กแปลง	ดัดแปลงจาก เพลงกล่อมเด็ก
- พาราสาวดี 3 อาชยานแปลง	ดัดแปลงจาก อาชยานท่องจำสระไอไม่มีม้วน
- พาราสาวดี 4 แม่ศรีแปลง	ดัดแปลงจาก เพลงแม่ศรี
- พาราสาวดี 5 เพลงระบำแปลง	ดัดแปลงจาก เพลงระบำ
- พาราสาวดี 6 เพลงพิชฐานแปลง	ดัดแปลงจาก เพลงพิชฐาน
- พาราสาวดี 7 จารึก ดช.รอด(หน้าที่ 1)	ดัดแปลงจาก ศิลจารึกพ่อขุนรามคำแหง
- พาราสาวดี 8 สุภาชีวิตพระร่วมฯ	ดัดแปลงจาก สุภาชีวิตพระร่วง
- พาราสาวดี 9 โลกนิติบทที่ 594	ดัดแปลงจาก โคลงโลกนิติ
- พาราสาวดี กาพย์ ไชยา สุริยัน	ดัดแปลงจาก กาพย์พระไชยสุริยา

กลวิธีการเชื่อมโยงกับวรรณกรรมต้นแบบ

จากความหมายของวรรณกรรมล้อที่ได้อภิปรายไปในช่วงต้นของบทความ ทำให้ทราบว่าวัตถุประสงค์สำคัญของวรรณกรรมล้อคือการชี้ให้ผู้อ่านเห็นความต่างอันน่าขันระหว่างตัววรรณกรรมล้อและวรรณกรรมต้นแบบ ดังนั้นในกระบวนการสร้างวรรณกรรมล้อจะต้องทำให้วรรณกรรมล้อนั้นมีความคล้ายคลึงกับวรรณกรรมต้นแบบเสียก่อน ด้วยการใช้ลักษณะทางวรรณกรรมบางประการให้เหมือนหรือเลียนมาจากวรรณกรรมต้นแบบ กล่าวคือสร้างให้เกิดการเชื่อมโยงถึงกันนั่นเอง หากไม่สามารถทำได้ดังนั้นแล้ว วรรณกรรมล้อก็จะประสบความล้มเหลวในการล้อเลียนไป เพราะเมื่อผู้อ่านไม่สามารถเทียบเคียงกับต้นแบบได้ตั้งแต่แรก ก็จะไม่เห็นความแตกต่าง จึงไม่เกิดความขบขัน และสูญเสียสาระที่ผู้แต่งต้องการสื่อไปโดยสิ้นเชิง

สำหรับวรรณกรรมล้อทั้งสองเรื่องที่น่าสนใจ พบว่า ผู้เขียนมีกลวิธีในการเชื่อมโยงวรรณกรรมของตนเข้ากับวรรณกรรมต้นแบบทั้งสิ้น 3 วิธี ดังนี้

1. การเลียนแบบถ้อยคำ คือการใช้คำหรือถ้อยคำในวรรณกรรมล้อให้เหมือนกันกับคำหรือถ้อยคำของวรรณกรรมต้นแบบบางส่วน ตัวอย่างเช่น

- วรรณกรรมล้อ

สิ่งซึ่งหาไม่ได้ในคำพูด ข้าพสุจน์ไม่ได้ในเหตุผล
เพราะไม่พูดไม่พิสูจน์จึงพิกล เราจะค้นไม่ได้ถ้าไม่พบ
และเราอาจไม่ได้ไม่มีสูญ หนึ่งไม่ดีแม่ไม่ดูก็ไม่จบ
หนึ่งดีไม่มีจอกก็ไม่ครบ ไม่มีศพบไม่มีผีไม่มีใคร
(ถึบจักรสู่สัจจะ, ฉันทินมาหาความหอย : 97)

วรรณกรรมต้นแบบ

สิ่งซึ่งพิสูจน์ไม่ได้ในคำพูด ข้าพสุจน์ไม่ได้ในเหตุผล
ทั้งคิดเอาไม่ได้ในใจตน เราจะค้นไม่ได้ในการพบ
และเรากล่าวไม่ได้ไม่มีอยู่ เพราะสำแดงให้ดูอยู่ไม่จบ
ว่ามีอยู่ก็ไม่ได้เพราะไม่ครบ มันไม่หลบแต่ก็เร้นพอเป็นไป
(จักรสู่สัจจะ, คำหายาด : 105)

จะเห็นได้ว่าวรรณกรรมล้อมีการเลียนถ้อยคำของวรรณกรรมต้นแบบในหลาย ๆ ส่วนของบทกวี บางจุดก็ยืมเอาถ้อยคำในวรรณกรรมต้นแบบมาทั้งวรรค ทำให้ถ้อยคำโดยรวมของวรรณกรรมล้อมีความคล้ายคลึง เมื่ออ่านแล้วก็สามารถเชื่อมโยงกับวรรณกรรมต้นแบบได้

ในวรรณกรรมล้อของคมทวน คันธกัณฑ์พบลักษณะกลวิธีเช่นนี้ ตัวอย่างเช่น

- วรรณกรรมล้อ

ห้ามหญิงไว้อย่าให้	จุดคว้น
ห้ามสุริยะส่องมะริกัน	แสงไขรั
ห้ามภิกขุอย่าให้ฉัน	แซร์เถื่อน
ห้ามตั้งนี้ไว้ได้	จึงห้ามนินจา

(พาราสาวัดตี 9 -โลกนิติบทที่ 594,
วิเคราะห์วรรณกรรมฯ : 244)

วรรณกรรมต้นแบบ

ห้ามเพลิงไว้อย่าให้	มีคว้น
ห้ามสุริยะแสงจันทร์	ส่องไขรั
ห้ามอายุให้หัน	คินเล่า
ห้ามตั้งนี้ไว้ได้	จึงห้ามนินทา

(โคลงโลกนิติ, ออนไลน์)

จะเห็นได้ว่าการเลียนถ้อยคำสำนวนของวรรณกรรมต้นแบบในวรรณกรรมล้อเป็นกลวิธีที่วรรณกรรมล้อทุกบทจะใช้เหมือน ๆ กัน เพราะถ้อยคำในร้อยกรองเรื่องหนึ่งเป็นสิ่งที่มีความเอกลักษณ์ เมื่อผู้เขียนวรรณกรรมล้อนำมาใส่ในร้อยกรองของตนก็ทำให้เกิดความเชื่อมโยงสู่ต้นแบบได้

2. การเลียนเสียงสัมผัส คือการใช้คำที่มีเสียงสระและพยัญชนะสะกดเดียวกันในตำแหน่งส่งสัมผัส หรือใช้เสียงสัมผัสนอกเหมือนกันนั่นเอง ซึ่งเป็นกลวิธีสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้ผู้อ่านเชื่อมโยงถึงวรรณกรรมต้นแบบได้ เพราะเสียงสัมผัสที่คล้องจองต่อเนื่องจะช่วยให้การจดจำบทกวีในช่วงนั้น ดังตัวอย่าง

- วรรณกรรมล้อ

สาธุสะจะขอให้	ด้วยอวัยะนา
ลับแนแลเก่ามา	ตามประสาเลื้อดทาสี
ข้าเจ้าเอาตอขอ	ให้ดอกทอกอกาลี
ขานไปไหน	ติมิติที่น้ำยา...
อยู่มาหมู่ข้าเฝ้า	ก็กว้านเขาวาสตรี
ที่หน้าชาติดี	ทำมโหรีที่เคหา

(พาราสาวัดตี-กาพย์ ไชยา สุริยัน : 247)

- วรรณกรรมต้นแบบ

สาธุสะจะขอไหว้	พระศรีไตรสระณะ
พ่อแม่แลครุบา	เทวดาในราศี
ข้าเจ้าเอา ก ข	เข้ามาต่อ ก กา มี
แก้ไขในเท่านี้	ติมิติอย่าตรีชา...
อยู่มาหมู่ข้าเฝ้า	ก็หาเยาวะนารี
ที่หน้าชาติดี	ทำมโหรีที่เคหา

(กาพย์พระไชยสุริยา)

จะพบว่า มีลักษณะของการคงเสียงสัมผัสให้เหมือนกันระหว่างวรรณกรรมล้อและวรรณกรรมตัวบท เช่น ในต้นแบบใช้ ไหว้-ไตร วรรณกรรมล้อใช้ว่า ให้-อวย ต้นแบบใช้ นา-รี-ดี วรรณกรรมล้อใช้ว่า สตรี-ดี เป็นต้น กล่าวได้ว่าการเลียนเสียงสัมผัสเป็นลักษณะทั่วไปอีกประการหนึ่งของวรรณกรรมล้อ เป็นการเสริมความคล้ายคลึงกับวรรณกรรมตัวบทให้มีมากยิ่งขึ้น เมื่อผู้อ่านอ่านแล้วก็จะเกิดความเชื่อมโยงได้ง่ายยิ่งขึ้น

3. การเลียนรูปแบบคำประพันธ์ คือการใช้รูปแบบคำประพันธ์เดียวกับตัววรรณกรรมต้นแบบ จัดได้ว่าเป็นกลวิธีพื้นฐาน เพราะรูปแบบคำประพันธ์เป็นตัวกำหนดลักษณะลีลาของบทร้อยกรอง ตั้งแต่ต้น หากใช้คำประพันธ์ต่างชนิดกันก็ย่อมทำให้เกิดความแตกต่างมากเกินไปจนไม่สามารถเชื่อมโยงถึงกันได้ ซึ่งจะพบว่าในร้อยกรองล้อเลียนทุกบทจะใช้รูปแบบคำประพันธ์เดียวกับร้อยกรองต้นแบบทั้งสิ้น เช่น บทกวี “นิยายแผ่นดิน” ของคมทวน คันธนู มีการใช้คำประพันธ์หลายชนิด เช่น ฉันท์ โคลง กลอน ฯลฯ ในบทกลอนล้อเลียนชื่อ “นิยายแผ่ผั่งลิง (ฉบับอาเจ็ก)” ของไพบุลย์ วงษ์เทศ ก็ใช้คำประพันธ์ต่าง ๆ เหล่านี้ตามไปด้วย

นอกจากนั้นแล้ว ในบทกวีชื่อ “คน” ของไพบุลย์ วงษ์เทศ ยังได้มีการเลียนแบบการใช้รูปแบบวรรณรูป (Concrete Poetry) ในบทกวีชื่อเดียวกันนี้ของจำง แซ่ตั้ง ซึ่งต้องอาศัยการจัดวางถ้อยคำให้เป็นรูปแบบเหมือนกัน ดังตัวอย่าง

- วรรณกรรมล้อ

คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน
คน คน คน คนเร็ว ๆ เข้า ข้าวเดือดแล้ว คน ๆ

(คน, ฉันจึงมาหาความหอย : 173)

- วรรณกรรมต้นแบบ

คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน
คน คอยรถเมลิโดยสารประจำทาง.....ที่กรุงเทพฯ

(คน, ยามเช้า : ไม่มีเลขหน้า)

ในที่นี้วรรณกรรมล้อได้เลียนแบบการนำคำมาเรียงติดกันของวรรณกรรมต้นแบบ ซึ่งมีความโดดเด่น ทำให้เกิดความเชื่อมโยงถึงกันได้ทันที แสดงให้เห็นว่ารูปแบบคำประพันธ์รวมไปถึงการจัดวางถ้อยคำก็มีส่วนต่อการเชื่อมโยงความคิดระหว่างวรรณกรรมล้อและวรรณกรรมต้นแบบด้วยเช่นกัน

อีกลักษณะหนึ่งของรูปแบบคำประพันธ์คือการใช้สัจนิยมของเพลงพื้นบ้าน โดยในเพลงพื้นบ้านจะมีถ้อยคำบังคับบางส่วน นอกเหนือจากนั้นก็ยังสามารถสร้างสรรค์เนื้อความได้ตามใจผู้ร้อง ดังตัวอย่างเช่นการใช้รูปแบบเพลงพิชฐานมาใช้สร้างวรรณกรรมล้อของคมทวน คันธนู ดังนี้

พิชฐานเอ๋ย

มือหนึ่งถือพาน

ถือพานดอกเบ๊

มือหนึ่งถือพาน

ถือพานดอกเบ๊

เกิดชาติไหน

อย่าให้เจอหน้า

พวกตัวห้าตัวเหี้ย

เอ๋ยพิชฐานวานไหว

พี่น้องทั้งหลายอย่าจั่วเจีย

ลืมหาตุเสีย

ตัวห้าตัวเหี้ย กำลังนั่งบนหลังเอ๋ย

(พาราสาวดี 6-เพลงพิชฐานแปลง, วิเคราะห์วรรณกรรมฯ : 233)

สัณนิษของเพลงพิชฐานก็คือการขึ้นต้นด้วยบทที่ว่า “พิชฐานเอ๋ย มือหนึ่งถือพาน ถือพานดอก...” ซึ่งผู้ร้องสามารถนำคำมาต่อคำว่าดอกในที่นี้ได้อิสระ และในการลงท้ายต้องลงด้วยคำว่า “เอ๋ย” ดังตัวอย่างการร้องพิชฐาน ดังนี้

พิชฐานเอ๋ย	มือหนึ่งถือพาน
พานดอกเอ๋ย คุณ	มือหนึ่งถือพาน
พานดอกเอ๋ยคุณ	ทำบุญด้วยสิ่งใด
หนอทำอย่างไร	จะได้ร่วมหอกับแม่คุณ
พิชฐานวานไหว	ขอให้ได้ดังพิชฐาน ฐานเอ๋ย

(เพลงพิชฐาน, ออนไลน์)

จะเห็นได้ว่าความทวนได้ใช้รูปแบบของเพลงพื้นบ้านมาใช้ โดยเลียนแบบในส่วนของสัณนิษ ในการร้องเพลงเพื่อก่อให้เกิดการเชื่อมโยงไปสู่ลักษณะต้นแบบได้

ภูมิปัญญาการสร้างความขบขัน

ความขบขันเป็นเป้าหมายหลักประการหนึ่งของวรรณกรรมล้อ ดังนั้นผู้แต่งจึงต้องสรรหากลวิธีต่าง ๆ ที่จะสร้างความขบขันแก่ผู้อ่านให้ได้ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าในวรรณกรรมล้อประเภทร้อยกรองร่วมสมัยของไทยปรากฏภูมิปัญญาในการสร้างอารมณ์ขันหลายวิธี ดังนี้

1. การสร้างเนื้อหาให้ขัดกับวรรณกรรมต้นแบบ วรรณกรรมต้นแบบที่กวีเลือกมาล้อเลียนนั้น มักจะเป็นงานที่จริงจัง เคร่งขรึม เน้นการนำเสนอแนวคิดที่หนักแน่น ซึ่งกวีจะนำเอาตัวบทที่จริงจังเหล่านั้นมาปรับเปลี่ยนใหม่ให้มีเนื้อหาที่ขัดกับต้นแบบอย่างสิ้นเชิง ตัวอย่างเช่น ในร้อยกรองชื่อ “หวานคมครก” ของไพบุลย์ วงษ์เทศ เป็นบทล้อเลียนบทกวีชื่อ “หวานคมเคียว” ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ซึ่งในบทกวีต้นแบบนั้นเนาวรัตน์ได้แสดงภาพของชายหนุ่มหญิงสาวที่มาช่วยกันเกี่ยวข้าว เป็นภาพความรักที่สวยงามแอบอิงกับวิถีชนบท ดังว่า

เพรียกเพลงเรือเมื่อสำอางหมอกจางสี	ระเรื่อรีเลียปลัดตัดชายหนอง
สาวเจ้าพายย่ายเยื้องขำเลื่องมอง	หนุ่มก็พริ้งเพลงเกี่ยวเกี่ยวแก้มกัน
ไอ้ข้อพิพัยรวงทองชะน้องเอ๋ย	พี่ควงเคียวเกี่ยวเกี่ยวไม้ไผ่หวาน
หวาดแต่ใจเจ้าไม่จริงมึงแจ่มจันทร์	จะเกี่ยวค่างเสียดกลางคันเท่านั้นเอ๋ย

(หวานคมเคียว, คำหยาด : 166)

แต่ในบท “หวานคมครก” ไพบุลย์ได้ปรับเปลี่ยนบิดผันเนื้อหาไปอย่างหน้ามือเป็นหลังมือ โดยกล่าวถึงภาพการใช้บริการอาบอบนวดของผู้ชายเสียแทน ดังว่า

เพรียกเพลงเรือพายในอ่างหมอกจางสี	ระเรื่อรีใส่ถุงยางระวังหนอง
สาวเจ้าลึงนวดเฟิ่นเข้มนมอง	หนุ่มเจ้าร้อง อู๊-เสียว ต่างเกี่ยวกัน
ไอ้หมอนวดมือทองเจ้าน้องเอ๋ย	พี่ควงสากตำเลยไม่เคยหวาน
หวาดแต่ครกเจ้าไม่ล้างมาหลายวัน	จะติดเชื้อสากคันเท่านั้นเอ๋ย

(หวานคมครก, ฉันทนา มาหาความหยอ : 95)

จะเห็นได้ว่าเป็นเนื้อหาที่ต่างกันโดยสิ้นเชิง แต่เมื่อผู้อ่านอ่านวรรณกรรมล้อไปก็เกิดความเชื่อมโยงกับวรรณกรรมต้นด้วยกลวิธีทางภาษาที่ได้กล่าวไปแล้ว และเมื่อเชื่อมโยงไปผู้อ่านก็จะเห็นความแตกต่าง ลึกล้นอย่างสิ้นเชิงของร้อยกรองทั้งสองบท กล่าวคือเกิดความขัดกันหรือความไม่เหมาะสมกลมกลืน (Incongruity) ระหว่างวรรณกรรมล้อและวรรณกรรมต้นแบบ ทำให้ผู้อ่านที่ประจักษ์กับสภาพนี้เกิดความขบขันขึ้นได้

ความขัดกันกับวรรณกรรมต้นแบบนี้ยังรวมถึงความไร้แก่นสารในเนื้อหาของตัววรรณกรรมล้อ ซึ่งขัดกับต้นแบบที่มีสาระมีแก่นสาร ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ห้ามหญิงไว้อย่าให้	จุดคว้น
ห้ามสุริเยส่องมะริกัน	แสบไซรั
ห้ามภิกขุอย่าให้ฉั่น	แซร์เถื่อน
ห้ามตั้งนี้ไว้ได้	จึงห้ามนินจา

(พาราสาวดี 9-โลกนิติบทที่ 594, วิเคราะห์วรรณกรรมฯ : 244)

ในบทกวีนี้ผู้แต่งได้แต่งให้เนื้อหาล้อไปกับโคลงโลกนิติซึ่งต้องการจะสอนถึงสัจธรรมเกี่ยวกับการนินทา ซึ่งประเด็นสำคัญของโคลงโลกนิติดั้งเดิมจะอยู่ในบาทสุดท้าย ที่ว่า “ห้ามตั้งนี้ไว้ได้ จึงห้ามนินทา” เมื่อผู้อ่านอ่านโคลกล้อเลียนบทนี้ก็จะเกิดความคาดหวังกับสารบางอย่างในโคลงบาทสุดท้าย แต่สุดท้ายแล้วกลับพบว่าโคลงพูดถึง “นินจา” ซึ่งไม่สื่อความหมายอะไร แต่เพียงเลือกคำที่มีเสียงใกล้เคียงกับคำว่า “นินทา” ในโคลงของเดิมเท่านั้น เป็นการสร้างความผิดหวังแก่ผู้อ่านอันสะท้อนให้เห็นความไร้แก่นสารของตัวบท แต่ก็มีความไร้แก่นสารที่มุ่งความตลกขบขันเป็นสำคัญ เพราะสามารถสร้างความประหลาดใจแก่ผู้อ่านได้ เนื่องจากสิ่งที่ชวนขันต้องมีธาตุของความประหลาดใจ เป็นแกนสำคัญ (ไชยिता มณีใส, 2544)

2. การสร้างเนื้อหาหรือแนวคิดให้ขัดกันเอง กลวิธีนี้เป็นการสร้างเนื้อหาหรือแนวคิดให้มีความขัดแย้งกันเองภายในตัวบทวรรณกรรมล้อนั้น ซึ่งต่างจากกลวิธีแรกที่เป็นความขัดแย้งระหว่างเรื่อง ผู้แต่งอาจจะแต่งให้วรรณกรรมล้อมีเนื้อหาหรือแนวคิดอย่างหนึ่งในช่วงแรก แต่แล้วก็แสดงให้เห็นเนื้อหาหรือแนวคิดที่ขัดแย้งกับความคิดนั้น ในกวีนิพนธ์บทเดียวกัน ตัวอย่างเช่น

ตมกินตฤณชาติไม่ชื่นฉ่ำ	ไม่ตมด้าเหมือนตมเหล่าฝรั่ง
เจ้าชื่นชมอมซี้ขนมปัง	บรันตีเยียวฝรั่งอนิจจา
มิเหมือนเรานฤมิตศิลปกรรม	ตมด้าทิพย์สุนทรีย์แก้กล้า
เย็นลงปลอบโขงด้วยโซดา	เสน่หาดวงตาด้วยดวงใจ

(สวนขวด, ฉันจึงมาหาความหอย : 57)

ในช่วงแรกของบทกวีข้างต้นกวี² ได้แสดงแนวคิดเหยียดหยามผู้ที่ชอบตมเหล่าฝรั่ง โดยแสดงความแตกต่างของตนเองว่า “นฤมิตศิลปกรรม ตมด้าทิพย์สุนทรีย์” ซึ่งบ่งนัยของความสูงส่ง เข้าถึงความงามของศิลปะ มีความเป็นศิลปิน แต่แทนที่เนื้อหาช่วงต่อไปจะแสดงให้เห็นการ “นฤมิต

² คำว่ากวีในที่นี้เป็นกวีในจินตนาการที่ผู้แต่งวรรณกรรมล้อสร้างขึ้นมาก็มี โดยเลียนแบบกวีที่มีตัวตนจริง

ศิลปกรรม” ของกวี กลับบอกว่า “เย็นลงตลอดโขงด้วยโซดา” ซึ่งขัดกับเนื้อหาที่แสดงความสูงส่งแบบศิลปินในตอนแรกโดยสิ้นเชิง จะพบว่าเนื้อหาที่กล่าวว่า “นฤมิตศิลปกรรม” กับ “ตลอดโขงด้วยโซดา” ไม่ได้มีความสอดคล้องกลมกลืนกันเลย แต่ผู้แต่งก็นำมาร้อยเรียงเข้าด้วยกันอย่างจงใจด้วยท่าทีประดักประเดิด ความลักลั่นตรงนี้เองที่ทำให้เกิดอารมณ์ขันขึ้นได้ นอกจากนั้นก็ยิ่งแสดงให้เห็นว่ากวีก็ดื่มเหล้าเหมือนกัน ต่างกันตรงที่เป็นเหล้าไทยมิใช่เหล้าฝรั่ง แต่ถึงอย่างไรก็เป็นเหล้าเหมือนกัน ซึ่งขัดแย้งกับแนวคิดในตอนแรกที่กวีแสดงตนว่าดีกว่าคนอื่น แต่ท้ายที่สุดแล้วก็เป็นคนที่ชอบดื่มเหล้าเหมือนกันนั่นเอง

3. การใช้ภาษาที่ขัดกับสัจนิยมทางวรรณกรรม สัจนิยมทางวรรณกรรม (Literary Convention) หมายถึงลักษณะประการต่าง ๆ ของวรรณกรรมที่ปรากฏซ้ำในงานวรรณกรรมเรื่องต่าง ๆ จนเกิดแบบแผนที่เป็นอิทธิพลต่อการแต่งวรรณกรรมเรื่องอื่น ๆ ด้วย สัจนิยมในวรรณกรรมไทย เช่น การใช้บทไหว้ครู การใช้เสียงสัมผัสที่แพรวพราว เป็นต้น สัจนิยมนี้เป็นสิ่งที่ผู้อ่านวรรณกรรมรับรู้โดยทั่วกัน จึงเป็นแบบแผนหนึ่งที่เป็นเป้าหมายการล้อเลียนของวรรณกรรมล้อ ซึ่งผู้แต่งสามารถใช้รูปแบบภาษาหรือลักษณะทางวรรณกรรมอื่น ๆ เพื่อฝ่าฝืนสัจนิยมเหล่านั้นได้หลายวิธี ซึ่งในวรรณกรรมล้อประเภทร้อยกรองจะเน้นการใช้ภาษาที่ขัดกับค่านิยมการแต่งคำประพันธ์ต่าง ๆ ตัวอย่างเช่นการใช้คำศัพท์ภาษาต่างประเทศที่ไม่ควรนำมาใช้ในวรรณกรรมร้อยกรอง ดังปรากฏใน “พาราสาวัตถิ” ของคมทวน คันธนู ความว่า

อิตลินเณตุมัง สุรียาโนอเมริกันัง
กิตติวุฒโฒแซริง ผรุสวาโทโกตังนิปปิง

(พาราสาวัตถิ 9-โลกนิติบทที่ ๑๓๓, วิเคราะห์วรรณกรรมฯ : 244)

จะเห็นได้ว่าคมทวนนำคำภาษาอังกฤษเช่น อเมริกา แซร์ นิปปอน มาแปลงใส่ธาตุแบบคำบาลีเป็น อเมริกานัง แซริง นิปปิง ทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดการเลียนกับโคลงโลกนิติที่จะมีคำเอกากับโคลงทุกบท แต่ตามสัจนิยมแล้วคำภาษาอังกฤษเป็นภาษาหรือพยางค์ที่ไม่ควรนำมาใส่ในวรรณกรรมร้อยกรอง นอกจากนี้ผู้แต่งยังได้สร้างความขัดกับความเป็นจริงอีกประการหนึ่งคือการนำคำภาษาอังกฤษมาผันใส่ปัจจัยแบบคำบาลี ซึ่งไม่สามารถทำได้ในความเป็นจริง ความขัดกันเช่นนี้ก็ช่วยสร้างความขบขันขึ้นได้

อีกตัวอย่างหนึ่งพบในบทร้อยกรอง “นิยายแผ่งลิง (ฉบับอาเจ็ก)” ของไพบุลย์ วงษ์เทศ คือการใช้ศัพท์วิภัติพจน์มาแต่งบทร้อยกรองที่มีเนื้อหาธรรมดาพื้น ๆ ไม่มีอะไรเป็นพิเศษ ซึ่งขัดกับสัจนิยมที่มักใช้ศัพท์วิภัติพจน์ในการแต่งร้อยกรองที่มีเนื้อหาสำคัญ มีความสูงส่ง มีความหนักแน่นจริงจัง ดังจะพบว่าวรรณกรรมหลายเรื่องจะใช้ฉันทลักษณ์ในการแต่งบทไหว้ครูหรือบทประณามพจน์ ซึ่งค่านิยมนี้ก็ยังมีอยู่จนถึงปัจจุบัน แต่ไพบุลย์กลับใช้เล่าเรื่องของครอบครัวชาวจีนที่ทะเลาะกันเพราะการทักกับข้าว ซึ่งเป็นเรื่องทั่ว ๆ ไปที่ไม่มีความสำคัญอะไร ดังว่า

อา ตีเล็กระอุระขุนหทยะจัด โวยวายจะแตกผัด ค่น้ำ
อา ตีเล็กมะมันจะแตกสยะและท่า ตัวตัวจะเอามั้ยว่า มิแวง
อา ตีใหญ่รีจะสู่อุ่นขมุทะลุแรง มีสูและสำแดง หทัย

อาเจ็กกลุ่มอุระกุมขมับละกระทะไป หลานอ้าวสิจังไร ระยำ

(นิยายแฝงลึง (ฉบับอาเจ็ก), ฉันทิงมาหาความหอย : 309-310)

เมื่อรูปแบบภาษาที่ฝ่าฝืนสัจนิยมไปปรากฏอยู่ในตัวบทวรรณกรรมร้อยกรอง ผู้อ่านก็จะเกิดความรู้สึกถึงความไม่เหมาะสมกลมกลืน (Incongruity) ของรูปแบบที่เกิดขึ้น นำไปสู่ความประหลาดใจในเบื้องต้นและความขบขันในขณะต่อมา เพราะผู้อ่านจะเห็นได้ว่าผู้แต่งใส่ความไม่เหมาะสมกลมกลืนเข้ามาอย่างจงใจ

4. การหักมุม เป็นการจบบทร้อยกรองด้วยบทสรุปที่ไปคนละทางกับสิ่งที่ได้ปูพื้นหรือสร้างเรื่องราวมาในตอนต้น ทำให้ผู้อ่านเกิดความผิดคาด ความประหลาดใจ ดังตัวอย่างเช่นบทกวีชื่อ “ฉันคือใคร” ของไพบุลย์ วงษ์เทศ ที่ผู้แต่งได้สร้างเรื่องราวให้ตัวละครซึ่งใช้มุมมองบุคคลที่ 1 แทนตัวเองว่า “ฉัน” ไปถามคำถามคนหลาย ๆ คนว่าฉันคือใคร ซึ่งก็ได้คำตอบต่างกันไป จนถึงคนสุดท้ายกลับได้คำตอบที่ไปคนละทางกับคำตอบก่อนหน้านี้ทั้งหมด ดังว่า

ฉันคือใคร ใครคือฉัน	ฉันไม่รู้ ฉันตอบไม่ได้
ทหารเดินมา ฉันถามทหาร	เธอรู้ไหม ฉันคือใคร
ทหารตวาด	เธอคือ ประชาชนที่เงาเงา
ตำรวจเดินมา ฉันถามตำรวจ	เธอรู้ไหม ฉันคือใคร
ตำรวจตะคอก	เธอคือไอ้จิ้ง...
พระภิกษุเดินมา ฉันถามพระภิกษุ	ท่านรู้ไหม ฉันคือใคร
พระภิกษุกลืนน้ำลายเอือก ฉันหรือ?	ฉันคือ มือเข้ากับมือเพล

(ฉันคือใคร, ฉันทิงมาหาความหอย : 175-177)

จะเห็นได้ว่าผู้เขียนเล่นคำว่าฉันที่เป็นคำสรรพนาม กับคำว่าฉันที่เป็นกริยาราชศัพท์สำหรับพระภิกษุ คำตอบของพระภิกษุนั้นเป็นคนละเรื่องกับคำตอบอื่น ๆ ซึ่งเนื้อหาของคำตอบก่อนหน้านี้แสดงถึงแนวคิดอันลึกลับซึ่งที่มาจากวรรณกรรมต้นแบบ แต่ผู้เขียนก็ได้ใช้กลวิธีการหักมุมในการสร้างบทสรุปที่ไปคนละทางกับแนวคิดก่อนหน้านี้ เป็นการล้อเลียนด้วยการปิดเรื่องได้อย่างร้ายกาจที่สุด เพราะทำให้ความสำคัญของแนวคิดในช่วงแรกด้อยลงไปทันทีเมื่อพบการพลิกผันในตอนท้าย ซึ่งการหักมุมนี้แท้จริงแล้วก็คือการสร้างความไม่เหมาะสมกลมกลืนระหว่างตัวบทในช่วงแรกกับช่วงจบนั่นเอง อันจะทำให้ผู้อ่านเกิดความประหลาดใจและนำไปสู่ความตลกขบขันในที่สุด

5. การเล่นกับความหมายของคำ คือการนำคำที่มีหลายความหมายมาใช้ โดยลงผู้อ่านให้เข้าใจผิดว่าต้องการสื่อความหมายอีกความหมายหนึ่ง แต่แล้วก็แสดงให้เห็นว่ากำลังใช้คำนั้นในอีกความหมายหนึ่ง ดังตัวอย่าง

เจ็บจำเจ็บใจจัญไรมนุษย์ทั้งโลก	วิบโยคเจ้าสูงสุดเป็นสุพรรณหงส์
เราเป็นกา เจ้าเป็นกระตัก จึงจะมันคง	เจ้าเป็นหงส์เราเป็นกา-ต้มน้ำร้อนไม่ดี

(สวนขวด, ฉันทิงมาหาความหอย : 62)

ในที่นี้ผู้แต่งต้องการเล่นคำว่า “กา” ซึ่งหมายถึงนกชนิดหนึ่งก็ได้ หรือหมายถึงภาชนะที่ใช้ต้มน้ำก็ได้ ในเบื้องต้นกวีได้ลงให้ผู้อ่านเข้าใจผิดว่ากำลังกล่าวถึงกาในความหมายของนกชนิดหนึ่ง

โดยการกล่าวถึงหงส์ ซึ่งในความเปรียบแบบคู่ตรงข้ามมักเปรียบกากับหงส์ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจผิดไป เพราะถูกหลวงด้วยคำคู่ตรงข้ามที่ปรากฏมาก่อนหน้า ภายหลังผู้แต่งจึงได้เฉลยความหมายที่ต้องการสื่อจริง ๆ คือกาที่หมายถึงภานะตม้น้ำ ทำให้ผู้อ่านเกิดความประหลาดใจจากที่คาดหมายไว้ในเบื้องต้น ซึ่งอารมณ์ขันก็เกิดขึ้นจากความประหลาดใจนี้ รวมไปถึงความฉงนสนเท่ห์ในแง่ของภาษาที่หลวงคนอ่านได้อย่างน่าทึ่ง

อีกตัวอย่างหนึ่งเช่น

คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน

คน คนเร็ว ๆ เข้า ข้าวเดือดแล้ว คนๆ

(คน, ฉันทนาหาความหมาย : 173)

ในกวีนิพนธ์นี้ผู้แต่งได้เล่นคำว่า “คน” ซึ่งมีความหมายได้สองอย่างคือมนุษย์หรือกริยาการที่เอามือหรือสิ่งอื่นกว่นให้สิ่งทีนอนกันหรือที่เกาะกันอยู่เป็นกลุ่มเป็นก้อนให้กระจายขยายตัว หรือกว่นสิ่งต่าง ๆ ให้เข้ากัน ซึ่งกวีได้ใช้การเชื่อมโยงกับวรรณกรรมตัวบทของจาง แซ่ตั้ง ที่ใช้คำว่า “คน” ติดกันหลายคำเช่นนี้ด้วย แต่ในกวีนิพนธ์ต้นแบบนั้นใช้ในความหมายว่ามนุษย์ ซึ่งเมื่อผู้อ่านอ่านกวีนิพนธ์นี้ในครั้งแรกก็จะคิดไปได้ว่าคำว่าคนในที่นี้ใช้ในความหมายเดียวกับวรรณกรรมต้นแบบที่ตนกำลังเชื่อมโยงถึงอยู่ด้วย แต่ท้ายที่สุดแล้วผู้แต่งก็เฉลยว่าคำว่าคนในที่นี้ถูกใช้ในอีกความหมายหนึ่ง ทำให้ผู้อ่านเกิดความผิดคิดและนำไปสู่ความขบขันได้เช่นเดียวกัน ซึ่งในกวีนิพนธ์นี้ก็ยังนับว่าเป็นกลวิธีการหักมุมได้ดีด้วย

6. การใช้คำที่แสดงถึงเรื่องเพศ อาจเป็นข้ออวยวะ คำที่แสดงพฤติกรรมทางเพศหรืออารมณ์ทางเพศ ตัวอย่างเช่น

ดูลิ้งดูค่างดูบ้างดูชะนีระรี่ระริก

ดูน้นสิมันขยิกสิเนหาลุ่มหลง

ชะนีร้องเรียกผัว-ผัว ในไพรพง

ชะนีคงจะงานเสียแล้วอนิจจา

(สวนขวด, ฉันทนาหาความหมาย : 62)

ในที่นี้ผู้แต่งใช้คำว่า “งาน” ซึ่งอาจมาจากคำว่างุ่นง่าน หรืออาจแปลงเสียงของคำมาจากคำว่า “เงียน” ซึ่งหมายถึงมีความอยากเป็นอย่างมากโดยเฉพาะความอยากในเรื่องเพศ ซึ่งตามทฤษฎีการปลดปล่อย (Release Theory) ของซิกมุนด์ ฟรอยด์ กล่าวว่า การหวัระเกิดขึ้นเมื่อพลังงานของจิตที่ถูกเก็บกดสะสมไม่ให้เห็นแสดงออก จำพวกเรื่องเพศและความก้าวร้าว ได้รับการปลดปล่อยให้เป็นอิสระ ความรู้สึกปลดปล่อยจากการเก็บกดทำให้เกิดความสนุกสนานขึ้นได้ (จันทิมา หวังสมโชค, 2549) ความขบขันจากเรื่องทางเพศก็อาจเกิดขึ้นได้ด้วยกลไกทางจิตเช่นนี้เอง

สรุป

การศึกษาวรรณกรรมล้อของไทยนอกจากจะทำให้เข้าใจภูมิปัญญาในด้านการเชื่อมโยงวรรณกรรมต้นแบบและการสร้างอารมณ์ขันแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาอื่น ๆ ได้อีก ดังจะแบ่งเป็น 2 ประเภทดังนี้

1. ภูมิปัญญาของผู้แต่ง ภูมิปัญญาของผู้แต่งก็คือความรู้ ความคิด ความสามารถในการเชิงการ ประพันธ์ของผู้แต่งวรรณกรรมเรื่องนั้น ๆ ซึ่งภูมิปัญญาของผู้แต่งที่พบในวรรณกรรมลือได้แก่ ความสามารถในการใช้กลวิธีอันแยบยล เพื่อให้วรรณกรรมลือสามารถลือเลียนและสื่อความ ได้ตามที่ต้องการ กลวิธีนี้ได้แก่ การสร้างวรรณกรรมลือให้เชื่อมโยงกับต้นแบบและการสร้างอารมณ์ขึ้น ซึ่งได้กล่าวไปอย่างละเอียดแล้ว ภูมิปัญญาของผู้แต่งอีกประการที่สะท้อนให้เห็นคือ ความรู้และความ ชำชองในเชิงวรรณกรรมของผู้แต่ง ความชำชองนี้ประกอบไปด้วยความชำชองในวรรณกรรมต้นแบบ และความชำชองในการประพันธ์ร้อยกรอง ความชำชองประการแรกคือความแตกฉานในวรรณกรรม ต้นแบบ ซึ่งอาจเป็นวรรณกรรมโบราณหรือวรรณกรรมร่วมสมัยก็ได้ ที่กล่าวเช่นนี้เพราะการที่ผู้แต่งจะ สามารถนำวรรณกรรมต้นแบบมาปรับเปลี่ยนเพื่อวัตถุประสงค์ของการลือได้นั้น ผู้แต่งจะต้องเคยอ่าน วรรณกรรมต้นแบบที่นำมาลืออย่างแตกฉานปรุปรึง มีความเข้าใจวรรณกรรมตัวแบบอย่างลึกซึ้ง รับ รู้ตัวสาร เรียนรู้ความคิดและวิธีการแสดงความคิด วิธีการแสดงออกทางภาษา ตลอดจนลีลาเฉพาะตัวที่ สะท้อนความนิยมแง่ขนบการแต่งและลักษณะสุนทรีย์ภาพ ความชำชองประการที่สองของผู้แต่งก็คือ ความชำชองในการประพันธ์ร้อยกรอง เพราะวรรณกรรมลือนั้นแม้จะมีต้นแบบให้ยึดถือ แต่ก็ยังเป็นเพียง บางส่วนเท่านั้น หากผู้แต่งยึดเอาวรรณกรรมต้นแบบทั้งหมดก็จะกลายเป็นการลอกเลียน ไม่ใช่การ ลือเลียน ผู้แต่งจึงต้องสร้างสรรค์ร้อยกรองขึ้นเองด้วย ทำให้ผู้แต่งจะต้องมีความสามารถในการประพันธ์ ร้อยกรองที่หลากหลาย ทั้งโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน รวมถึงฉันทลักษณ์พื้นบ้านต่าง ๆ จึงจะสามารถแต่ง คำประพันธ์ที่ตรงกับตัวบทวรรณกรรมที่ต้องการลือโดยไม่ประดักประเดิด

2. ภูมิปัญญาของสังคม วรรณกรรมลือของไทยมีประวัติมายาวนานนับแต่สมัยรัชกาลที่ 3 ดังที่ ได้กล่าวรายละเอียดไปแล้ว การที่มีวรรณกรรมลือเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจนสมัยปัจจุบันแสดงให้เห็นว่า สังคมมีการสืบทอดภูมิปัญญาด้านวรรณกรรมเกิดขึ้น ทำให้คุณลักษณะด้านที่เป็นประโยชน์ถูกคนใน สังคมสมัยต่อมาหยิบยกขึ้นมาใช้อีก โดยภูมิปัญญาที่สะท้อนจากตัววรรณกรรมประเภทนี้ในแง่แรกก็คือ ภูมิปัญญาการแสดงออกซึ่งอารมณ์ขันของไทย ซึ่งเป็นไปในทางที่หลากหลายมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อ ตอบสนองต่อพื้นฐานของคนไทยที่เป็นคนรักสนุก ในแง่ที่สองคือภูมิปัญญาการระบายออกซึ่งความรู้สึก หมายถึงการนำเอาความรู้สึกบางอย่างที่ถูกเก็บไว้ออกมาแสดงในทางที่เหมาะสม จะเห็นได้จาก วรรณกรรมลือที่มักจะนำเอาวรรณกรรมต้นแบบที่เป็นเรื่องเคร่งขรึมจริงจังมาบิดผันให้กลายเป็นเรื่อง ตลกไปกฮา ในที่นี้มนุษย์เราจะยอมรับค่านิยมของสังคมที่ยกย่องงานร้อยกรองของนักเขียนหรือกวี ต่าง ๆ แต่ขณะเดียวกันก็มีความรู้สึกต่อต้าน หรือไม่ยอมรับวรรณกรรมเหล่านี้ คืออยากฉีกตัวออกจาก ค่านิยมนั้น การนำวรรณกรรมที่ทรงคุณค่ามาสร้างในเชิงลือเลียนจึงเป็นทางออกที่จะให้ความรู้สึก เหล่านี้ได้รับระบายออกในลักษณะของอารมณ์ขันหรือการหัวเราะ ซึ่งข้อสังเกตนี้ตรงกับทฤษฎีการ ปลดปล่อยของ فروยด์ ที่เสนอว่าการหัวเราะเป็นการระบายออกของพลังงานของจิตที่ถูกเก็บสะสมไว้ ไม่ให้แสดงออก (จันทิมา หวังสมโชค, 2549) การสร้างสรรค์วรรณกรรมลือจึงเป็นภูมิปัญญาที่เข้าใจถึง ธรรมชาติของมนุษย์อย่างลึกซึ้ง

เอกสารอ้างอิง

- คมทวน คันธนู. (2530). *วิเคราะห์วรรณกรรม วิเคราะห์วรรณกร*. กรุงเทพมหานคร: ดอกหญ้า.
- จันทิมา หวังสมโชค. (2549). *กลวิธีสื่ออารมณ์ชั้นในละครตลกสถานการณ์ของไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จำเริญ. (2528). *ยามเช้า*. กรุงเทพมหานคร: หจก.หนึ่งเจ็ดการพิมพ์.
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระฯ. (2515). *วงศ์เทวราช*. กรุงเทพมหานคร: องค์การค้าของคุรุสภา.
- โซนิดา มณีใส. (2540). *การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมล้อเลียนเรื่องระเด่นลันได*. ใน รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. (2543). *คำหยาด*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: เกี้ยว-เกล้า พิมพ์การ.
- ประคอง เจริญจิตรกรรม. (2551). ภูมิปัญญาในวรรณกรรม. *วารสารศิลปศาสตร์*, 8(1), 1-18.
- _____. *เพลงพิชฐาน*. สืบค้น 12 ตุลาคม 2563. จาก www.nsrui.ac.th.
- ไพบูลย์ วงษ์เทศ. (2525). *ฉันจึงมาหาความหมาย*. กรุงเทพมหานคร: เจ้าพระยา.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2545). *พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- _____. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542*. กรุงเทพมหานคร: นานมี บุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- รื่นฤทัย สัจจพันธุ์. (2537). *วรรณกรรมปัจจุบัน*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: รามคำแหง.
- สุนทรีย์ สังข์อยู่. (2533). *การวิเคราะห์ลักษณะเสียดสีในร้อยกรองไทยปัจจุบัน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สุภาจิตพระร่วง. (ม.ม.ป.) *เอกสารประกอบการสอนวิชา ท. 651 จารัตในวรรณกรรมไทย*. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (อัคราณา)
- สุมาลี วีระวงศ์ และคณะ. (2544). *กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย: บทวิเคราะห์และสรณิพนธ์*. กรุงเทพมหานคร: ศยาม.
- อังคาร กัลยาณพงศ์. (2513). *กวีนิพนธ์ของอังคาร กัลยาณพงศ์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). พระนคร: ศึกษิตสยาม.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2544). *ภาพรวมภูมิปัญญาไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.
- Abrams, M. H. (2538). *A Glossary of Literary Terms*. “อธิบายศัพท์วรรณคดี”. แปลโดย ทองสุก เกตุโรจน์. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ.
- Drabble, Margaret and Stringer, Jenny, ed., (2003). *The Concise Oxford Companion to English Literature*. (2nd ed.). Oxford: Oxford University Press.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ

วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ เป็นวารสารวิชาการมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติทางด้านศิลปศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษา ศาสนาและวัฒนธรรม การท่องเที่ยว การโรงแรม และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย กำหนดออกวารสารปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน) ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ

1) บทความพิเศษ (Special Articles) บทความพิเศษทางวิชาการที่นำเสนอองค์ความรู้ทางวิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการหรือวิชาชีพ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความที่เขียนขึ้นในลักษณะวิเคราะห์วิจารณ์ หรือเสนอแนวคิดใหม่ จากพื้นฐานทางวิชาการที่ได้เรียบเรียงจากผลงานทางวิชาการของตนเอง หรือของผู้อื่น หรือเป็นบทความทางวิชาการที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นความรู้ที่มีประโยชน์แก่คนทั่วไป

3) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่มีการค้นคว้าอย่างมีระบบ และมีความมุ่งหมายชัดเจน เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือหลักการบางอย่างที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้า หรือการนำวิชาการมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ บทความวิจัยมีรูปแบบของการวิจัยตามหลักวิชาการ เช่น มีการตั้งสมมติฐานหรือมีการกำหนดปัญหาที่ชัดเจน สมเหตุสมผล โดยจะต้องระบุวัตถุประสงค์ที่เด่นชัด มีการรวบรวมข้อมูล พิจารณาวิเคราะห์ ตีความ และสรุปผลการวิจัยที่สามารถให้คำตอบหรือบรรลุวัตถุประสงค์

4) บทความปริทรรศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น

5) ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปลย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและนานาชาติ

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8-15 หน้ากระดาษ A 4 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK เท่านั้น ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบนขอบซ้าย 1.38 นิ้ว (3.51 cm.) และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว (2.54 cm.) กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัด เท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอตารางต้องนำเสนอตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับตารางไว้ด้านบน ส่วนการนำเสนอรูปภาพหรือแผนภาพระบุหมายเลขกำกับไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตารางที่ 1 หรือ Table 1 รูปที่ 1 หรือ Figure 1 และแผนภาพที่ 1 รูปภาพหรือแผนภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องจำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษพิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลางหน้ากระดาษ

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จัดรูปแบบตามแบบของวารสาร พร้อมระบุหน่วยงานต้นสังกัดของผู้เขียน และ E-mail ที่สามารถติดต่อได้

4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ควรอยู่ระหว่าง 250-300 คำ ต่อบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกันต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ควรเว้นระยะพิมพ์เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด

7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษควรใช้ดังนี้ (Student Centred Learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระนี้ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัย และผลการวิจัยโดยสรุปมีความกะทัดรัด สั้น กระชับ และครอบคลุม

2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัย กรอบแนวคิด และระบุวัตถุประสงค์การวิจัย

3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง และการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิดและงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอธิบายเป็นข้อ ๆ ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) **องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge)** ระบุข้อค้นพบที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากผลการวิจัย

7) **ข้อเสนอแนะ (Suggestion)** ระบุข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) **เอกสารอ้างอิง (References)** ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเนื้อหาของบทความเท่านั้น

บทความพิเศษ บทความวิชาการ บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ บทความวิจารณ์หนังสือ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ระบบ APA

ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือ หรือข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมด ก่อนส่งต้นฉบับผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้องของการอ้างอิงเอกสาร เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้องจะไม่ได้รับการส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จนกว่าการอ้างอิงเอกสารได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA 6th Edition) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บเปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุล ของผู้เขียนและเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง กำกับท้ายเนื้อความที่ใช้อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิง บทความทุกรายการและเจ้าของบทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

- 1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ เล่มที่ ข้อ เครื่องหมายทวิภาค (:) และหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (พระไตรปิฎกภาษาไทย/1516281-282), (พระไตรปิฎก พร้อมอรรถกถาแปล/15/255-319)
- 2) ผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างชื่อผู้แต่งเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ธนู ทดแทนคุณ, 2562)
- 3) ผู้แต่งสองรายให้อ้างชื่อของผู้แต่งสองรายเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (จิตาภา เร่งมีศรีสุข และชนิดาภา กระแจะจันทร์, 2561) หากมีเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 รายการ ให้ใช้เครื่องหมายอฒภาค (;) คั่นระหว่างรายการอ้างอิง เช่น (สัมพันธ์ สุกใส, 2560; สมพงษ์ เกษานุช, 2561)
- 4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกเว้นวรรคหนึ่งครั้งเพิ่มคำว่า และคณะ เช่น (จิตาภา เร่งมีศรีสุข และคณะ, 2558)
- 5) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงตามลำดับพยัญชนะตัวแรกของชื่อผู้แต่งเช่นเดียวกับลำดับการอ้างอิงในส่วนเอกสารอ้างอิง

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

- 1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้ขึ้นต้นด้วยชื่อสกุล ตามด้วยตัวอักษรย่อชื่อต้น โดย เว้น 1 ระยะ และ อักษรย่อชื่อกลาง (ถ้ามี) ทั้งนี้การกลับชื่อสกุลให้ใช้ตามความนิยมของคนในชาตินั้น โดยใช้เครื่องหมายจุลภาค คั่นระหว่างชื่อสกุลและอักษรย่อชื่อต้น อักษรย่อชื่อกลาง หากกรณีที่ผู้แต่งมีคำต่อท้าย เช่น Jr. หรือคำอื่น ๆ ให้ใส่คำดังกล่าวต่อท้ายอักษรย่อชื่อต้นหรืออักษรย่อชื่อต้น (ถ้ามี) โดยคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (Hanegraaff, W., 2003)
- 2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างให้ขึ้นต้นด้วยชื่อสกุล ตามด้วยตัวอักษรย่อชื่อต้น และใช้เครื่องหมาย "&" ระหว่างคนที่ 1 และคนที่ 2 โดยเว้น 1 ระยะ ก่อนและหลัง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค และปีที่พิมพ์ เช่น (Cadigan, J. & Shupp, R., 2000) และให้ใช้เครื่องหมาย อฒภาค (;) คั่นกลางระหว่างเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 เอกสาร เช่น (Cadigan, J., 2013; Hanegraaff, W., 2003)
- 3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้ขึ้นต้นด้วยชื่อสกุล ตามด้วยตัวอักษรย่อชื่อต้น ของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al, และปีที่พิมพ์ (Hanegraaff, W. et al., 2008)
- 4) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงชื่อผู้แต่งตามลำดับพยัญชนะภาษาอังกฤษ (A-Z)

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิมพ์รายการสำนักพิมพ์/โรงพิมพ์

กรณีเป็นสำนักพิมพ์หรือบริษัทให้คงไว้เฉพาะชื่อ ดังตัวอย่าง

- 1) บริษัท เอ็ม อี เค จำกัด ใช้ เอ็ม อี เค

- 2) สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ใช้ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 3) กรณีที่เป็นโรงพิมพ์ให้ใช้รูปแบบเต็ม เช่น โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ:

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อหนังสือ./ (ครั้งที่พิมพ์)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์ หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จิตาภา เร่งมีศรีสุข. (2561). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร:
เอ็น เค การพิมพ์.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ)./ ชื่อหนังสือ./ (เลขหน้าที่อ้างอิง)./
สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

สัมพันธ์ สุกใส. (2561). การพัฒนาทรัพยากรบุคคล. ใน จิตาภา เร่งมีศรีสุข (บรรณาธิการ). การบริหาร
องค์กรสู่ความเป็นเลิศ. (หน้า 112-115). กรุงเทพมหานคร: เอ็น เจ ที ปริ้นติ้ง.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่/(ฉบับที่)./ เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่
ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง:

สมพงษ์ เกษานุช. (2560). กระบวนการพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.
วารสาร มจร. สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3 (1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน/ ชื่อสารานุกรม./ (เล่มที่อ้าง./ หน้า/ เลขหน้าที่อ้าง)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

สนธิ อาจพันธ์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีต เขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ , (เล่ม 2, หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

Sturgeon, T. (1995). Sciencefiction. In *The encyclopaedia America*, (Vol. 24, pp. 390-392). Danbury, CT: GrolierPress.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อหนังสือพิมพ์./, ปีที่ (ฉบับที่)./ เลขหน้า.

ตัวอย่าง:

ชญ ทดแทนคุณ. (12 กันยายน 2561). มาตรฐานการเขียนหนังสือราชการ. *มติชน*, น. 15.

(7) รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ชื่อผู้เขียน./ (ปีพิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ ใน รายงานการวิจัย./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือหน่วยงาน.

ตัวอย่าง:

สมพงษ์ เกษานุช. (2561). การพัฒนาชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. ใน รายงานการวิจัย. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

(8) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์

รูปแบบ :

ชื่อผู้เขียน. (ปี ที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทหรือปริญญาตรีหรือปริญญาโทหรือปริญญาเอก)./ สถานที่พิมพ์./ ชื่อสถาบัน.

ตัวอย่าง:

สมพงษ์ เกษานุช. (2561). กลยุทธ์การบริหารจัดการชุมชนเพื่อหนุนเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทหรือปริญญาตรี). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

(9) สัมภาษณ์

รูปแบบ :

ชื่อ นามสกุลผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์)./ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์./ (ชื่อ/นามสกุล/ผู้สัมภาษณ์).

ตัวอย่าง :

วาสนา มะลินิน. (12 กันยายน 2562). ระบบการพัฒนานักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ ใน มทร.สุวรรณภูมิ
ศูนย์นันทบุรี. (สมพงษ์ เกษานุช ผู้สัมภาษณ์).

(10) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่)./ชื่อบทความ./ สืบค้น/วันที่/เดือน/ปี./ จาก/แหล่งที่มาของข้อมูล (URL).

ตัวอย่าง :

วิทยา พัฒนเมธาดา. (2560). การจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management). สืบค้น 12 กันยายน
2561. จาก <http://www.kansuksa.com/31/>.

หมายเหตุ: / = เว้นวรรค 1 ครั้ง

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

กริช แรงสูงเนิน. (2554). การวิเคราะห์ปัจจัยด้วย SPSS และ AMOS เพื่อการวิจัย. กรุงเทพมหานคร:
ซีไอเอ็มเคชั่น.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2551). การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows. กรุงเทพมหานคร:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ครูเชียงราย. (2560). สื่อการสอน. สืบค้น 1 มกราคม 2560. จาก <http://www.kruchiangrai.net/tagสื่อการสอน/>.

จรัญ แสงบุญ. (2552). การจัดการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในอำเภอแม่แจ่ม
จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จิราภา เต็งไตรรัตน์. (2554). จิตวิทยาทั่วไป. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: ธรรมศาสตร์.

จันทร์ธานี สงวนนาม. (2551). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์.

จามจุรี จำเมือง. (2553). ผู้บริหารกับการบริหารสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: เจริญดีมีนังการพิมพ์.

ทัศนีย์ ศุภเมธี. (2542). *พฤติกรรมกรรมการสอนวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สถาบันราชภัฏธนบุรี.

ทิภาวรรณ เลขวัฒน์ และสุนทรี จันทร์สำราญ. (2557). การประเมินผลในชั้นเรียนเพื่อวินิจฉัยข้อบกพร่องผู้เรียน (Classroom Assessment for Student Diagnostic). *วารสารชุมชนนักวัดและประเมินผลการศึกษาขั้นพื้นฐานแห่งประเทศไทย*, 1(1), 12-25.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2557). *การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS*. (พิมพ์ครั้งที่ 15). นนทบุรี: เอส.อาร์.พี.นิตติ้ง แมสโปรดักส์.

นิธิดา บุณจันทร. (2550). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพของการของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Glickman, C.D. (2004). *Supervision and Instructional Leadership : A Developmental Approach*. Boston: Allyn and Bacon.

Lunenburg, F. C. & Omstein, A. C. (1996). *Educational administration*. (2nd ed.). Belmont, CA: Wadsworth.

McEwan, E. K. (2003). *Ten traits of highly effective principals : From good to great performance*. Thousand Oaks, CA: Sage.

4. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

4.1 ส่งผ่านระบบออนไลน์ของวารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ (THAIJO) โดยสมัครสมาชิก และส่งบทความผ่านระบบได้ที่ <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/art/index>

4.2 ส่งด้วยตนเองหรือทางไปรษณีย์ เอกสารประกอบด้วย

1) ต้นฉบับ จำนวน 3 ชุด จำแนกเป็น

- ต้นฉบับที่ไม่ระบุชื่อผู้แต่ง จำนวน 2 ชุด

- ต้นฉบับที่ระบุชื่อผู้แต่ง จำนวน 1 ชุด เอกสารต้องระบุรายละเอียด ผู้เขียนบทความ

Author (s) ได้แก่ ชื่อ ตำแหน่ง และสังกัด หรือวุฒิการศึกษาสูงสุด อย่างใดอย่างหนึ่งโดยให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เฉพาะผู้รับผิดชอบบทความ (Corresponding Author) ให้ระบุที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ E-mail ที่สามารถติดต่อได้ ในกรณีที่ต้นฉบับดังกล่าวมาจากหรือเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หรือหลักสูตร การศึกษาโปรดระบุชื่อหลักสูตร สาขา และสถาบันการศึกษาให้ชัดเจน

2) แผ่นซีดีบรรจุข้อมูลต้นฉบับ จำนวน 1 แผ่น (ระบุชื่อบทความและชื่อผู้เขียน)

3) แบบเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ

- แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อได้รับการตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ

- แบบฟอร์มสมัครสมาชิกวารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ

4) ส่งต้นฉบับบทความเพื่อเสนอตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ มายัง

กองบรรณาธิการวารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
เลขที่ 60 หมู่ 3 ถนนสายเอเชีย (กรุงเทพฯ-นครสวรรค์) ตำบลหันตรา
อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13000
โทร. 035-709208, โทรสาร. 035-709208

4.3 ส่งทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ แนบไฟล์ต้นฉบับ (File attachment) ในรูปแบบ MS Word และ PDF ส่งมายัง E-mail: journalartmutsb2560@gmail.com เมื่อได้รับการยืนยันจากกองบรรณาธิการ พิจารณาให้ตีพิมพ์ลงในวารสารแล้ว ผู้เขียนจะต้องส่งแผนชีตีบรรจุข้อมูลต้นฉบับจำนวน 1 แผ่น มายังกองบรรณาธิการเพื่อเข้าสู่กระบวนการตีพิมพ์ต่อไป

5. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร รูปแบบไฟล์ภาพในสกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp. ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 15 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตาราง และเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไขถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่าน หรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

6. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืน เพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการ หรือบทความวิจัย ไม่ตรงกับแนวทางของวารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ เมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารบทความลงตีพิมพ์ผลงาน จำนวน 1 ฉบับ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับ

บทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

เว้น 1 บรรทัด (16 pt)

ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนบทความ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนบทความ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

Received เดือน วัน, ปี; Revised เดือน วัน, ปี; Accepted เดือน วัน, ปี

เว้น 1 บรรทัด (16 pt)

บทคัดย่อ (18 pt)

(16 pt)

เว้น 1 บรรทัด (12 pt)

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt)

(16 pt)

เว้น 1 บรรทัด (16 pt)

Abstract (18pt)

(16 pt)

เว้น 1 บรรทัด (12 pt)

Keywords: 3-5 words (16 pt)

(16 pt)

บทนำ : Introduction (18 pt)

(16 pt).....

.....

} เว้น 1 บรรทัด (16 pt)

วัตถุประสงค์การวิจัย : Research Objectives (18 pt)

1. (16 pt).....

2. (16 pt).....

} เว้น 1 บรรทัด (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย : Research Methodology (18 pt)

1. หัวข้อย่อยที่ 1 (16 pt)

(16 pt).....

.....

2. หัวข้อย่อยที่ 2 (16 pt)

(16 pt).....

} เว้น 1 บรรทัด (16 pt)

ผลการวิจัย : Results (18pt)

(16 pt).....

.....

} เว้น 1 บรรทัด (16 pt)

อภิปรายผล : Discussion (18pt)

(16 pt).....

.....

} เว้น 1 บรรทัด (16 pt)

องค์ความรู้ใหม่ : Originality and Body of Knowledge (18pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ : Suggestion (18 pt)

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ (16 pt)

1.1 (16 pt).....

1.2 (16 pt).....

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป (16 pt)

2.1 (16 pt).....

2.2 (16 pt).....

} *เว้น 1 บรรทัด (16 pt)*

เอกสารอ้างอิง : References (18 pt)

..... ไทย (16 pt)

.....

..... Eng (16 pt)

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับ
บทความวิชาการ/พิเศษ/ปริทรรศน์/ปกิณกะ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

เว้น 1 บรรทัด (16 pt)

ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนบทความ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนบทความ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

Received เดือน วัน, ปี; Revised เดือน วัน, ปี; Accepted เดือน วัน, ปี

เว้น 1 บรรทัด (16 pt)

บทคัดย่อ (18 pt)

(16 pt)

เว้น 1 บรรทัด (12 pt)

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt)

(16 pt)

เว้น 1 บรรทัด (16 pt)

Abstract (18 pt)

(16 pt)

เว้น 1 บรรทัด (12 pt)

Keywords: 3-5 words (16 pt)

(16 pt)

บทนำ : Introduction (18 pt)(16 pt).....
.....
.....

เว้น 1 บรรทัด (16 pt)

เนื้อหาหัวข้อที่ 1 : Body (18 pt)**1. หัวข้อย่อยที่ 1 (16 pt)**(16 pt).....
.....
.....

เว้น 1 บรรทัด (16 pt)

สรุป : Conclusion (18 pt)(16 pt).....
.....
.....

เว้น 1 บรรทัด (16 pt)

เอกสารอ้างอิง : References (18 pt)..... ไทย (16 pt).....
.....
.... Eng (16 pt).....
.....
.....